ORTODOKSİA

AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

Umum Neşriyat Müdürü
MELETIOS LUKAKIS

Mahal idare
Tahta Minare, Vodina Sokağ 42
İstanbul — Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΤΟΣ Κ'. ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΜΑΪΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 1945 ΤΕΥΧΟΣ 4-5-6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΕΠΙ ΤΩι ΑΓΙΩι ΠΑΣΧΑ

† ΒΕΝΙΑΜΙΝ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Μετὰ τὸν μόχθον, ἡ ἀντιμισθία. Μετὰ τὸν ἀγῶνα, τὸ βραβεῖον τῆς νίκης. Μετὰ τὸν θάνατον, ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Ζωή.

Ἔκθαμβοι πρὸ τῆς ἄκρας τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς συγκαταβάσεως, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ ἐπιπόθητα, παρηκολουθήσαμεν τὸν Νυμφίον τῆς Ἐκκλησίας ἐρχόμενον ἐπὶ τὸ ἑκούσιον Πάθος, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καὶ παραστήσῃ Ἑαυτῷ ἔνδοξον. Καὶ εἴδομεν τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὑπήκοον τῷ Πατρὶ μέχρι θανάτου. Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν Αὐτοῦ, διδόντος τὴν ψυχὴν λύτρον ἀντὶ πολλῶν καὶ ἐξαγοράζοντος τὸν κόσμον διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας. Τὸ ὅλον δρᾶμα τοῦ Θείου Πάθους, μεγαλειῶδες εἰς αἴτια καὶ ἀποτελέσματα, ἀπὸ τοῦ δολίου ἐκείνου φιλήματος τοῦ μαθητοῦ καὶ τῆς ἀδίκου δίκης μέχρι τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ταφῆς, συνεκίνησε βαθύτατα τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ ἐκίνησε τὴν γλῶσσαν εἰς αἴνεσιν τῆς ἀφάτου περὶ ἡμᾶς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ.

Καὶ σήμερον, ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως καὶ Ἑορτὴν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζοντες πρὸς τὸν Ἀναστάντα Χριστόν, πανηγυρίζομεν, ἐν ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς ἐπινικίοις, τὴν ἀνάστασιν ἡμῶν εἰς νέαν ζωήν. Ἡ ἀρχαία ἔχθρα, ἡ χωρίζουσα ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, διελύθη καὶ «ὁ θάνατος κατεπόθη εἰς νῖκος». Οὐκέτι δοῦλοι ἐσμέν, ἀλλ᾽ ἐλεύθεροι καὶ υἱοὶ Θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐν τῇ ἀσθενείᾳ καὶ τῇ πτώσει δὲν εἴμεθα πλέον μόνοι καὶ ἀβοήθητοι. Ἔχομεν δυνατὸν συμπαραστάτην συμπαθοῦντα ἡμῖν καὶ ἀνεγείροντα ἡμᾶς. Ἔχομεν Παράκλητον ἐν οὐρανοῖς, κρατύνοντα ἡμᾶς ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν θλίψεων καὶ ἐν τῇ ἐλπίδι τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, ἃ ὁ Θεὸς ἡτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν Αὐτόν.

Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ. Ἀγαλλιασώμεθα ἐπὶ τῷ Σωτῆρι Θεῷ, τῷ Νικητῇ τοῦ θανάτου. Ἀγαλλιασώμεθα ἐπὶ τῇ αἰωνίᾳ δόξῃ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν καὶ ὑπερύψωσε διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου καὶ ἐχαρίσατο ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα. Εὐφρανθῶμεν ἐπὶ τῇ ἀπαλλαγῇ ἡμῶν ἐκ τῆς δουλείας

τοῦ ἐχθροῦ καὶ τῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ καταλλαγῇ. Εὐφρανθῶμεν ἐπὶ τῇ ἐλευθερίᾳ, τῇ χάριτι καὶ τῇ υἱοθεσίᾳ.

Ἀναστάσεως ἡμέρα. Ἡμέρα κλητὴ καὶ ἁγία. Ἡ βασιλὶς καὶ κυρία τοῦ χριστιανικοῦ ἐνιαυτοῦ. Κατανοήσωμεν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀξίαν τῆς μεγάλης ἑορτῆς. Διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως ἐγένετο ὁ Κύριος Δημιουργὸς καινῆς κτίσεως, γενάρχης νέου γένους ἀνθρώπων, ἐξ Αὐτοῦ γεννωμένων καὶ ἐν Αὐτῷ προαγομένων. Διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως ἐγένετο ἀρχηγὸς καὶ πρύτανις νέας ζωῆς, βιουμένης «ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ἐν ἀγαθῇ συνειδήσει, ἐν πίστει ἀνυποκρίτῳ», ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰρήνῃ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Πρὸς τὸ νέον τοῦτο πολίτευμα τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων προσαρμόσωμεν ἑαυτούς. Διανοίξωμεν τὰς ψυχὰς εἰς τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς Ἀναστάσεως, ἵνα ἐννοήσωμεν τὴν ἐν Χριστῷ ἀξιοποίησιν τῆς ζωῆς ἡμῶν ὡς ἀποστολῆς καὶ διακονίας. «Ὡς τέκνα φωτὸς περιπατοῦντες», προκόπτωμεν ἐν τῷ ἀγαθῷ, διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἐνδυναμοῦντος ἡμᾶς Χριστοῦ. Πληρώσωμεν τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως δι' ἐνδείξεων ἀμοιβαίας συγχωρήσεως καὶ ἀγάπης, δι' ἔργων φιλαδέλφου προνοίας περὶ τῶν πασχόντων καὶ πενομένων ἀδελφῶν. Οἰκειωθῶμεν τὴν ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπακοὴν τοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ Τελειωτοῦ τῆς πίστεως ἡμῶν, ἐν ὑπομονῇ φέροντες τὰς θλίψεις τοῦ βίου, ἵνα συγκοινωνοὶ γενώμεθα καὶ τῆς Ἀναστάσεως.

Ταῦτα μετ' ἀγάπης πολλῆς προσφθεγγόμεθα παντὶ τῷ Πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐλπίδος, ἐπιδαψιλεύοντες ἅμα καὶ τὴν Πατριαρχικὴν καὶ πατρικὴν ἡμῶν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν.

Χριστὸς Ἀνέστη! Χαίρετε, ἐν Κυρίῳ, τέκνα ἀγαπητὰ καὶ ἐπιπόθητα. Χαίρετε τὴν ἐνδόμυχον, τὴν ἁγίαν, τὴν ἔνθεον χαράν, τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως.

Ἡ χάρις τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

ΠΑΣΧΑ ΤΟΥ 1945

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ἡμῶν

ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

ΟΜΟΛΟΓΙΑ καὶ οἰκείωσις τοῦ ἐξαισιωτέρου γεγονότος τῆς Ἱστορίας. Ἀποκάλυψις καὶ ἐγγύησις τῆς Αἰωνιότητος. Ἀποκατάστασις εἰς τὴν ἁγνότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

«Ἦμέν ποτε φύσει τέκνα ὀργῆς». Ἤμεθά ποτε ὑπὸ τὴν δίωξιν τῆς θείας Νεμέσεως, βορὰ καὶ ἐπίχαρμα τοῦ θανάτου. Διὰ τῆς πρώτης ἐκείνης παραβάσεως «εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον ἡ ἁμαρτία καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος», ὡς ἐπακολούθημα καὶ ποινή. Ὁλοκληρωτικὸν ἦτο τὸ κράτος του ἐπὶ τῆς ζωῆς. Εἰς αὐτὸν ἀνῆκεν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα. Οὐδεμία συγχώρησις εἰς τὸν παραβάτην. Οὐδεμία χάρις εἰς τὸν ὑβριστὴν τῆς θείας Μεγαλωσύνης. Ὄρυγμα τάφου διηνοίγετο εἰς ἕκαστον βῆμα τῆς ἐλπίδος. «Εἰς ἐμὲ ἀνήκεις—ἔλεγεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁ ἀκόρεστος Ἅδης-Σὲ ἀναμένω. Ὁθενδήποτε καὶ ἂν πορευθῇς σκότος καὶ ὀλίσθημα θὰ εἶναι ὁ δρόμος σου καὶ τέρμα σου ἡ φθορά. Τέφρα ἐξανεμιζομένη καὶ καπνὸς διαλυόμενος θὰ εἶναι τὸ κατάντημα τοῦ μόχθου καὶ τῆς ἀνέσεώς σου, τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀγάπης σου, τῶν δακρύων καὶ τῶν ᾀσμάτων σου». Ἐγκαταλελειμμένοι καὶ ἀβοήθητοι, ἐσυρόμεθα εἰς τὸ φοβερὸν ἄγνωστον, ἀνυπεράσπιστα θύματα τῆς Μοίρας. Δὲν ἦτο ζωὴ ἡ ζωὴ ἐκείνη. Ἦτο θανάτου βίωσις, θανάτου πνευματικοῦ. Ἀλλ' ἰδού, εἰς τὸ συμπλήρωμα τοῦ χρόνου ἔρχεται ὁ λυτρούμενος ἡμᾶς. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος «ἐν ᾧ κατοικεῖ τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς». Ἀντικαταστήσας κατὰ θείαν οἰκονομίαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν Σταυρόν, τὸ κατέστησε καὶ τῆς Ἀναστάσεως κοινωνόν. Διεφιλονείκησεν εἰς τὸν θάνατον τὸ βασίλειόν του καὶ ἀφήρπασεν ἀπὸ τὸν Ἅδην τὴν λείαν του. Ἀνεπτέρωσε τὰς ψυχὰς εἰς ὑπέργειον ἀνάτασιν καὶ ἀνεστήλωσε τὴν Ἐλπίδα ἐπὶ βάθρου ἀσαλεύτου. Κατέστησε κοινὴν συνείδησιν καὶ πηγὴν ἠθικῆς Ἀναστάσεως τὴν νέαν τάξιν, ὅτι «οὐκέτι δοῦλοί ἐσμεν» καὶ ἀβούλητα ὄργανα τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἄνθρωποι ἐλεύθεροι καὶ υἱοὶ Θεοῦ, κατὰ χάριν καὶ υἱοθεσίαν. Κέντρον καὶ τέρμα τῆς ζωῆς δὲν εἶναι πλέον ὁ παρὼν στενόχωρος κόσμος. Εἶναι ἡ ἀπέραντος αἰωνιότης. Τὸ σκότος παραμερίζει κατὰ μικρὸν εἰς τὸ φῶς. Ἡ νὺξ ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἡμέραν.

* * *

Ἂς μὴ ἐπηρεαζώμεθα ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ κόσμου εἰς διατύπωσιν μελαγχολικῶν ἀντιρρήσεων. Αἱ ἀθλιότητες τῆς ζωῆς ὁμαδικαὶ ἢ κατ' ἄτομα ὅπου ὑπάρχουσιν, οὐδὲν ἀποδεικνύουν κατὰ τῆς «ἐν ἡμῖν Ἐλπί-

δος». Τοῦτο μόνον προσβεβαιοῦσιν, ὅτι ὡρισμέναι ψυχικαὶ καταστάσεις, ὡρισμένοι τρόποι τοῦ ζῆν νεκρώνουν τὴν πίστιν, παραλύουν τὴν εὐψυχίαν, δηλητηριάζουν τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως. Πράγματι δὲν ὑπάρχει Ἀνάστασις «διὰ τοὺς σπείροντας εἰς τὴν σάρκα», διὰ τοὺς παρεκλαμβάνοντας τὴν ζωὴν ὡς βρῶσιν καὶ πόσιν καὶ ἔνδυσιν καὶ τρυφήν. Δὲν ὑπάρχει Ἀνάστασις διὰ τοὺς τραυματίζοντας τὴν ἀγάπην καὶ τοὺς ζωογονοῦντας τὸ μῖσος, διὰ τοὺς ἐπιχαίροντας εἰς τὸ κακὸν καὶ τοὺς ἐμμένοντας εἰς τὴν πτῶσίν των. Εἰς τοιαῦτα ψυχικὰ συντρίμματα κατ' ἀνάγκην παραβλαστάνουν ἡ ἀπιστία, ἡ μεμψιμοιρία, ἡ ἀηδία, ἡ ἀπόγνωσις, ὅπως τὰ σαπρόφυλλα εἰς ἀνήλια χαλάσματα τῶν ἐρειπίων. Διότι ἐζήτησαν τὴν ζωὴν μακρὰν τοῦ Θεοῦ. Ἠγνόησαν ὅτι ἡ πίστις, ἡ ἐλπίς, ἡ χαρὰ εἶναι εὔοσμα ἄνθη, μόνον εἰς τὴν ἀγαθὴν γῆν τοῦ Εὐαγγελίου εὐδοκιμοῦντα.

Δὲν ὑπάρχει Ἀνάστασις ἐφόσον δὲν «κατακολουθῶμεν ἐν τοῖς ἴχνεσι» τοῦ εἰπόντος «Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή». Διὰ νὰ καταστῶμεν μέτοχοι καὶ συγκοινωνοί της, εἶναι ἀνάγκη πρῶτον νὰ ἄρωμεν τὸν σταυρὸν τῆς δοκιμασίας. Ἡ Ἀνάστασις εἶναι στέφανος νίκης. Ἀλλὰ τοῦ στεφάνου προηγοῦνται ἡ μάχη, αἱ ἑκούσιαι στερήσεις, αἱ αὐταπαρνήσεις, αἱ ἐπικίνδυνοι πορεῖαι, τὰς ὁποίας μὲ μόνον ὁδηγὸν τὴν πίστιν δύναταί τις νὰ διεξαγάγῃ.

* * *

Πόσον ὡραία γίνεται ἡ ζωή, πόσον πλουτίζεται, ὅταν ἡ πίστις εἰς τὴν Αἰωνιότητα θερμαίνει τὰς καρδίας, ὅταν ἡ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως φαιδρύνει τὰς ψυχάς! Ἄς μὴ τὸ ἀποκρύψωμεν. Εἰς τὸν βίον μας καλλιεργοῦμεν τὸν θάνατον μᾶλλον ἢ τὴν ζωήν. Ἀρεσκόμεθα εἰς τὸ ἐφήμερον, εἰς τὸ μέτριον, εἰς τὸ φθαρτόν. Ἐγκαθιστάμεθα εἰς τὸν ἐγωϊσμόν, περιβεβλημένοι τὴν περικεφαλαίαν τῆς αὐτοδικαιώσεως, τὸν θάνατον τοῦ μίσους, τὴν ἀσπίδα τῆς κακίας καὶ ὑπερασπίζομεν κατὰ τῶν ἄλλων ὅ,τι θὰ ἔπρεπεν ἡμεῖς αὐτοὶ νὰ καταστρέψωμεν, τὴν ἐν ἡμῖν κατωτέραν μοῖραν. Καὶ χάνομεν τὴν αἴσθησιν τοῦ αἰωνίου. Ἀλλὰ τὸ αἰώνιον εἶναι τὸ ἐλατήριον τὸ κινοῦν καὶ ρυθμίζον τὴν θνητὴν ζωήν μας πρὸς πᾶσαν πρόοδον καὶ τελειοποίησιν. Εἶναι ἡ φωταγωγὸς θυρίς, διὰ μέσου τῆς ὁποίας, ἀπὸ τὴν σκοτεινὴν ταύτην κοιλάδα, «αἴρομεν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ ὄρη» εἰς τὴν Ἀποκορύφωσιν τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ζωῆς— ὅθεν ἡ βοήθεια ἥκει, ὅθεν εἰσδεχόμεθα τὰς ζωηφόρους ἀκτῖνας τοῦ ἀνωτέρου κόσμου, μόλις κλεισθῇ ἡ εὐεργετικὴ αὐτὴ θυρίς. Εἴμεθα ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου. Καὶ τὰ συμπτώματα τῆς ἀσφυξίας ἐκδηλώνονται. Οἱ ἄνθρωποι καθίστανται δοῦλοι τῶν παθῶν, τῶν ὀρέξεων, τῶν ματαιοτήτων ἑνὸς ἐπιφανειακοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ τότε ἡ δρᾶσις χάνει τὴν ζωηρότητά

της, ἡ θρησκεία ἀπολιθοῦται, ἡ ποίησις διαφθείρεται, ἡ τέχνη καταπίπτει, ἡ ἐλπὶς νεκροῦται, ἡ ζωὴ ἀποβαίνει μνῆμα ἐσφραγισμένον.

* * *

Μελαγχολοῦμεν συνήθως εἰς τὰς Πασχαλινὰς ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Πόσον ὡραῖον ἦτο τότε τὸ Πάσχα! Φῶς ὑπερφυὲς περιέλαμπε τὸν κόσμον. Ἐξωράϊζε τὸ δάσος, ἐλάμπρυνε τὰ ἀνθηφόρα ἀκόμη δένδρα τοῦ κήπου, ἐπηργύρωνε τὴν γαληνιῶσαν θάλασσαν. Δὲν ἦτο λάμψις παροδικὴ ἡλίου ὑλικοῦ, ἦτο πανήγυρις φωτὸς μυστηριώδους, καθαροῦ, οὐρανίου, ἀνταύγεια τοῦ ἀνωλέθρου κόσμου. Ἦτο τὸ «ἀπρόσιτον φῶς, ἐν ᾧ οἰκεῖ ὁ Θεός». Αἱ μυροβόλοι πνοαὶ τῆς ἀνοίξεως, τὸ ἁπαλὸν θρόϊσμα τοῦ φυλλώματος, τὸ κελάρυσμα τοῦ ρυακίου, τὸ ᾆσμα τῆς ἀηδόνος, τὰ πάντα μᾶς ἐφαίνοντο ὡς γλυκύφθογγοι ἐπαναλήψεις τοῦ ὕμνου «Χριστὸς Ἀνέστη». Ὁ ναὸς τοῦ Κυρίου ἐξήστραπτεν οὐρανίας ὡραιότητας. Καὶ εἰς τὰ σεπτὰ τῆς Ἐκκλησίας σύμβολα ἐπιστεύομεν ὅτι βλέπομεν τὸν Ἀναστάντα Κύριον.

Εὐτυχεῖς χρόνοι! Πόσον ὡραῖον ἦτο τότε τὸ Πάσχα. Ναί. Ἀλλὰ καὶ τώρα εἶναι. Καὶ πάντοτε θὰ εἶναι ὡραῖον. Ὁ Ἀναστὰς «Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας». Πάντοτε πρόθυμος νὰ ἀποκυλίσῃ τὸν βαρὺν λίθον τῆς ἁμαρτίας. Νὰ ἀφυπνίσῃ τὰ ὡραιότερα καὶ ἁγιώτερα συναισθήματα, νὰ συνεχίζῃ τὴν εὐτυχίαν τῆς πρώτης ἡλικίας, τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς. Μόνον ζητεῖ νὰ τὸν πλησιάσωμεν μὲ κατανόησιν, μὲ τὴν κατανόησιν ἐκείνην ἡ ὁποία ἔχει τὰ λογικά της ἐλατήρια εἰς τὴν ἀγαπῶσαν καρδίαν. Ἂς εὐτρεπίσωμεν ἑαυτοὺς εἰς ἀποδοχὴν τῶν ἀνεκτιμήτων δωρεῶν τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν κάθαρσιν τῶν αἰσθήσεων, μὲ τὸν ἁγνισμὸν τῶν ψυχῶν, μὲ καρδίαν συντετριμμένην καὶ ταπεινωμένην.

Ἀνάστασις! Πόσον φῶς διαχύνεις εἰς τοὺς σκοτεινοὺς τάφους μας! Εἰς τὴν ἑστίαν σου, τὴν πάντοτε φλεγομένην καὶ μηδέποτε ἐκδαπανωμένην, ἑκατομμύρια ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, ἀπὸ δισχιλίων ἐτῶν, θερμαίνουν τὴν ἐλπίδα των, λαμπρύνουν τὴν ζωήν των. Τὸν ὕμνον σου ἐνηχοῦνται ὡς μήνυμα χαρᾶς, ὡς σάλπιγγα ἐξεγέρσεως, ὡς ἐμβατήριον θριαμβικῆς προελάσεως εἰς τὴν ἐγκαινιαζομένην νέαν ζωήν, τὴν ζωὴν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐλευθερίας.

† Ὁ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

ΕΝΟΤΗΣ

ΕΙΝΕ Η ΠΡΩΤΗ ἰδιότης τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀναγκαία προϋπόθεσις ἅμα καὶ ἐγγύησις καὶ τῶν λοιπῶν τριῶν. Ἐὰν ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶνε ***μία***, ἀλλὰ μεμερισμένη, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ ***ἁγιότητα***, ἀπό γε τοῦ Θείου Ἱδρυτοῦ, τῶν μέσων καὶ τοῦ σκοποῦ, ***καθολικότητα***, ἐξάπλωσιν, δηλαδή, ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, ***ἀποστολικότητα***, ταυτότητα δηλονότι πίστεως καὶ τάξεως πρὸς τὴν πρωτόγονον Ἐκκλησίαν τῶν ἀποστολικῶν χρόνων; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ συλλαλοῦν καὶ κατατετμημένον τὸ Ἵδρυμα, ὅπερ, κατὰ τὴν ὡραιοτάτην τοῦ Αὐγουστίνου ἔκφρασιν, εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστὸς παρατεινόμενος μεθ᾽ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας; Ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας, ὡς σύνδεσμος τῆς ἀγάπης τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, ὑπῆρξε τὸ βαθύτερον καὶ τὸ θερμότερον αἴτημα τῆς ἀρχιερατικῆς προσευχῆς τοῦ Κυρίου· «ἵνα πάντες ἓν ὦσι».

Αἱ εἰκονικαὶ περὶ Ἐκκλησίας ἐκφράσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς βασιλείας ***μιᾶς*** πάντων τῶν ἐθνῶν, ὡς νέας Ἱερουσαλήμ, ὡς ὄρους Κυρίου, ἐν ᾧ συναχθήσονται πάντα τὰ ἔθνη, εἶνε ὡς τόσαι ἐνδείξεις περὶ τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ νὰ ἱδρύσῃ ***μίαν*** βασιλείαν πνευματικήν. Οἱ δὲ χαρακτηρισμοὶ αὐτῆς ἐν τῇ Καινῇ ὡς ποίμνης ***μιᾶς***, ὡς οἴκου Θεοῦ ἢ Χριστοῦ, ὡς τῆς ***μιᾶς*** νύμφης, ὡς τοῦ ἑνὸς σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ὡς τόσα τεκμήρια, ὅτι οὐχὶ πολλὰ καὶ παράλληλα, ἀλλ᾽ ἓν καὶ μόνον σωτηρίας ἐργαστήριον ἵδρυσεν ὁ Κύριος.

Τῆς ἑνότητος ὑπερμαχεῖ ὁ θεσπέσιος Παῦλος καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὁ ἱερὸς τῶν Πατέρων θίασος. «Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ» ἐπέστελλε παραινετικῶς ὁ Ἀπόστολος πρὸς τοὺς Κορινθίους. «Εἴ τις σχίζοντι ἀκολουθεῖ, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομεῖ» ὑποδεικνύει πρὸς τοὺς Φιλαδελφεῖς ὁ ἐκ τῶν μαθητῶν τῶν Ἀποστόλων Θεοφόρος Ἰγνάτιος. «Τοῦτο τὸ κήρυγμα παρειληφυῖα καὶ ταύτην τὴν πίστιν.... ἡ Ἐκκλησία, καίπερ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ διεσπαρμένη, ἐπιμελῶς φυλάσσει, ***ὡς ἕνα οἶκον οἰκοῦσα***, καὶ ὁμοίως πιστεύει τούτοις, ***ὡς μίαν ψυχὴν καὶ τὴν αὐτὴν καρδίαν*** ἔχουσα, καὶ συμφώνως ταῦτα κηρύσσει καὶ διδάσκει καὶ παραδίδωσιν, ***ὡς ἓν σῶμα κεκτημένη***», ἀποφαίνεται, ἐξαίρων τὴν ἑνότητα, ὁ ἱερὸς Εἰρηναῖος.

Πόσον δὲ μεγάλη, ἁγία, ἰσχυρὰ καὶ περιφανὴς καθίσταται ἐντεῦθεν ἡ Ἐκκλησία! «Θρόνον Χριστοῦ ἐννόει τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπαναπαύεται γὰρ αὐτῇ. Ἔσται οὖν, φησίν, ἡ Ἐκκλησία καταστράπτουσα καὶ φωτίζουσα τὴν

ὑπ' οὐρανὸν καὶ μένουσα διηνεκῶς ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη», διδάσκει ὁ πατὴρ τῆς Ὀρθοδοξίας, Ἀθανάσιος ὁ Μέγας. «Μὴ ἀπέχου τῆς Ἐκκλησίας· οὐδὲν γὰρ τῆς Ἐκκλησίας ἰσχυρότερον· τοῦ οὐρανοῦ ὑψηλοτέρα ἐστί· τῆς γῆς πλατυτέρα ἐστίν. Οὐδέποτε γηρᾷ, ἀεὶ δὲ ἀκμάζει. Διὰ τοῦτο τὸ στερρὸν αὐτῆς καὶ ἀσάλευτον δηλοῦσα ἡ Γραφή, ὄρος αὐτὴν καλεῖ», παραινεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος. «Ἡ Ἐκκλησία ὁρᾶται, ὡς ἡ σελήνη, ἀφανιζομένη· ἀλλὰ δὲν ἀφανίζεται· δυνατὸν νὰ ἐπισκιασθῇ, ἀδύνατον νὰ ἀφανισθῇ», λέγει ὁ ἱερὸς Ἀμβρόσιος.

Ἔνθεν μὲν ἡ ὁμόθυμος περὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν λατρείαν συμφωνία, ἔνθεν δὲ ἡ ὑποταγὴ εἰς τὴν θεόθεν κατασταθεῖσαν ἀρχὴν καὶ αὐθεντίαν, τὴν Ἱεραρχίαν, εἶναι οἱ οὐσιώδεις ὅροι καὶ αἱ ἀπαραίτητοι ἐκδηλώσεις τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ δεσμοῦ τοῦ συνδέοντος τοὺς πιστοὺς πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ πρὸς ἀλλήλους. Φθείρεται ἄρα ἡ ἑνότης, ἐὰν περισταλῇ εἰς ἐξωτερικὴν μόνον ὑποταγήν, ὡς παρὰ τῇ λεγομένῃ Οὐνίᾳ, ἢ ἐὰν περιορισθῇ εἰς μόνην τὴν περὶ τὴν Πίστιν καὶ τὴν Λατρείαν συμφωνίαν, ὡς παρὰ «τοῖς ἀντισυνάγουσι τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ποιμέσι», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς Β'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Διὰ τοῦτο, ἐξ ἴσου πρὸς τὴν ἑτεροδιδασκαλίαν κατάκριτος εἶνε καὶ ἡ ἄρνησις ὑποταγῆς εἰς τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν ὅρον τῆς αὐτῆς Συνόδου.

***

Λαὸς ὁλόκληρος, ὁ ὀρθόδοξος βουλγαρικὸς λαός, μετὰ τοῦ οἰκείου κλήρου ἠγνόησε τὸν «ἕνα οἶκον», «τὸ ἓν σῶμα», καὶ ἔζησεν ἐπὶ ἔτη τρία πρὸς τοῖς ἑβδομήκοντα, ἐν διοικητικῇ ἀπομονώσει, ἀσύνδετος πρὸς τὴν κανονικὴν αὐτοῦ ἀρχήν, ἀσυναρμολόγητος πρὸς τὴν *μίαν* Ἐκκλησίαν. Ἐπιρροαὶ περιστατικαί, σκέψεις καὶ ἐνέργειαι ἀνελισσόμεναι «κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου τούτου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν», καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης, ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὸν χωρισμόν. Κραυγαὶ διχασμοῦ ἠκούσθησαν «ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ». Ἡ ἀγάπη ἐφύγη. Ἡ εἰρήνη ἐφυγαδεύθη. Ὅ,τι ὁ Ἀπόστολος ἀποδοκιμάζει καὶ ἀποτροπιάζεται ὡς ἀντίθετον πρὸς τὴν πίστιν, ὡς διαλυτικὸν τῆς ἀγάπης, ἐπῆλθε· διεσπάσθη ἡ ἑνότης· διεκόπη ἡ κοινωνία. «Μεμέρισται ὁ Χριστός».

Ὁπόσον βαθεῖα ὑπῆρξεν ἐπὶ τούτῳ ἡ λύπη τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας! Ὁ λαός, τὸν ὁποῖον ἐγέννησεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ ἀνεκαίνισεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ συνήγαγεν εἰς ἐθνότητα καί, οὐδὲν ἧττον τῶν ἄλλων, κατεκάλυψε διὰ τῆς ἰδίας δόξης· ὁ λαός, πρὸς ὃν ἔδωκεν ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, ποιμένας καὶ διδασκάλους, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος

τοῦ Χριστοῦ, καὶ μετέδωκε γράμματα καὶ ἱστορίαν καὶ διεμοιράσθη ἐν καιρῷ τὸν ἄρτον τῆς κακώσεως, ἐγένετο ξένος εἰς αὐτὴν καὶ ἀλλότριος. Ἡ χαρὰ καὶ ὁ στέφανος τοῦ Ἁγίου ἐν Πατριάρχαις Φωτίου, τῶν Κυρίλλων καὶ Μεθοδίων ἡ καλὴ φυτουργία, τὴν ὁποίαν περιετείχισε καὶ προήσπισεν ὁ Μέγας ἐκεῖνος Πατριάρχης διὰ κόπων ἀποστολικῶν κατὰ πάσης ἐκ δυσμῶν ἐπιβουλῆς, τὸ σύνοικον ἐπὶ αἰῶνας μακροὺς καὶ ὁμοτράπεζον ἔθνος τῶν Βουλγάρων, ἀπεχωρίσθη τῆς κοινῆς τραπέζης τῶν ἀδελφῶν, τοῦ «ἑνὸς Οἴκου». Ἐγένετο ἀπόδημον καὶ ἀπῳκισμένον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ. Σκληρὸς ὑπῆρξεν ὁ χωρισμὸς καὶ ἐπώδυνος ἡ φυγή. Οὐδὲν ἀπέμεινεν ἐκ τῶν παλαιῶν ἐκείνων δεσμῶν τῆς κοινῆς πίστεως, εἰμὴ μόνον ἡ εὐχὴ καὶ ἡ ἐλπὶς τῆς ἐπανόδου, πληροῦσα τὰς καρδίας τῶν φιλούντων τὴν εἰρήνην. «Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει».

Ὁ Ὀρθόδοξος Βουλγαρικὸς λαὸς ἀπέστειλεν ἀντιπροσώπους προσκομίζοντας τὴν ἄκραν αὐτοῦ εὐλάβειαν πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, εὐαγγελιζομένους τὴν εἰρήνην, διαπρεσβευομένους τὴν ἑνότητα. Δὲν ἦτο ἡ συνάντησις ἐκείνη ἐκ τῶν συνήθων. Ἦτο νοσταλγικὴ ἐπιστροφὴ δι' ἐκείνους θερμὴ δεξίωσις ἀδελφῶν δι' ἡμᾶς, ἐκ μακρᾶς καὶ πικρᾶς ἀποδημίας ἐπανερχομένων. Ὁ πόθος τῆς ἑνώσεως ἦτο ὁ πρυτανεύων εἰς τὰς συνεντεύξεις τόνος. Ἡ ἀναστήλωσις τῆς κανονικῆς τάξεως, τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας, ἦτο ἡ κοινὴ θέλησις καὶ ἀπόφασις. Καὶ ἤρθη ἡ κατάκρισις. «Ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ ἡμῶν» ἦτο ὁ συμβολικὸς χαιρετισμὸς τῆς ἀγάπης. Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν Τράπεζαν τοῦ Κυρίου, εἰς τὴν κοινὴν Τράπεζαν τῶν ἀδελφῶν, ὑπῆρξεν ἡ οὐσία καὶ ἡ ἔκφρασις τῆς γενομένης ἑνώσεως.

Ὁ Ὀρθόδοξος Βουλγαρικὸς λαὸς μετὰ μακρὰν ἀπομόνωσιν ἐπανέρχεται «εἰς τὰ ἴδια», εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, εἰς τὸν «ἕνα Οἶκον». Ἁρμόζεται εἰς τὸ «ἓν σῶμα», οὗ ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός, ἀφ' οὗ ἔχουσι τὴν ἐπιχορηγίαν καὶ τὴν αὔξησιν τὰ «μέλη ἐκ μέρους». Διακοσμεῖται εἰς Ἐκκλησίαν αὐτόνομον καὶ αὐτοκέφαλον, «κατηρτισμένην ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ», ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἀγάπης πρὸς τὰς λοιπὰς κατὰ τόπους καὶ ἔθνη Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Ἐξενίκησεν ἡ ἀγάπη. Ἐξετόπισε τὴν ἀντίθεον παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, τὰ διαλυτικὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἀντεισήγαγε τὸν σύνδεσμον τῆς ἑνότητος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Τοῦτο δὲ εἶνε ἡ ἐλπὶς ἐν Κυρίῳ καὶ ἡ καύχησις τῆς Ἐκκλησίας, συναγούσης σήμερον τὰ διῃρημένα εἰς ἑνότητα καὶ τὰ διαστασιάζοντα εἰς ἁρμονίαν ἀγάπης.

«Ἀγάπης μὲν ὡς ἀληθῶς—διδάσκει ὁ Κατηχητὴς τῶν Βουλγάρων, ὁ Μέγας Φώτιος οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον, οὐδὲ τιμιώτερον ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις ἀνωμολόγηται καὶ τοῖς θείοις λόγοις ἐπιμαρτύρεται. Δι' αὐτῆς γὰρ τὰ διεστῶτα συνάπτεται, καὶ εἰρηνοποιεῖται τὰ μαχόμενα, καὶ τὰ οἰκεῖα

μᾶλλον συσφίγγεται, ταῖς στάσεσι καὶ ταῖς φιλονεικίαις πάροδον οὐ παρεχόμενα. Αὕτη γὰρ οὐ λογίζεται τὸ κακόν, ἀλλὰ πάντα στέγει, πάντα ὑπομένει, καὶ οὐδέποτε, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, ἐκπίπτει. Αὕτη καὶ θεράποντα ἐξημαρτηκότα δεσπόταις καταλλάσσει.... καὶ δεσποτῶν ἀγριαίνοντα θυμὸν πράως φέρειν τοὺς ὑπηρετουμένους παιδεύει.... καὶ φίλοις ἔριν ἐμπεσοῦσαν ρᾳδίως ἀπώσατο, τοὺς κοινοὺς ἅλας (τὴν κοινὴν τράπεζαν) ἴσα φύσεως δυσωπεῖσθαι παραινέσασα. Καὶ τοὺς τὴν αὐτὴν πάλιν περὶ τὸ θεῖον δόξαν κρατύνοντας, κἂν ὡς πορρωτέρω παροικοῦντες ὦσι, κἂν ὀφθαλμοῖς ἀλλήλων οὔπω ὡράθησαν, εἰς ἕνωσιν ἄγει, καὶ γνώμαις συνάπτει, καὶ φίλους ἀληθῶς ἀπεργάζεται. Κἂν που τύχοι θάτερον, εἰς ἀπερισκέπτους μέμψεις θατέρου κατολισθῆσαι, τὸν μὲν μὴ λογίσασθαι, τὸν δὲ μεταμελεῖσθαι παρασκευάσασα, ρᾷστα τὸ συμβὰν ἀνεσώσατο, τὸν τῆς ἑνώσεως δεσμὸν ἀρραγῆ συντηρήσασα».

† Ο ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ (1)

"ΔΙΨΩ"

ΤΟ ΜΟΝΑΔΙΚΟΝ εἰς τὴν ἱστορίαν δρᾶμα τῆς θεοκτονίας ἔλαβεν ἤδη τὴν λύσιν του. Τὸ Πανάγιον καὶ Πανσέβαστον θῦμα ὑπέκυψε. Τοιαύτη λοιπὸν τύχη, Χριστέ μου, ἐπεφυλάσσετο εἰς τὸ φιλανθρωπότατον ἔργον Σου ;! Νὰ ἀποθάνῃς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, περικυκλωμένος ἀπὸ τὴν ὑποκρισίαν, ἀπὸ τὴν σκληρότητα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν μαθητῶν καὶ φίλων Σου ; ποῦ εἶναι λοιπὸν τὰ πλήθη, τὰ ὁποῖα ἐχόρτασες ; οἱ ἀσθενεῖς, τοὺς ὁποίους ἐθεράπευσες ; ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκρέματο ἀπὸ τὰ χείλη Σου, ὅταν ἐδίδασκες παρὰ τὰς χλοερὰς ὄχθας τῆς θελκτικῆς Γενησαρέτ ; Ὢ ! ὕψος ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὢ ! βάθος ἀχαριστίας τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν !

Τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο, Παναγιώτατε Δέσποτα, Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι, εὐσεβὲς ἀκροατήριον, αὐθόρμητον ἀναβαίνει εἰς τὰ χείλη μου, κατὰ τὴν ἐξόχως ἱερὰν καὶ δραματικὴν ταύτην στιγμήν, ὅταν ἀντικρύζω τὸ αἱμόφυρτον σῶμα τοῦ Κυρίου προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Διότι στοχάζομαι τώρα τὴν ἀπέραντον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος κατῆλθεν εἰς τὴν δακρύβρεκτον γῆν μας ὡς ταπεινὸς ἄνθρωπος διὰ νὰ φέρῃ εἰς αὐτὴν τὴν χαράν, τὴν εὐτυχίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τραγικὴν ἀχαριστίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος τὸν ἀνεβίβασεν ἄσπλαγχνα ὡς κακοῦργον εἰς τὸν Σταυρόν.

Ἐκεῖνος ἦλθε πλήρης ἀγάπης διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὴν ψυχὴν τὴν ἁμαρτωλόν, τὴν ἐκτροχιασμένην ψυχήν. Ἦλθε διὰ νὰ τὴν σώσῃ. Τὴν ἐζήτησεν εἰς τὰ βουνὰ ὡς πεπλανημένον πρόβατον, ἥπλωσε τὰς χεῖράς του διὰ νὰ τὴν δεχθῇ μὲ στοργήν, ὅπως ὁ φιλόστοργος πατὴρ τὰ τέκνα του. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως ; Ὢ ! αὐτὸς τὸν παρεγνώρισε καὶ τὸν κατεδίωξεν εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτὸς ὡς ληστήν. Τὸν συνέλαβε μὲ σύνθημα ἕνα φίλημα προδοτικόν, τὸν ἐμαστίγωσε, τὸν ἐνέπαιξε, τὸν περιέβαλε ψευδῆ πορφύραν βασιλέως, ἐπέθηκεν εἰς τὴν κεφαλήν του

---

(1) Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ π. Πατριαρχικῷ Ναῷ, χοροστατούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν, τῇ Μ. Παρασκευῇ τοῦ παρόντος ἔτους, κατὰ τὸν Ἑσπερινόν.

τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ εἰς τοὺς ὤμους του τὸν βαρὺν τοῦ μαρτυρίου του σταυρόν, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον καὶ τὸν καθήλωσε.

Γλυκύτατε Ἰησοῦ! Τὸν πόνον Σου διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην τοῦ ἀνθρώπου τὸν βλέπω εἰς τὴν τεθλιμμένην ἔκφρασίν Σου, τὸν ἀκούω εἰς τὸν θλιβερὸν τόνον τῆς φωνῆς Σου καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν πολυσήμαντον ἐκείνην ἐπιφώνησιν «*διψῶ*». Σύ, ἡ ἀστείρευτος πηγή, ἡ προχέουσα τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν καὶ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον, τὸ ὕδωρ ποὺ δροσίζει τὸν ταλαιπωρημένον ὁδοιπόρον τῆς ζωῆς, φωνάζεις «*διψῶ!*» Σύ, ὁ νεφέλαις διεξάγων τῆς θαλάσσης ~~τὸ~~ ὕδωρ διψᾷς! Σύ, εἰς τὸ δημιουργικὸν πρόσταγμα τοῦ Ὁποίου ἐρρύησαν αἱ πηγαὶ καὶ οἱ ποταμοί, αἰσθάνεσαι τὸν πυρετὸν τῆς δίψης! Ποίου εἴδους δίψα, ἀδελφοί μου, εἱμπορεῖ νὰ εἶναι ἡ δίψα τοῦ Ἐσταυρωμένου Χριστοῦ; Ἰδοὺ τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἐπικαλεσθῶ εὐμενῆ καὶ σύντονον τὴν προσοχήν σας.

* * *

Ἀκόμη ὁ θάνατος δὲν εἶχεν ἐφαπλώσει τὰς μαύρας πτέρυγάς του εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Γολγοθᾶ. Ἀκόμη ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε κλείσει τοὺς γλυκεῖς ὀφθαλμούς Του. Ἀκόμη δὲν εἶχε πέσει ἡ θλιβερὰ αὐλαία, ἡ ὁποία θὰ ἔκρυπτε μίαν αἱματηρὰν σκηνὴν τοῦ τραγικωτέρου δράματος ἐξ ὅσων ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἡ ἱστορία τῶν αἰώνων· καὶ ὁ Χριστός, ὁ ὑπέροχος Βασιλεὺς τοῦ πόνου, ψιθυρίζει μὲ πικρὸν στεναγμὸν «διψῶ» Ναί, ἐδίψα ὁ Χριστός. Ὁ ἱδρὼς τῆς ἀγωνίας εἰς τὸν κῆπον τῶν Ἐλαιῶν, ἡ τρομακτικὴ καὶ ἀνήσυχος νύξ, τὴν ὁποίαν διῆλθε, τὰ γεγονότα τῆς πρωΐας εἰς τὸ Πραιτώριον, οἱ φοβεροὶ πόνοι τῆς σταυρώσεως, τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον ἐχύθη ἀπὸ τὰς βαθείας πληγὰς τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν Του, προεκάλεσαν τὴν πλέον ὀδυνηρὰν δίψαν. Ναί! ἐδίψα, ἐκαίετο. Ἀλλ' Αὐτός, τὸν ὁποῖον βλέπομεν καθηλωμένον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, δὲν εἶναι μόνον ἄνθρωπος. Εἶναι καὶ Θεός, εἶναι Θεάνθρωπος. Ἡ δὲ ὑλικὴ δίψα, ἡ ὁποία τὸν ἐφλόγιζεν ὁσονδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἀληθὴς καὶ πραγματική, πάντως ὅμως ἦτο τὸ σύμβολον μιᾶς δίψης ἐντονωτέρας, βαθυτέρας, μιᾶς δίψης πνευματικῆς. Εἶναι ἡ δίψα τῆς εὐτυχίας, τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας, τῆς ἀπολυτρώσεως, ἡ ὁποία ἔχει ὡς συστατικά της τὸ πνευματικὸν φῶς, τὴν ἀγάπην, τὴν ἁγιωσύνην.

Διψᾷ ὁ Χριστὸς τὸ πνευματικὸν φῶς τῶν ἀνθρώπων, τὸ φῶς τῆς θρησκείας Του, τὸ ὁποῖον διαλύει τὰ πυκνὰ σκότη τῶν προλήψεων, τῶν πλανῶν, τῶν δεισιδαιμονιῶν, καὶ ἀποκαλύπτει τὰς ὡραιότητας τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρείας τοῦ Θεοῦ.

Διψᾷ ὁ Χριστὸς τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, μίαν ἀγάπην, ἡ ὁποία νὰ ὑπερπηδᾷ τοὺς φραγμοὺς τῆς συγγενείας, τῆς φιλίας, τοῦ

ἔθνους, τῆς φυλῆς καὶ συνενώνη τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἑνότητα οἰκογενειακήν, εἰς παγκόσμιον ἀδελφότητα, τὴν ἀγάπην ἐκείνην, ἡ ὁποία εἰς τὸ βάθος καὶ τὴν οὐσίαν της εἶναι ἡ ἐπιστήμη τοῦ νὰ καθιστᾷ κανεὶς τὸν ἄλλον εὐτυχῆ.

Διψᾷ ὁ Χριστὸς τὴν ἁγιωσύνην τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀπαλλαγήν του ἀπὸ τοῦ κράτους τῆς ἁμαρτίας, τὴν βαθμιαίαν ἀνύψωσίν του πρὸς τὸν Θεόν, ἡ ὁποία δὲν κατορθοῦται μὲ ἄλλον τρόπον, παρὰ μόνον μὲ τὴν συνειδητὴν καὶ ἑκουσίαν ἐπιτέλεσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ Πόσον πράγματι εὐτυχὴς γίνεται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εἰμπορῇ νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν καὶ ὄχι μόνον νὰ τὴν κατανοήσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν μετουσιώσῃ εἰς σκέψιν, εἰς αἴσθημα, εἰς βίωσιν ἐν τῇ καθ' ἡμέραν ζωῇ. Μήπως τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας τὸ δίδει ὁ πλοῦτος, ἤ ἡ δόξα, ἢ τὰ ἄλλα τοῦ κόσμου ἀγαθά; Ἡ πεῖρα τῆς ζωῆς μαρτυρεῖ ὅτι ὅσοι ἐζήτησαν νὰ ἀνακαλύψουν κάτω ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια μόνον ἀγαθὰ τὴν εὐτυχίαν, ἐκυνήγησαν χιμαίρας καὶ ἔμειναν οἱ παντοτεινοὶ ζητηταὶ τῆς εὐτυχίας καὶ ὄχι οἱ ἄνθρωποι οἱ εὐτυχισμένοι. Ἡ εὐτυχία εὑρίσκεται ἐπάνω εἰς ἕνα Γολγοθᾶν, ὅπου ἐκλάμπει ἡ προσπάθεια τῆς ἀναβάσεως καὶ τῆς θυσίας, κάτω ἀπὸ τὸ βάρος ἑνὸς σταυροῦ, ὅπου δοκιμάζεται ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ χριστιανικὴ ἐγκαρτέρησις, εἰς τὸ φῶς μιᾶς πλουσίας εἰς ἔργα ζωῆς, ὅπου καλύνεται ἡ ψυχή. Εὑρίσκεται ἀκόμη εἰς τὴν προσπάθειάν μας νὰ τηρῶμεν ἑαυτοὺς ἁγνοὺς ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῆς ἁμαρτίας.

Τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς θεογνωσίας, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἁγιωσύνη, αὐτὰ εἶναι ὁ διακαὴς πόθος τοῦ Ἐσταυρωμένου Χριστοῦ. Αὐτὰ εἶναι τὰ προκαλοῦντα τὴν φλογερὰν δίψαν του. Ποίαν δὲ στάσιν τηροῦμεν ἡμεῖς, ὅταν ἀκούωμεν τὸ ἐπώδυνον ἐκεῖνο ἐπιφώνημα «διψῶ»; Ἐάν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἡ εὐαγγελικὴ διήγησις τῆς τραγωδίας καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως τὴν συνέλαβε καὶ τὴν ἐξετέλεσεν ἕνας λαὸς τόσον ἠγαπημένος ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐγγίζει μέχρι πόνου τὴν χριστιανικήν μας καρδίαν, ἀφίνει ἔκθαμβον τὴν σκέψιν μας, ἀναβιβάζει στεναγμὸν θλίψεως εἰς τὰ χείλη, δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς· ἐὰν εἰς τὸ διψῶ τοῦ Ἰησοῦ ἡ ἀχαριστία τοῦ ἀνθρώπου ἀπεκορυφώθη εἰς τὴν προσφορὰν ὄξους μετὰ χολῆς, ἡμεῖς ἔχομεν ἆρά γε σκεφθῇ ποτὲ πῶς ἀπαντῶμεν εἰς τὴν ἐπίκλησιν τοῦ διψῶ, τὸ ὁποῖον ἀκούεται διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀπὸ τὸν σταυρὸν αὐτὸν τοῦ θείου μαρτυρίου, πῶς ἀπαντῶμεν, λέγω, ἡμεῖς οἱ βαπτισθέντες εἰς τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁμολογοῦντες αὐτὸν Εὐεργέτην, Σωτῆρα καὶ Λυτρωτήν μας.

Ἐδῶ θὰ ἔπρεπε νὰ κλείσῃ ἡ αὐλαία τοῦ λόγου μου καὶ νὰ σιωπήσω, ὥστε νὰ ἀφήσω ἕνα ἕκαστον εἰς τὴν συγκίνησιν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν κρατεῖ ἡ ἱερότης τῆς στιγμῆς, νὰ σκεφθῇ τί προσφέρει εἰς τὸν διψῶντα Χριστόν.

᾿Αλλὰ ἐνώπιον τοῦ Σταυροῦ ἡ ζωὴ πρέπει ἀποκαλυφθῇ, νὰ καταθέσῃ μὲ συντριβὴν τὴν ἐξομολόγησίν της, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπολύτρωσιν, διὰ τὴν ὁποίαν προσέφερε τόσον τραγικὴν θυσίαν τὸν ἑαυτόν του ὁ Χριστός.

Καὶ λοιπὸν ὅταν ἡ χριστιανικὴ οἰκογένεια ὁμολογεῖ, ἀλλὰ δὲν ἔχῃ τὸν Χριστὸν εἰς τὴν ζωὴν αὐτῆς· ὅταν πιστεύῃ εἰς τὸν Χριστὸν μὲ τὰ χείλη, ἀλλὰ δὲν ἔχῃ καρποὺς πίστεως μὲ τὰ ἔργα· ὅταν ἡ οἰκογένεια εἰς τὰς ἐσωτερικάς της σχέσεις δὲν ἔχῃ τὸν Χριστὸν σύνδεσμον ἀγάπης, ὑπακοῆς καὶ εἰρήνης, ὅταν ὁ Χριστὸς μένῃ μόνον ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου ἄψυχος εἰκὼν καὶ ὄχι ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς οἰκογενείας δύναμις δημιουργική, τότε ἡ χριστιανικὴ οἰκογένεια εἰς τὴν δίψαν τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν ἁγιοποίησίν της προσφέρει ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον.

Ὅταν ἡ χριστιανικὴ Κοινωνία ἀντὶ νὰ βαδίζῃ ὁδηγουμένη ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ τὸν δρόμον τῆς ἀληθείας, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ νὰ δοξάζῃ μὲ τὰ ἔργα της τὸν Χριστόν, πορεύεται κατὰ τὰς ὁρμὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς καὶ παραδίδῃ ὁλοκαύτωμα εἰς τὴν ἁμαρτίαν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἰδιαιτέρας στοργῆς καὶ τοῦ πόνου τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀθάνατον ψυχήν, τότε ἡ Κοινωνία αὐτή, κοινωνία παθῶν, ψεύδους καὶ ἀπάτης, εἰς τὸ διψῶ τοῦ Χριστοῦ ὑψώνει πρὸς τὰ χείλη του τὸ πικρὸν ὄξος, τὸ μεμιγμένον μετὰ χολῆς.

Ὅταν ἡ πίστις ἀντὶ νὰ ἦναι ὁ σημαιοφόρος καὶ ὁ πρωτοπόρος τῶν ἰδανικῶν τοῦ Χριστοῦ, τῶν εὐγενῶν ἐξορμήσεων, τῶν ὑψηλῶν αἰσθημάτων, παραδίδεται αἰχμάλωτος εἰς τὸ φρόνημα τὸ κοσμικόν, τότε τὸ διψῶ τοῦ Ἰησοῦ μένει καὶ πάλιν χωρὶς ἱκανοποίησιν.

Ὅταν ἡ ἀνθρωπότης ὁλόκληρος ὕψωσεν, ἀντὶ τοῦ Σταυροῦ Του, τοῦ συμβόλου τούτου τῆς ἀγάπης, τὸ σύμβολον τοῦ μίσους καὶ ἐρρίφθησαν οἱ λαοὶ ὁ εἷς κατὰ τοῦ ἄλλου, δημιουργήσαντες μίαν τραγικὴν εἱμαρμένην διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τὸν πόλεμον, τὸν θάνατον καὶ τὴν καταστροφήν, τί ἄλλο παρὰ ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον προσφέρεται εἰς τὸ διψῶ τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ὑψώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα ὡς μία παγκόσμιος ἐπίκλησις δίψης διὰ τὴν ἀγάπην, τὴν εἰρήνευσιν καὶ τὴν ἀδελφωσύνην τοῦ κόσμου;

Πολλὰ ὅμως εἶναι τὰ διψῶ τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς ἕκαστον ἀπὸ αὐτὰ γίνεται καὶ πικρότερον τὸ ὄξος, τὸ ὁποῖον προσφέρομεν εἰς αὐτὸν μὲ τὸ κύπελλον τῆς ἀντιχριστιανικῆς ζωῆς μας. ᾿Αλλὰ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι κυκλοῦμεν τὸν Σταυρόν Του δὲν διαφέρομεν λοιπὸν εἰς οὐδὲν ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι Τὸν καθήλωσαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ; Ἕνας σπόγγος μὲ ὄξος εἶναι λοιπὸν ἡ ἀπάντησίς μας εἰς τὴν δίψαν Του καὶ ὄχι μία προσφορὰ ἀγάπης, μετανοίας καὶ συντριβῆς, μία ἀπόφασις ἀνακαινισμοῦ τῆς ζωῆς μας, τῆς καρδίας μας, τῶν σκέψεών μας; Ὥστε καὶ οἱ ἐμπτυσμοὶ

καὶ ὁ ἀκάνθινος στέφανος καὶ αἱ πληγαὶ καὶ ἡ ἀγωνία τῆς δίψης Του νὰ εὕρουν τὴν δικαίωσίν των εἰς τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν προσπάθειάν μας νὰ ἀποβῶμεν ἄξιοι τῆς θυσίας αὐτῆς; Πρὸς ἀποκάλυψιν τῆς ἀξίας μας, τῆς προσωπικότητός μας ἂς τὴν κατανοήσωμεν μὲ ὅλον τὸ βάθος της εἰς τὴν ὑπερτάτην προσφορὰν τοῦ πόνου τοῦ Ἰησοῦ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ πόνος του εἶναι τόσον μᾶλλον ὀδυνηρός, ὅσον ἡ ἠθικὴ ὀδύνη εἶναι πικροτέρα τῆς σωματικῆς. Τί εἶναι, πράγματι, ἡ καθήλωσις ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, τί εἶναι ὁ ἀκάνθινος στέφανος, τί εἶναι ὁ σπόγγος ὁ πεπληρωμένος ὄξους και χολῆς, συγκρινόμενα πρὸς τὸν πόνον τῆν ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς προδοσίας τῶν μαθητῶν Του; Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ προαίσθησις τοῦ ἠθικοῦ τούτου πόνου ἀνεβίβασεν εἰς τὰ χείλη του τὴν περίλυπον ἐκείνην δέησιν «πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο».

Καὶ ὅμως δὲν λιποψυχεῖ μέχρι τέλους πρὸ τοῦ πικροῦ ποτηρίου, ἀλλ' ἀγωνίζεται καὶ τὴν ὑστάτην στιγμὴν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς Του νὰ σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν θείαν ὀργὴν καὶ κατάραν— «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν». Ἐξαιτεῖται τὴν θείαν συγγνώμην ἐπὶ τοὺς δημίους Του.

***

Ἀδελφοί μου!

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ δρᾶμα τοῦ Σταυροῦ, μὲ ὅλην τὴν τραγικὴν πλοκήν του, δὲν μᾶς ἀφήνει ἀδιαφόρους. Κεντᾷ τὴν φαντασίαν μας καὶ συγκινεῖ μέχρι τρυφερότητος τὰς καρδίας μας. Ἀλλ' ἀληθὲς ἐπίσης εἶναι ὅτι κάθε συγκίνησις δὲν εἶναι καὶ μετάνοια, καὶ ὅλα τὰ δάκρυα δὲν ἐκφράζουν συντριβὴν καὶ ταπείνωσιν. Καὶ ποῖος θὰ μᾶς βεβαιώσῃ, ὅτι μόλις τελειώσῃ ἡ ἱερὰ αὕτη ἀναπαράστασις τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου καὶ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὸν πάνσεπτον τοῦτον Ναόν, δὲν θὰ ἐνθρονισθῇ καὶ πάλιν εἰς τὰς ψυχάς μας τὸ κοσμικὸν φρόνημα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀνταρσίας κατὰ τοῦ Θεοῦ; Ἀλλ' εἶναι καιρὸς νὰ ἐπωφεληθῶμεν καὶ ἡμεῖς τῆς λυτρωτικῆς συγγνώμης, ἡ ὁποία ἀναβλύζει ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Γολγοθᾶ. Εἶναι καιρὸς νὰ κατανοήσωμεν ποία εἶναι ἡ θέσις μας ἀπέναντι τοῦ Ἐσταυρωμένου. Καὶ ἡ θέσις μας δὲν πρέπει νὰ εἶναι θέσις δημίων, οἱ ὁποῖοι εἶναι πρόθυμοι νὰ προσφέρουν εἰς τὴν δίψαν τοῦ ἀθώου θύματός των χολὴν καὶ ὄξος, τὴν χολὴν καὶ τὸ ὄξος τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ θέσις ἀφωσιωμένων ὀπαδῶν, θέσις πιστῶν καὶ εἰλικρινῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται εἰς τὸν Σταυρὸν διὰ νὰ ἀποπλύνουν τὰς ἁμαρτίας των εἰς τὸ λυτρωτικὸν λουτρὸν τοῦ αἵματος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ὁ Σταυρός, τὸ ὄργανον τοῦτο τῆς ἀποκαταλλαγῆς μας πρὸς τὸν Θεόν, πρέπει νὰ γίνῃ δι' ἕκαστον ὡραῖον σύμβολον ἀγῶνος καὶ θυσίας καὶ νίκης κατὰ τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς σαρκολα-

τρείας, τοῦ ψεύδους, τοῦ μίσους, τῆς ἀπάτης, τῆς πλεονεξίας καὶ ὅλων τῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα ταλαιπωροῦν τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν.

Κύριε, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς καὶ παθὼν ὑπὲρ ἡμῶν! Δέξαι ἡμᾶς, προσερχομένους ἐν ἐξομολογήσει εἰς προσκύνησιν τοῦ Σταυροῦ Σου. Σύ, ὁ ὁποῖος καὶ εἰς τὰς σκληροτέρας ὥρας τοῦ μαρτυρίου Σου παρεκάλεις τὸν Πατέρα ὑπὲρ τῶν σταυρωτῶν Σου, συγχώρησον καὶ ἡμᾶς. Ἀνακαίνισον μὲ τὴν δύναμίν Σου τὰς ψυχὰς καὶ τὰς συνειδήσεις μας, ὥστε νὰ κατανοήσωμεν ὅτι ἡ μόνη ἀξία ἀπάντησις εἰς τὴν αὐτοθυσίαν Σου, εἶναι ἡ εἰς Σὲ προσφορὰ τῆς ζωῆς μας. Δέξαι εὐμενῶς τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας μας, ὡς ἀντιστάθμισμα τῆς δίψης, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασες διὰ τὴν εὐτυχίαν μας, εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ παρεκλίνωμεν ἀπὸ τὰ παραγγέλματά Σου. Διότι, ὕστερον ἀπὸ τὰς τόσας ἀποπλανήσεις μας, περισσότερον σήμερον παρὰ ποτέ, ἐστερεώθη εἰς τὰς ψυχάς μας ἡ πίστις ὅτι πράγματι Σὺ εἶσαι «ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή».

ΕΠΙΣΗΜΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Α'. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΣΙΑΣ.

Καταχωρίζονται κατωτέρω τὰ ἐπὶ τῇ Ἐκλογῇ καὶ ἐνθρονίσει τοῦ νέου Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσσίας κ. Ἀλεξίου Εἰρηνικὰ Γράμματα:

Τῇ Αὐτοῦ Παναγιότητι τῷ Παναγιωτάτῳ Βενιαμίν,

Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ.

Τὸν Παναγιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κύριον Κύριον Βενιαμίν, ἀγαπητὸν ἐν Χριστῷ Πατέρα καὶ Συλλειτουργὸν τῆς ἡμῶν Μετριότητος, ἐν φιλήματι ἁγίῳ περιπτυσσόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Τηλεγραφικῶς ἤδη ἀνηγγείλαμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι τὴν γενομένην, τῇ 2ᾳ Φεβρουαρίου ἐ. ἔ., ἐν τῇ Τοπικῇ Συνόδῳ τῆς Ρωσσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκλογὴν τῆς ἡμῶν Μετριότητος ὡς Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσσίας, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐνθρόνισιν ἡμῶν, τῇ 4ῃ Φεβρουαρίου.

Διὰ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς βεβαιοῦμεν τὴν ἀναγγελίαν ταύτην καὶ ἐξαιτούμεθα τὰς ἁγίας Ὑμῶν εὐχὰς ὅπως ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ διακονία ἡμῶν γένηται ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ κοινοῦ Ἀρχιποίμενος Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἐν τῇ Συνόδῳ ἡμῶν καὶ κατὰ τὰς ἐπακολουθησάσας μετ' αὐτὴν ἐκκλησιαστικὰς τελετὰς παρουσία τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, καὶ τῶν Ἀντιπροσώπων τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος Μητροπολίτου Γερμανοῦ καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἅμα δὲ καὶ τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν Γεωργίας, Σερβίας καὶ Ρουμανίας, προὐξένησεν ἡμῖν καὶ πάσῃ τῇ Ρωσσικῇ Ἐκκλησίᾳ ἰδιαιτέραν χαρὰν ὡς ἀγαθὸν σημεῖον τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφικῆς κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἐχέγγυον τῆς ἐνισχύσεως τοῦ μεταξὺ αὐτῶν πνευματικοῦ δεσμοῦ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἡ εἴδησις περὶ τῆς ἄρσεως ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος τοῦ Σχίσματος τῆς ἀδελφῆς ἡμῶν Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, περὶ ἧς ἐπληροφορήθημεν ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου Ἐξάρχου Μητροπολίτου Σόφιας Στεφάνου, ἐπλήρωσε τὴν καρδίαν ἡμῶν ἰδιαιτέρας χαρᾶς καὶ ἱκανοποιήσεως.

Προσάγων τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι τὰ αἰσθήματα τοῦ ἐμοῦ βαθέος σεβασμοῦ καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης, ἐξαιτοῦμαι καὶ αὖθις δι' ἐμὲ αὐτὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν τὰς ἁγίας Αὐτῆς εὐχὰς

Τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἀφωσιωμένος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

† **Ἀλέξιος**, Πατριάρχης Μόσχας
καὶ πάσης Ρωσσίας.

Μόσχα, 6 Μαρτίου 1945

* * *

Ἀριθ. Πρωτ. 96.

Μακαριώτατε Πατριάρχα Μόσχας καὶ πάσης Ρωσσίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Ἀλέξιε, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἐπὶ τῇ λήψει τε τοῦ τηλεγραφήματος τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος, δι' οὗ τὸ πρῶτον ἤγγελλεν ἡμῖν τὴν ἐκλογὴν καὶ ἀνάρρησιν Αὐτῆς εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου Σεργίου ἐν χηρείᾳ διατελοῦντα Ἁγιώτατον Πατριαρχικὸν Θρόνον Μόσχας καὶ πάσης Ρωσσίας, καὶ τῇ παραλαβῇ ἔναγχος τῶν ἀπὸ ϛ' τοῦ παρελθόντος μηνὸς Μαρτίου Γραμμάτων Αὐτῆς, βεβαιούντων τὴν ἀναγγελίαν ἐκείνην, ἰδιαιτέραν ὅλως μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἀγαπητῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ᾐσθάνθημεν χαρὰν ἐπὶ τοῖς συντελεσθεῖσιν αὐτόθι καὶ ᾐνέσαμεν τὸ τίμιον καὶ πανύμνητον Ὄνομα τοῦ Οὐρανίου τῆς Ἁγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας Δομήτορος καὶ Ἀρχιποίμενος Χριστοῦ, Ὃς ἐν τῇ ἀπερινοήτῳ Αὐτοῦ βουλῇ καὶ σοφίᾳ καθοδηγεῖ καὶ κατευοδοῖ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας. Ἔργον γὰρ τῆς προνοίας Αὐτοῦ ἐστὶν ὄντως ἡ ἐν ταῖς παρούσαις ὅλως ἐξαιρετικαῖς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα σύμπασαν περιστάσεσι, καθ' ἃς μέγα καὶ δυσχερὲς καὶ τῇ Ἁγιωτάτῃ ἡμῶν Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἀπόκειται ἔργον ἐν τῇ κατὰ Χριστὸν ἀναπλάσει καὶ τελειώσει τοῦ πληρώματος αὐτῆς, ὑπὸ τῆς συνελθούσης χορείας τῶν σεβασμίων Ἱεραρχῶν διὰ τὸ ὕπατον τῆς Ἁγιωτάτης αὐτόθι Ἐκκλησίας ἀξίωμα πρόκρισις τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, Ἧς ἡ μακρὰ καὶ τετιμημένη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σταδιοδρομία βέβαια καὶ ἀσφαλῆ παρέχει ἐχέγγυα περὶ ζηλωτῆς καὶ καρποφόρου καὶ ἐν τῇ ὑψηλῇ καὶ ὑπευθύνῳ ταύτῃ θέσει διακονίας.

Καταρχόμενοι διὰ τῆς παρούσης ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς ἡμῶν τῆς πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, ὡς Πατριάρχου τῆς προσφιλοῦς ἡμῖν Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, ἀδελφικῆς κοινωνίας, ἀπευθύνομεν καὶ διὰ ταύτης τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήρια τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἡμῶν ἐπὶ τοῖς περὶ Αὐτήν, Θείῳ βουλήματι, γενομένοις, εὐχόμενοι ἀπὸ καρδίας ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐνισχύη καὶ κρατύνῃ καὶ συναντιλαμβάνηται Αὐτῇ ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν πρωθιεραρχικῶν Αὐτῆς καθηκόντων, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἁγιωτάτης αὐτόθι Ἐκκλησίας καὶ τοῦ εὐσεβοῦς καὶ φιλοχρίστου πληρώματος αὐτῆς καὶ πρὸς δόξαν τοῦ ἁγίου Αὐτοῦ Ὀνόματος.

Κατασπαζόμεθα Αὐτὴν καὶ αὖθις ἐν φιλήματι ἁγίῳ καὶ διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς.

,αϡμε'., Ἀπριλίου κε'.

Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
† Ὁ ***Κωνσταντινουπόλεως Βενιαμίν.***

Β'. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ.

Ἐπὶ τῇ ἄρσει τοῦ Βουλγαρικοῦ Σχίσματος καὶ τῇ ἀνυψώσει τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς Αὐτοκέφαλον, ἐλήφθησαν καὶ καταχωρίζονται κατωτέρω Γράμματα τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν Ἀντιοχείας κ. Ἀλεξάνδρου καὶ Ἱεροσωλύμων κ. Τιμοθέου.

Ἀριθ. Πρωτ. 231/15.

Παναγιώτατε, Θειότατε καὶ Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περισπούδαστε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Βενιαμίν, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἀνέγνωμεν τὰ ἀπὸ 29 Μαρτίου καὶ ὑπ' ἀριθ. 72 ὡς καὶ ἀπὸ 11 Ἀπριλίου καὶ ὑπ' ἀριθ. 61 τίμια Γράμματα τῆς Ὑμετέρας γερασμίας Παναγιότητος, ἐν οἷς ἐκτίθενται τὰ κατὰ τὴν ἄρσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σχίσματος καὶ τὴν συγκαταρίθμησιν τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν δι' ἀποφάσεως τῆς περὶ

Αὐτὴν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἐχούσης τὸν ἀγαθὸν καὶ πεπνυμένον Πατριάρχην αὐτῆς ἐπὶ κεφαλῆς.

Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονὸς ἔσχε τὸ συγκινητικὸν αὐτοῦ ἀποτέλεσμα ὅτι ἐπέστρεψε τὴν ἐπὶ πολλὰ ἔτη κεχωρισμένην θυγατέρα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς φιλοστόργου αὐτῆς μητρός, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ ἐξήλειψε τὴν μεταξύ αὐτῶν ζοφερὰν τῶν σχέσεων ἀτμόσφαιραν, μεταβαλὸν αὐτὴν εἰς φωτεινὴν ἀμοιβαίαν ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ ἀλληλεγγύην. Ἀκολουθοῦντες δὲ τὸ ἐπὶ τῆς πείρας στηριζόμενον λόγιον ὅτι «οὐδὲν κακὸν ἄμοιρον καλοῦ», ἐμφορούμεθα τῆς ἀκραδάντου πεποιθήσεως ὅτι τὰ τελευταῖα ἱστορικὰ γεγονότα πολὺ ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς πλοκῆς τῶν πραγμάτων παραγαγόντα τὸ ἐν τοῖς σπλάγχνοις τοῦ χρόνου κυοφορούμενον τοῦτο τόσον ἐπιθυμητὸν ἀποτέλεσμα. Διὰ τοῦτο ἡ χαρὰ ἡμῶν μετὰ τῆς Ἱερᾶς περὶ ἡμᾶς Συνόδου καὶ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας ἀμέριστος τυγχάνει ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος τούτου, τὸ ὁποῖον κανονίζει μὲν τὰς πρὶν ταραχθείσας ἀδελφικὰς μεταξὺ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας σχέσεις, ἀλλὰ καὶ πολλὴν τὴν ἁρμονίαν καὶ ὠφέλειαν προσπορίζει εἰς τὰς καθόλου σχέσεις καὶ τύχας τῆς ἁπανταχοῦ Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπουλωθείσης οὕτω τῆς ἐν τῷ σώματι αὐτῆς προξενηθείσης διὰ τοῦ ἐν λόγῳ Σχίσματος ὀδυνηρᾶς πληγῆς.

Συγχαίροντες ὅθεν τὴν Ὑμετέραν Θεοφρούρητον Παναγιότητα καὶ τὴν περὶ Αὐτὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον διὰ τὰ ἀποφασισθέντα καὶ συντελεσθέντα περὶ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκφράζομεν τὴν διάπυρον εὐχήν, ὅπως αἱ νέαι ἀδελφικαὶ σχέσεις αἱ συνδέουσαι ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς δύο Ἐκκλησίας διαμένωσιν ἀκλόνητοι πρὸς τὸ κοινὸν ὄφελος καὶ πρὸς ὡς ἔνεστι σύσφιγξιν τῶν μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν φιλικῶν δεσμῶν καὶ ἀμοιβαίαν συνεργασίαν.

Ἐπὶ δὲ τούτοις κατασπαζόμενοι Αὐτὴν καὶ αὖθις ἐν Κυρίῳ, διατελοῦμεν μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης.

Τῆς Ὑμετέρας γερασμίας Παναγιότητος

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

† *Ὁ Ἀντιοχείας Ἀλέξανδρος*

Ἐν Τριπόλει, τῇ 7 Μαΐου 1945

ΤΙΜΟΘΕΟΣ *ἐλέῳ Θεοῦ Πατριάρχης τῆς Ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης*

ΒΕΝΙΑΜΙΝ *τῷ Παναγιωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Κων/πόλεως καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ ἀσπασμὸν ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι.*

Ἐλάβομεν ἐν καιρῷ Γράμματα τοῦ Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Σόφιας καὶ Ἐξάρχου πάσης Βουλγαρίας Κυρίου Στεφάνου, δι' ὧν ἐπληροφορήθημεν τὰς ἐνεργείας τῆς Βουλγαρικῆς Συνόδου πρὸς ἄρσιν τοῦ θλιβεροῦ Σχίσματος. Ἐν συνεχείᾳ ἐλάβομεν ἐν μέσῳ τῶν ἑορτῶν τοῦ θείου Πάσχα καὶ μετ' ἐπιστασίας ἀνέγνωμεν σὺν τῇ περὶ Ἡμᾶς Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὰ ὑπ' ἀριθ. 72 καὶ ἀπὸ κθ'. παριππεύσαντος μηνὸς Μαρτίου χρονολογούμενα τίμια Γράμματα τῆς Ὑμετέρας Γερασμίας Παναγιότητος, δι' ὧν καθίσταται γνωστόν, ὅτι οἱ κηρυχθέντες «σχισματισμοὶ καὶ ἀλλότριοι τῆς τοῦ Χριστοῦ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» Βούλγαροι κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ἀπαλλαγέντες τῆς κατακρίσεως θεωροῦνται ἑφεξῆς καὶ λογίζονται καὶ προσωνυμοῦνται εὐσεβεῖς Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ καὶ τέκνα πιστὰ τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι συνωδὰ τοῖς Ἱεροῖς Κανόσιν ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας αἰτήσει καὶ παρακλήσει αὐτῆς κατετάγη ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

Τὸ τοιοῦτον ἐνέπλησεν Ἡμᾶς χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ἐφ' ᾧ αἶνον καὶ δοξολογίαν ἐγκάρδιον ἀνεπέμψαμεν τῷ τῆς εἰρήνης Ἄρχοντι, τῷ οὕτως εὐδοκήσαντι καὶ πολλὴν τὴν ὠφέλειαν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἀσφαλίζοντι, δυναμένῃ ἀπὸ κοινῆς κατὰ τῶν ποικιλωνύμων ἐχθρῶν τῆς Ὀρθοδόξου ἐνεργείας τελεσφορώτερον ἀμύνεσθαι καὶ τὰ ἴδια ἐσωτερικὰ πράγματα ἐπὶ τὸ βέλτιον διευθετεῖν.

Δεόμενοι δὲ τοῦ Οὐρανίου τῆς Ἐκκλησίας Δομήτηρος δαψιλῆ ἐπικαταπέμπειν τὸν φωτισμὸν Αὐτοῦ ἐπὶ πάντας τοὺς εἰς προστασίαν αὐτῆς τεταγμένους, ἀπονέμομεν τῇ Ὑμετέρᾳ Γερασμιωτάτῃ Παναγιότητι καὶ αὖθις τὸν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀσπασμὸν καὶ διατελοῦμεν

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλὴμ ,απμε' Μαΐου ια'.

Τῆς Ὑμετέρας Γερασμιωτάτης Παναγιότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

† *Ὁ Ἱεροσολύμων Τιμόθεος*

Γ'. ΑΓΓΛΙΚΑΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ.

Λάμπεθ Πάλας, 26 Μαρτίου 1945

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Παναγιότητα
τὸν πολυσέβαστον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Βενιαμὶν
Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης.

Τῷ ἀγαπητῷ μοι ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ, τῇ Αὐτοῦ Παναγιότητι,
τῷ πολυσεβάστῳ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Βενιαμὶν
χαίρειν ἐν Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ.

Μετὰ χαρᾶς ἀναπολῶν τὴν στενὴν φιλίαν, ἥτις θείᾳ προνοίᾳ, ὑφίσταται μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀναγγέλλω Ὑμῖν ὅτι εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῖν Ἀρχιεπισκόπου Οὐΐλλιαμ, οὗτινος ὁ θάνατος ἐθρηνήθη τόσον βαθέως καθ' ὅλην τὴν χριστιανωσύνην, ἐξελέγην Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας, Πριμᾶτος πάσης Ἀγγλίας καὶ Μητροπολίτης. Ἡ ἐκλογὴ αὕτη εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον ἐγένετο νομίμως καὶ κανονικῶς, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἀγγλίας, ἔτυχε δέ, συνῳδὰ τῷ Νόμῳ, τῆς κυρώσεως τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Στ'., ἐφ' ᾧ καὶ ἀνέλαβον τῇ 2 Φεβρουαρίου 1945 τὰ ἀρχιεπισκοπικά μου καθήκοντα, ἀναμένων ἤδη τὴν συμβολικὴν τελετὴν τῆς ἐνθρονίσεως ἐν τῇ ἱστορικῇ καθέδρᾳ τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου, ἥτις, θείᾳ συνάρσει, πρόκειται νὰ λάβῃ χώραν τὴν Πέμπτην 19 Ἀπριλίου.

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι οἱ εὐτυχεῖς καὶ ἀδελφικοὶ δεσμοί, οἵτινες ὑφίσταντο μεταξὺ τῶν προκατόχων ἡμῶν θὰ συνεχισθῶσι καὶ θὰ ἐνισχυθῶσι μεταξὺ ἡμῶν, ἡ δὲ φιλία αὕτη ἐν τῷ Κυρίῳ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἥτις συνδέει τὰς δύο ἡμῶν Ἐκκλησίας, θὰ αὐξάνῃ πάντοτε πρὸς μίαν ἀμοιβαίαν καὶ ἀγαθὴν συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν, χρησιμοποιουμένην ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν πρὸς δόξαν Αὐτοῦ, πρὸς προαγωγὴν τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. χάριν τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης καὶ τῆς εὐημερίας πάντων τῶν μελῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐπικαλούμενος τὰς προσευχὰς Ὑμῶν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν Θρόνον Πριμάτου τῆς ὁποίας ἐκλήθην, καὶ παρακαλῶν ὅπως ὁ

Θεὸς εὐλογῇ Ὑμᾶς πλουσίως ὡς καὶ τὴν ὁλότητα τῆς κοινωνίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τυγχάνει τὸ κέντρον καὶ ἡ καθέδρα τοῦ Ἀρχηγοῦ αὐτῆς, πάντας τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἐπισκόπους, τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν αὐτῆς,

διατελῶ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος
ὁ ἀφωσιωμένος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
Τζώφρεϋ Κάντουαρ
Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας
Πριμᾶτος πάσης Ἀγγλίας καὶ Μητροπολίτης

Ἀριθ. Πρωτ. 104

Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Καντουαρίας καὶ Πρωθιεράρχα πάσης Ἀγγλίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ κύριε Τζώφρεϋ, χάρις εἴη τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐκομισάμεθα ἄρτι τὴν ἀπὸ κς΄. τοῦ παρελθόντος μηνὸς Μαρτίου ἐπιστολὴν τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος, ἀγγελλούσης ἡμῖν καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς Ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὴν κρατήσασαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τάξιν, τὴν ἐκλογὴν Αὐτῆς ὡς Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας καὶ Πρωθιεράρχου πάσης Ἀγγλίας, εἰς διαδοχὴν τοῦ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος Ἀρχιεπισκόπου Οὐΐλλιαμ Τέμπλ.

Ἀνέγνωμεν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος ἐν συνεδρίᾳ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐχάρημεν ἰδιαιτέρως μετὰ τῶν ἀγαπητῶν ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν, κατιδόντες ἐν αὐτῇ τὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καθόλου καὶ τὸν καθ' ἡμᾶς Ἁγιώτατον Ἀποστολικὸν καὶ Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ἰδίᾳ φίλια αἰσθήματα Αὐτῆς καὶ τὴν ἀγαθὴν ἅμα καὶ πρόφρονα διάθεσιν ὅπως βαδίσῃ ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν ἀοιδίμων ἀμέσων προκατόχων Αὐτῆς, τείνουσα, ὡς ἐκεῖνοι, εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν συνδεόντων τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν δεσμῶν ἀγάπης καὶ ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ τὴν προαγωγὴν αὐτῶν εἰς ἀληθῆ συνεργασίαν ἐπ' ἀγαθῷ ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ ἡμεῖς διακατεχόμενοι αἰσθημάτων πρὸς τὴν σεβασμίαν Ἀγγλικανὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἓν τῶν κυριωτέρων μελημάτων ἡμῶν ἔχοντες τὸ μηδὲν παραλιπεῖν ἐξ ἐκείνων ὅσα συμβάλλονται εἰς στερέωσιν καὶ σύσφιγξιν τοῦ συνδέοντος τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν δεσμοῦ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, ὃς τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, ἐπὶ μᾶλλον

καὶ μᾶλλον αὔξει καὶ προάγεται, συγχαίρομεν ἐγκαρδίως τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι ἀπὸ μέρους τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ καὶ ἀνυψώσει Αὐτῆς εἰς τὸ ὕπατον τῆς φίλης ἡμῖν Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας ἀξίωμα, εὐχόμενοι ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐνισχύῃ τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα καὶ συναντιλαμβάνηται Αὐτῇ ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ἀνατεθεισῶν Αὐτῇ ὑψηλῶν ἐκκλησιαστικῶν εὐθυνῶν, πλουσίαν ἅμα καταπέμπων τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν Αὐτοῦ ἐπὶ τὴν σεβασμίαν αὐτόθι Ἐκκλησίαν καὶ τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα αὐτῆς.

Ἐπὶ τούτοις κατασπαζόμεθα Αὐτὴν ἐν Κυρίῳ, καὶ διατελοῦμεν μετ' ἐξιδιασμένης ἀγάπης καὶ τιμῆς

͵απμ'. Ἀπριλίου κε'.

Τῆς Ὑμετέρας περισπουδάστου Σεβασμιότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
† ***Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βενιαμὶν***

Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΩΣΗΕ

Ὁ Ὠσηὲ εἶναι ὁ πρῶτος κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν δώδεκα ἐλασσόνων καλουμένων προφητῶν. Τὸ ὄνομά του σημαίνει: Θεὸς βοηθός, Θεὸς σώζων. Αἱ βιογραφικαὶ περὶ τοῦ Ὠσηὲ πληροφορίαι εἶναι, δυστυχῶς, πενιχραί, ποριζόμεθα δὲ αὐτὰς ἐκ τοῦ ἐπ' ὀνόματί του φερομένου προφητικοῦ συγγράμματος. Κατ' αὐτὸ ὁ Ὠσηὲ ἦτο Ἐφραιμίτης τὴν καταγωγήν, ἀνῆκε δηλαδὴ εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ, τὸ ἀποσπασθὲν ἀπὸ τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα, διὸ καὶ τὸν βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ ἀποκαλεῖ: «ὁ βασιλεὺς ἡμῶν» (Ζ΄. 5). Ἡ ἐξ Ἰσραὴλ καταγωγὴ τοῦ προφήτου ἐξηγεῖ τὸ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον του ὑπὲρ τοῦ βασιλείου ἐκείνου, τοῦ ὁποίου ἐπακριβῶς γνωρίζει τὴν ἱστορίαν. Περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ προφήτου οὐδὲν ἄλλο γνωρίζομεν εἰμὴ ὅτι ὠνομάζετο Βεερή. Ὁ Πρ. Ὠσηὲ ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀνωτέραν κοινωνικὴν τάξιν, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι δανείζεται εἰκόνας καὶ παραδείγματα ἐκ τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. Ὑπῆρξεν ἄνθρωπος ἐξαιρετικῆς μορφώσεως καὶ κρίσεως, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ πλούτου τῶν ἱστορικῶν του γνώσεων, ἐκ τῶν νουνεχῶν παρατηρήσεων καὶ ἐκ τῆς ἐντέχνου πλοκῆς τῶν φράσεων, τῶν ἀντιθέσεων καὶ γενικῶς ἐκ τοῦ χειρισμοῦ τοῦ καλάμου του. Ἡ προφητική του δρᾶσις δέον νὰ τοποθετηθῇ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 750—730. Ἐσφαλμένως τίθεται ἡ μακρὰ περίοδος ἡ ἀπὸ 785 ἕως τοῦ 725 ἀφικνουμένη, βάσει τοῦ πρώτου στίχου τῆς ἀρχῆς τοῦ βιβλίου του. Ἤκμασε κατὰ τὴν βασιλείαν Ἱεροβοὰμ τοῦ Β΄.

Μεταξὺ τῶν θεολόγων διήγειρε συζητήσεις καὶ ὑποθέσεις ἀλληλοσυγκρουομένας, ὁποία ὑπῆρξε ποιοτικῶς ἡ σύζυγος τοῦ προφήτου καὶ ἡ Γόμερ, ἡ θυγάτηρ τοῦ Δεβηλαΐμ. Ἡ πρώτη ὑπόθεσις ὑποστηρίζει ὅτι ὁ προφήτης πράγματι κατ' ἐντολὴν Αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ συνεζεύχθη πόρνην γυναῖκα ἐξ ἧς ἀπέκτησε καὶ τρία τέκνα, καθὼς ἀναφέρει ὁ ἴδιος. Καὶ ἑρμηνεύονται οἱ στίχοι α΄ 2—6 κατὰ γράμμα.

Κατὰ τὴν δευτέραν ἄποψιν ἡ σύζυγος τοῦ προφήτου ἐξ ἀρχῆς δὲν ὑπῆρξεν ἁμαρτωλός, ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου κατέστη τοιαύτη. Τὴν οἰκογενειακήν του δὲ ἀτυχίαν χρησιμοποιεῖ, διατείνονται, ὁ προφήτης πρὸς διδασκαλίαν καὶ διὰ νὰ δείξῃ διὰ τοῦ ἀτομικοῦ του πόνου τὴν θλῖψιν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἑτεροζυγίαν τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ τρίτη καὶ τελευταία ἐκδοχὴ πιστεύει διάφορόν τι τῶν δύο πρώτων. Παραδέχεται ὅτι παντελῶς ἀλληγορούμενα εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ προφήτου γραφόμενα περὶ τῆς ἑταίρας Γόμερ ὡς συζύγου αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκ τῆς πορνείας γεννηθέντων τριῶν τέκνων

της. Ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ταύτης συνηγοροῦν: α') ὅτι ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ οἱ ὅροι εἰδωλολατρεία ἀφ' ἑνός, μοιχεία καὶ πορνεία ἀφ' ἑτέρου εἶναι περίπου συνώνυμα. Εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ τοῦ γάμου τοῦ προφήτου ἀλληγορικῶς παρίσταται ἡ ἀλήθεια αὕτη: ἡ ἀποστασία τοῦ λαοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. β') Τὰ ὀνόματα τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων εἶναι ἀλληγορικὰ καὶ καθαρῶς συμβολικὰ καὶ γ') τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ἐνισχύει καὶ ἡ βάσιμος ἔνστασις τοῦ πῶς εἷς κατήγορος ὡς ὁ Ὠσηέ, ὅστις δὲν ἐφείσθη οὔτε ἱερέων, οὔτε βασιλέων καὶ λαοῦ, θὰ εἶχε ποτὲ τὴν τόλμην, αὐτὸς βρύχων ἀπὸ ἕλκη νὰ ἐμφανισθῇ ὡς θεράπων τῶν κοινωνικῶν πληγῶν τῶν συγχρόνων του. Τοσαῦτα τὰ περὶ τοῦ βίου τοῦ προφήτου. Ἐρχόμεθα εἰς τὰς κυριωτέρας διδασκαλίας τοῦ βιβλίου του.

1. ***Θεός.*** Κατὰ τὸν Ὠσηὲ ὁ Θεὸς εἶναι ***Εἷς καὶ Μοναδικός.*** Κάμνει ἔκκλησιν εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας Χαναναίους νὰ γνωρίσουν τὸν ἀληθῆ Θεόν. Εἶναι Αὐτός, Ὅστις δίδει τὴν γονιμότητα εἰς τὴν γῆν καὶ πληροῖ τὸν κόσμον ἐκ τοῦ πλούτου τῆς Χρηστότητός Του καὶ ὄχι οἱ διάφοροι ἀνύπαρκτοι ψευδεῖς Βάαλ. Οὗτοι θὰ ἐξαφανισθοῦν, οὐδὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν θὰ μνημονεύωνται ἐπὶ τῆς γῆς. (β' 10, 19). Καλεῖ καὶ τὸν Ἰσραὴλ εἰς θεογνωσίαν, ὅστις χωρὶς ν' ἀρνῆται τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποχρεώσεις του, ἐν τούτοις ἡ λατρεία του ὑποβιβάζει τὸν Γιαχβὲ εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ Βάαλ. Ὁ τοιοῦτος ἐκφυλισμένος μονοθεϊσμὸς δὲν εὑρίσκεται εἰς καλυτέραν μοίραν τῆς ὁμολογουμένης πολυθεΐας (δ' 13. η' 6, 11 13.).

Ὁ Ἰσραὴλ δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν Κύριος τοῦ εἰς τὰς διαταγὰς Αὐτοῦ ὑποτασσομένου λαοῦ (ζ' 10. ιδ' 2—9) καὶ εἶναι ὁ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ἐξουσιαστὴς (ιγ' 2—3 ιγ' 14). Ὁ Γιαχβὲ εἶναι ἐπίσης ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ. Τόσον δὲ τὸν ἀγαπᾷ, ὅπως ὁ σύζυγος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ὁ πατὴρ τὰ ἑαυτοῦ τέκνα. Ἰδιαιτέρως τονίζει ὁ Ὠσηὲ τὴν ἰδιότητα τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀγάπην. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἓν τῶν οὐσιωδῶν χαρακτηριστικῶν τῆς διδασκαλίας τοῦ προφήτου (γ' 1, στ' 4. ια' 1).

Πρὸς πλήρη διατύπωσιν τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ ὁ προφήτης προστρέχει εἰς τὸ παράδειγμα τῆς μητρικῆς ἀγάπης. Διότι εἰς τὴν συζυγικὴν ἀγάπην διαβλέπει ἰδιοτέλειάν τινα. Ἡ μήτηρ τιμωροῦσα συμπονεῖ μετὰ τοῦ τέκνου της, ἐπιπλήττουσα δὲν παύει καὶ τὴν θωπείαν. Ὁσάκις ἀναγκάζεται νὰ τιμωρῇ ἀνησυχεῖ διὰ τὴν ἐπιβληθεῖσαν ποινήν. Ἀπειλεῖ, ἀλλὰ βραδύνει νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐξαγγελθεῖσαν τιμωρίαν καὶ τὴν ὀργὴν μετριάζει ἡ στοργή της. Ἰδού, εἰς ἐλευθέραν ἀπόδοσιν, δεῖγμα τοιαύτης τρυφερότητος πρὸς τὸν ἁμαρτάνοντα λαόν: «Πῶς νὰ σὲ παραδόσω, Ἐφραίμ, νὰ σὲ ἐγκαταλείψω Ἰσραήλ. Πῶς νὰ σὲ κάμω ὡς τὴν Ἀδμά» νὰ σὲ καταστρέψω ὡς τὴν Σεβωείμ! Ἡ καρδιά μου ἐντός μου μεταστρέφεται καὶ ἡ εὐσπλαγχνία μου συγχρόνως ζωντανεύει (ια' 8—9).

2. Θρησκεία. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸν λαόν Του καὶ ἀναμένει ἐκ μέρους αὐτοῦ πιστότητα καὶ ἀφοσίωσιν, ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν πρὸς τοὺς ὁμοίους του. Τὰ δύο στοιχεῖα ταῦτα ἀποτελοῦν κατὰ τὸν προφήτην τὸ οὐσιῶδες περιεχόμενον τῆς Θρησκείας. Ἡ διαγωγὴ ὅμως τοῦ Ἰσραὴλ ὑπῆρξε τοιαύτη ὁποία ἡ τῆς ἀπίστου μοιχαλίδος συζύγου. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Θεὸς εἶναι δυσηρεστημένος. Ὁ προφήτης διὰ τοῦ κηρύγματός του προσπαθεῖ ν' ἀποκαλύψῃ ποία ἡ ἀληθὴς θρησκεία καὶ ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπάνοδος τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἀληθινὴν λατρείαν καὶ εἰς τὸν ἔμπρακτον ἠθικὸν βίον. Ἐνῷ ἡ παροῦσα μορφὴ τῆς λατρείας ἀποτελεῖ ὕβριν πρὸς τὸν Θεὸν (β′ 7, 10. θ′ 10. ια′ 2). Ὁ λαὸς προσφέρει εἰς τὰ θυσιαστήρια χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ ἔπειτα εἰς τὰ ἀναθήματα ταῦτα ἀπονέμει ἐκ τῶν ὑστέρων ἰδιότητας θείας (ιγ′2.) «Ἀγάπην ἐπιθυμῶ, ὁ Θεὸς ὁμιλεῖ, καὶ ὄχι θυσίας αἱματηράς, περισσοτέραν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ παρὰ ὁλοκαυτώματα» (στ′ 6).

Μετὰ δριμύτητος καὶ δικαίας ἀγανακτήσεως ἐλέγχει ὁ προφήτης τὰ ἀκόλαστα ὄργια (δ′ 13. θ′ 1.), τὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας τοῦ λαοῦ (γ′1), τὴν εἰς τὰ ὄνειρα πίστιν του (δ′ 12), τὴν ἔξαλλον χαρὰν διὰ τὰς ἀπολαύσεις καὶ τοὺς θρήνους καὶ κοπετοὺς ἐπὶ τῶν ἀτυχημάτων. Πάντα ταῦτα μολύνουν τὴν λατρείαν καὶ ἐπιφέρουν τὴν θείαν ὀργὴν (δ′ 15, 19. ε′ 1—2. η′ 11. ι′ 1—2, 8 ιβ′ 12.) Ὁ Ὠσηὲ ἐπιδιώκει διὰ τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας τὴν ἐνίσχυσιν καὶ διείσδυσιν τοῦ λαοῦ εἰς τὴν πνευματικὴν λατρείαν, εἰς τὴν οὐσίαν τῆς λατρείας. Ὁ ρόλος τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας εἶναι ὅ,τι καὶ τῆς αὐλῆς τῆς εἰσαγούσης εἰς τὸν οἶκον καὶ τὸν διάδρομον τοῦ ὁδηγοῦντος εἰς τὰ ἐνδότερα διαμερίσματα τῆς οἰκίας.

Ἡ ἀληθὴς εὐσέβεια ἐκδηλοῦται διὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον. Ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι θεωρία τις. Συνίσταται εἰς πιστεύουσαν φλογερὰν καρδίαν, ἥτις μεταβάλλεται εἰς ζῶσαν πηγὴν τῆς ὅλης θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς, καθὼς τὸ ὕδωρ μεταβαλλόμενον εἰς ἀτμὸν γίνεται κινητήριος δύναμις. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τοιαύτη γόνιμος θρησκευτικὴ ζωὴ δέον νὰ ἀρθοῦν τὰ ἐμπόδια: ἡ ἔκνομος ζωή, διὰ τῆς διορθώσεως: ἡ περὶ Θεοῦ πεπλανημένη ἰδέα τοῦ λαοῦ, διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ διὰ τῆς διαφωτίσεως ὑπὸ τῶν ἱερέων· ἡ παχυλὴ ἄγνοια καὶ δεισιδαιμονία, διὰ τῆς μελέτης τῶν Ἁγ. Γραφῶν, αἵτινες ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς πληροφορίαν ἡμῶν ποῖον τὸ θεῖον θέλημα. Ἐν τέλει, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι πᾶσα ἀσέβεια ἢ παρέκτασις ἐκ τοῦ ἠθικοῦ νόμου ἐνέχει ἔνδικον τὴν τιμωρίαν. Καλωσύνη, ἔλεος, εὐσπλαγχνία, ἡ δι' ἔργων ἀγάπη εἶναι τὸ ἕτερον σκέλος τῆς γνησίας θρησκείας, τῆς ἀποβλεπούσης πρὸς τὰ τοῦ πλησίον μας καθήκοντα. Ἄνευ τοῦ δευτέρου σκέλους καὶ ἡ πρώτη καταρρέει: «Τί πρέπει νὰ πράξω μετὰ σοῦ,

Ἐφραίμ,... ὅτι ἡ ἀγάπη σας εἶναι ὡς νεφέλη πρωϊνή, ὡς δρόσος ἑωθινή, ταχέως παρερχομένη» : (στʹ 4).

3. Ἠθική. Ὁ Ὠσηὲ ζωηρότατα περιγράφει καὶ αὐστηρῶς καυτηριάζει τὰ ἤθη τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων : ψεύδη, ἀπάται, κλοπαί, καταχρήσεις, παντοῖοι φόνοι καὶ ἐγκλήματα, εἶναι τὰ ὡς τόσα δείγματα τοῦ ἠθικοῦ ἐκφυλισμοῦ παραλλήλως πρὸς τὸν θρησκευτικὸν ἐκτροχιασμόν. Τὰ κοράσια παραδίδονται εἰς τὴν πορνείαν καὶ αἱ νεαραὶ σύζυγοι εἰς μοιχείαν, (δʹ 2, 13). Καὶ τὸ παράδειγμα παρέχεται ἀπὸ τὴν ἀνωτέραν τάξιν. Ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἄρχοντας ἐν γένει. «Ἀκούσατε ταῦτα, οἱ ἱερεῖς, καὶ προσέχετε οἶκος Ἰσραήλ, καὶ ὁ οἶκος τοῦ βασιλέως ἐνωτίζεσθε, διότι πρὸς ὑμᾶς ἐστι τὸ κρῖμα· ὡς παγὶς ἐγενήθητε τῇ σκοπιᾷ... Πρὸς συμμορίαν ληστῶν ὁμοιάζει ὁ σύλλογος τῶν ἱερέων, δολοφονίας ἐν Συχὲμ διαπράττουν, ἀνόσια πράγματα ἐπιτελοῦν» (εʹ1.στʹ9). Οἱ ἱερεῖς ἐκ πλεονεξίας ἐνθαρρύνουν τὴν ἀνηθικότητα, λαμβάνουν μέρος εἰς κλοπὰς καὶ ἱεροσυλίας καὶ δὲν ἀπέχουν καὶ ἐκ τῶν φόνων ἀκόμη (δʹ 8. στʹ 9). Στιγματίζει τοὺς ἄρχοντας διὰ τὰς πολιτικὰς ἀτασθαλίας των, καὶ διότι ἦσαν σφετερισταί, κόλακες, ἀπατεῶνες, ἄσωτοι, ἀναρχικοί, δολοφόνοι. Κατὰ τὸν προφήτην οἱ θρησκευτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄρχοντες οἱ ἐκπροσωποῦντες ἐν τῇ Θρησκείᾳ καὶ πολιτείᾳ τὸν Θεὸν συστηματικῶς κατεπολέμουν τὸν Θεόν. (ζʹ7.ηʹ 9. θʹ 15. ιʹ3). Τῇ διαφθορᾷ σου Ἰσραήλ, τίς βοηθήσει; Πόθεν, λοιπόν, ἡ ἐλπὶς τῆς σωτηρίας σου;

Ὁ προφήτης ἐξαγγέλλων αὐστηρὰν τὴν θείαν τιμωρίαν καὶ ὡς βεβαίαν, ἐπιδιώκει τὴν ἀφύπνισιν τοῦ ἠθικῶς ὑπνώττοντος Ἰσραήλ. Διότι πιστεύει, ὅτι ὑπὸ τὴν παιδαγωγοῦσαν ῥάβδον τοῦ Θεοῦ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ θὰ φρονηματισθοῦν καὶ τὸ προφητικόν του κήρυγμα θὰ τοὺς δείξῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστροφῆς : «μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐπιζητήσουσι Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν» (ζʹ5) Εἶναι ὁ προφήτης τῶν ἀπειλῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς παρηγορίας. Ἀναμένει μετὰ νοσταλγίας τὸν Μεσσίαν, Ὅστις θὰ μεταβάλῃ τὸν κόσμον. Αἱ εὐλογίαι δὲ αὗται θὰ ἐπεκταθοῦν καὶ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου, θὰ βασιλεύῃ ἡ παγκόσμιος εἰρήνη. Θὰ κλείσῃ ὁ Θεὸς σύμφωνον αἰωνίου φιλίας διὰ τὸν λαόν Του καὶ μὲ τὰ ἄγρια θηρία καὶ μετὰ τῶν ἱπταμένων καὶ ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Εἰς ἕνα τοιοῦτον παραδεισιακὸν κόσμον καὶ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ θὰ ἔχῃ προνομιακὴν θέσιν. Ὁ L. Gautier παρατηρεῖ ὅτι «ἡ περιγραφὴ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὠσηὲ εἶναι ἐν ταυτῷ Πατρική, περιπαθὴς καὶ στοργική, κἄτι τὸ Ἰωάννειον...».

Ἀρχιμ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Γ. ΚΑΝΤΩΝΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ : Διὰ τὴν παροῦσαν μελέτην ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς κύρια βοηθήματα τὰ ἀκόλουθα : Β. Βέλλα, Θρησκ. Προσωπικότητες τῆς Π.Δ τεῦχος Αʹ σελ. 92—118. A. Vacant, Dict. de theol. Cattolique t. XI Col. 1629-1651. F. Vigouroux, Manuel Biblique Anc. Test. 1897. t. II p. 783—788. M. Drioux, La Ste Bible, t. VI 1892 p. s. 6. A. Schlatter, Intr. á la Bible, genéve 1903 p. 229—234· Desnoyers, Le prophéte Osée, Bull. Litt. Ecclés. 1917 p. 154—155.

ΙΔΡΩΣΕΝ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΙΔΡΩΤΑ ΑΙΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΗΠΟΝ ΤΗΣ ΓΕΘΣΗΜΑΝΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΥΚΤΑ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΑΣ;

'Εγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι ἵαματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν» (Λουκ. 22,44).

Τραγικὴ λεπτομέρεια τῆς πολυωδύνου ἀγωνίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆ εἶναι καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ περιγραφομένη ἔκτακτος αἱμαθίδρωσις Αὐτοῦ, ἥτις καὶ μόνη αὐτὴ θὰ ἤρκει ἀσφαλῶς, ἵνα διαζωγραφίσῃ, ἐν ὅλῃ τῇ ζωηρότητι αὐτῆς, τὴν τραγικότητα τῆς τελευταίας νυκτὸς τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς τοῦ Θεανθρώπου 'Ιησοῦ.

Φαινόμενον σπάνιον ἡ αἱμαθίδρωσις καθ' ἑαυτήν, ἀποτελεῖ ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ Κυρίου σημεῖον ἀντιλεγόμενον ἔν τε τῇ Θεολογικῇ καὶ τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ, τόσῳ μᾶλλον ἐφ' ὅσον ἐμφανίζει Αὐτὸν λιποψυχοῦντα —ἐὰν ἐπιτρέπηται ἡ ἔκφρασις—πρὸ τοῦ φάσματος τοῦ περιϊπταμένου θανάτου καὶ διερχόμενον δι' ὅλων τῶν σταδίων τῆς ἀνθρωποφανοῦς λιποψυχίας, τῆς ἀνοικείου εἰς ἕνα Θεόν.

Πολλαπλοῦν εἶναι το ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς αἱμαθιδρώσεως τοῦ Κυρίου, διὸ καὶ ἀρχῆθεν ἐσχολιάσθη ὑπό τε τῶν Πατέρων καὶ τῶν λοιπῶν 'Εξηγητῶν μέχρι τῆς σήμερον.

Πράγματι ἵδρωσεν ὁ Κύριος ἱδρῶτα αἵματος; Τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου εἶναι ἀναμφηρίστως ἀκριβὲς καὶ ἀνόθευτον, ἢ μήπως δύναται νὰ παράσχῃ στοιχεῖα εἰς τὸν τυχὸν ἀρνητήν; 'Εὰν δὲ εἶναι τῷ ὄντι ἀπηλλαγμένη πάσης ἀμφιβολίας ἡ μαρτυρία αὕτη τοῦ ἱ. Λουκᾶ, συμφωνεῖ ἄραγε πρὸς τὰ δεδομένα τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης;

'Ιδοὺ ὡρισμένα σημεῖα τοῦ ζητήματος τούτου τῆς αἱμαθιδρώσεως τοῦ 'Ι. Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξετάσῃ ἡ ἀνὰ χεῖρας μελέτη.

* * *

Α΄.- Ἡ αἱμαθίδρωσις τοῦ Κυρίου καὶ αἱ ἐξηγητικαὶ ἐπ᾽ αὐτῆς παρατηρήσεις.

Τὸ ἐπεισόδιον τῆς αἱμαθιδρώσεως τοῦ Κυρίου, φυσικώτατα καὶ ὁμαλώτατα συνεχόμενον πρὸς τὴν ρύμην τῶν διαφόρων φάσεων τῆς Ἀγωνίας, ὅπως διηγεῖται αὐτὴν ὁ ἱερὸς Λουκᾶς, ἤδη πολὺ ἐνωρὶς ἀπετέλεσε τὸν στόχον τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν διακειμένων. Καὶ ἄλλοι μὲν ἀρνούμενοι πᾶν τὸ θεῖον καὶ ὑπερφυσικὸν ἐν τῷ προσώπῳ καὶ τῷ βίῳ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, ἐζήτησαν νὰ ἐκμεταλλευθῶσιν αὐτὴν καὶ ἐθεώρησαν αὐτὴν ἁπλούστατα ὡς μίαν συνέπειαν καθαρῶς ψυχολογικῆς κρίσεως ἑνὸς δειλιάσαντος πρὸ τοῦ θανάτου κοινοῦ βροτοῦ, ἄλλοι δὲ πάλιν ἠρνήθησαν πάντῃ καὶ ἐκλόνισαν τὴν ἱστορικότητα αὐτῆς.

Οὕτω, κατὰ τοὺς πρώτους, ἡ Ἀγωνία αὕτη καὶ ἡ ταύτης συνέπεια, ἡ αἱμαθίδρωσις, ἐθεωρήθη ὡς μία εὐτελὴς σκηνὴ κατωτερότητος καὶ λιποψυχίας πρὸ τοῦ θανάτου, λιποψυχίας μὴ συναντωμένης, εἰς παρομοίας περιπτώσεις, καὶ παρ᾽ αὐτοῖς ἔτι τοῖς ἐθνικοῖς. Τὴν γνώμην ταύτην διετύπωσεν, ἀρχαιότατα, πρῶτος ὁ Κέλσος, 1) κατὰ τὸν Β΄ αἰῶνα, εἶτα Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης 2), ἀκολούθως δέ, εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὅλοι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἀρνητικῆς κριτικῆς, ὁ Strauss καὶ οἱ κατ᾽ αὐτὸν γράψαντες 3), οἵτινες καὶ δὲν ἀπέφυγον καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν σύγκρισιν Ἰησοῦ καὶ Σωκράτους, τοῦ ὁποίου τὸν διὰ κωνείου θάνατον καὶ ἐθεώρησαν μεγαλειωδέστερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον.

Ἄλλοι πάλιν 4) ἠρνήθησαν αὐτὴν ταύτην τὴν ἱστορικότητα τῆς αἱμαθιδρώσεως τοῦ Κυρίου, ἐπικαλούμενοι τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἀναφέρεται αὕτη ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Κατ᾽ αὐτούς, ὁ συγγραφεὺς τοῦ δ΄ Εὐαγγελίου, ὡς ἀποκλειστικῶς Θεο-λόγος, ὅστις ἀνεζήτει καὶ ἐτόνιζεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ του μόνα τὰ ἐκφραστικὰ τῆς Θεότητος τοῦ Ἰησοῦ στοιχεῖα, διὰ τῆς σιωπῆς του ταύτης ἀναγνωρίζει ἐμμέσως ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ἱ. Λουκᾶ ἀναφερόμενον ἐπεισόδιον τῆς αἱμαθιδρώσεως δὲν ἔλαβε χώραν. Ἀλλ᾽ ἡ ὑπόθεσις ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τονίζει μόνον τὸ θεῖον ἐν τῷ Ἰησοῦ

---

1) Ὠριγένους, κατὰ Κέλσον. Β. 24. Migne, Ε.Π. 11, 844.

2) Münter, Fragm. Patrum Graecor. τόμ. 1, σελ. 121.—Παρὰ Fillion, Vie de N. S. J.—Christ, τόμ. 3, Paris, 1929, σελ. 592.

3) Strauss, Das Leben Jesu, Leipzig, 1864, σελ. 549—551. Holtzmann, Leben Jesu, σελ. 369. Πρβλ. καὶ Fillion, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 593.

4) Keim, Jesus von Nazara, τομ. 3, σελ. 305—306. Heitmüller, Die Schriften des N.T. τομ. 2, μερ. β΄, σελ. 275—276. Πρβλ. καὶ Fillion, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 593.

στοιχεῖον δὲν ἵσταται, διότι τότε ποίαν θέσιν ἔχουσι πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἀνθρωποπαθεῖς περὶ τοῦ Ἰησοῦ πληροφορίαι, τὰς ὁποίας παρέχει ὁ αὐτὸς Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὅταν παρουσιάζει π.χ. τὸν Ἰησοῦν δακρύοντα πρὸ τοῦ τάφου προσφιλοῦς αὐτῷ φίλου, ὅταν ἐμφανίζει αὐτὸν στενάζοντα ἐπὶ τῇ ἠθικῇ πωρώσει τῶν συμπατριωτῶν Του καὶ ἐπὶ τῇ προβλέψει τῆς ἐρειπώσεως τῆς πρωτευούσης τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ; Πῶς ἐπίσης ἐξαίρει ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ τὸν θεῖον μόνον χαρακτῆρα, ὅταν παρουσιάζει τὸν ἄνθρωπον Ἰησοῦν κάθιδρων, κεκοπιακότα, πεινῶντα ἢ ζητοῦντα ὀλίγον ὕδωρ ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλὸν Σαμαρείτιδα; Πλήν, ἐκτὸς τούτων, εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ «ἀπὸ σιωπῆς» (ex silentio) ἐπιχείρημα οὐδεμίαν ἀποδεικτικὴν σημασίαν ἔχει.

Ἄλλοι πάλιν 5) ἀπέκρουσαν τὴν δυνατότητα τῆς αἱμαθιδρώσεως τοῦ Κυρίου καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι μόνος ὁ Λουκᾶς ἀναφέρει τὸ ἐπεισόδιον, ὅπερ ἀσφαλῶς οὗτος θὰ ἐξώγκωσε, κατ' αὐτούς, ἐν τῇ φαντασίᾳ του, «ἵνα τὴν μὲν ἀγωνίαν τοῦ Κυρίου παρουσιάσῃ ἀγριωτέραν καὶ τραγικωτέραν πάσης ἀντιλήψεως, τὸ δὲ μεγαλεῖον τῆς ὑποταγῆς Του ἐν τοῖς παθήμασι ἀνώτερον πάσης φαντασίας».— Ἀλλὰ τὸ ὅτι ἓν γεγονὸς ἢ μία λεπτομέρεια γεγονότος τινὸς ἀναφέρεται παρ' ἑνὶ μόνον Εὐαγγελιστῇ καὶ ἀπουσιάζει ἐκ τῶν ἄλλων, εἶναι μήπως λόγος ἀρνήσεως τῆς ἱστορικότητος καὶ πραγματικότητος τοῦ γεγονότος ἐκείνου; Ἀκριβῶς δὲ τὸ ὅτι μόνον παρὰ τῷ Λουκᾷ ἀπαντᾷ ἡ διήγησις αὕτη τῆς αἱμαθιδρώσεως, οὐχὶ δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, ἐξηγεῖται κυρίως καὶ ἀπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς ἰατροῦ, τοῦ ὁποίου καὶ ἐφείλκυσεν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τὸ παθολογικὸν τοῦτο φαινόμενον.

* * *

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ ἀρνηταὶ τῆς ἱστορικότητος τοῦ γεγονότος τούτου, ἀνεξαρτήτως τῶν δογματικῶν ἢ καὶ ἄλλων προκαταλήψεων αὐτῶν, ἐζήτησαν προσέτι νὰ στηριχθῶσι καὶ ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ στίχοι οὗτοι, Λουκ. 22, 43-44, δὲν ἀπαντῶσιν εἰς μερικὰ ἐκ τῶν χειρογράφων τῆς Κ. Δ.. Πράγματι δέ, ὅπως ἤδη καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν Πατέρων [Ἱλάριος ὁ Πικταβίου 6), Ἱερώνυμος 7), Ἐπιφάνιος 8), Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας 9) καὶ

---

5) Weiss, Die Schriften des N.T., τομ. I. σελ. 475. Keim, Jesus von Nazara, τομ. 3, σελ. 304—305.

6) De Trinitate, IV, 1, Migne, P.L. 10, 375.

7) Dial. adv. Pelag., II, 16, Migne, P. L. 23. 552.

8) Ἀγκυρωτός, κεφ. 31, Migne, Ε. Π. 43, 73.

9) Migne, Ε.Π. 70, 921.

Ἀμβρόσιος [10])], παρετήρησαν καὶ ἐτόνισαν, τὸ χωρίον ἀπουσιάζει ἀπὸ ἀρκετὰ χειρόγραφα.

Οἱ Κώδικες οἱ παραλείποντες τὸ χωρίον εἶναι ἀρκετοί, καὶ δὴ ὁ διωρθωμένος Σιναϊτικὸς Κῶδιξ, ὁ Βατικανὸς Κῶδιξ, ὁ Ἀλεξανδρινὸς Κῶδιξ, ἄλλα χειρόγραφα μεταγενεστέρων αἰώνων, ὁ Παρισινὸς Κῶδιξ, ὅστις καὶ παρεφθαρμένος ὢν πέραν τοῦ χωρίου Λουκ. 22, 19, περιέχει τὸ χωρίον ὕστερον ἀπὸ τὸν στίχον 26, 39 τοῦ κατὰ Ματθαῖον, εἰς τὸ περιθώριον καὶ διὰ τρίτης χειρός. Ἐπίσης τὸ χωρίον παραλείπουσιν ὅλα τὰ γνωστὰ μέχρι τῆς σήμερον Ἑλληνικὰ Εὐαγγελιστάρια, ἅτινα ὅμως κατὰ τὸ πλεῖστον, ὡς καὶ ὁ Παρισινὸς Κῶδιξ, παραθέτουσι τὸ χωρίον μετὰ τὸν στίχον Ματθ. 26,39.

Ἀντιθέτως δὲ πάλιν περιλαμβάνουσι τὸ χωρίον ὁ Σιναϊτικὸς Κῶδιξ, τὸ Ἑλληνικὸν καὶ Λατινικὸν χειρόγραφον τοῦ Cambridge, πλεῖστα ἄλλα χειρόγραφα μεταγενεστέρων χρόνων, ἡ συριακὴ μετάφρασις Peschito, ἡ αἰθιοπική, ἡ κοπτική, ἡ ἀρμενική, καὶ ἡ ἀραβικὴ μετάφρασις, αἱ πρὸ τοῦ Ἱερωνύμου λατινικαὶ μεταφράσεις καὶ ὅλα τὰ χειρόγραφα τῆς Vulgata [11]).

* * *

Πῶς λοιπὸν ἐξηγητέον τὸ φαινόμενον τοῦτο; Ἡ παρουσία τοῦ χωρίου εἰς ὡρισμένα χειρόγραφα εἶναι ἄραγε καρπὸς μεταγενεστέρας παρεμβολῆς εἰς τὸ ἀρχικὸν κείμενον ἢ μήπως τὸ χωρίον, ὑπάρχον ἀρχικῶς εἰς τὸ ἱ. κείμενον τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου, ἀκολούθως ἀφῃρέθη ἔκ τινων χειρογράφων διὰ λόγους ἐσωτερικούς, καὶ δὴ δογματικούς; Καὶ ἐὰν ἀφῃρέθη, ὑπὸ τίνων ἀφῃρέθη;

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν παρουσίαν ἢ ἀπουσίαν τοῦ χωρίου, ἡ μαρτυρία τῆς ἀρχαιότητος εἶναι ὁμόφωνος ὅτι ἔχομεν ἐνταῦθα οὐχὶ μίαν πρόσθεσιν, ἀλλ' ἀσφαλῶς μίαν ἀφαίρεσιν ἐκ τοῦ ἀκεραίου ἀρχικοῦ κειμένου. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ εἰς τὴν αἰτίαν τῆς ἀφαιρέσεως ταύτης, ἡ ἀρχαιότης διΐσταται. Οὕτω, ὁ ἱ. ***Ἐπιφάνιος*** λέγει ὅτι «οἱ Ὀρθόδοξοι —ἀντιτιθέμενοι πρὸς τοὺς αἱρετικούς, πρὸς τοὺς Ἀρειανοὺς ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ— ἀφείλοντο τὸ ῥητόν, φοβηθέντες καὶ μὴ νοήσαντες αὐτοῦ τὸ τέλος καὶ τὸ ἰσχυρότατον: καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἴδρωσε, καὶ ἐγένετο ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ.....» [12]). Κατὰ ἑτέραν ὅμως γνώμην, οἱ αἱρετικοὶ ἀφῄρεσαν τὸ χωρίον ἐκ τῶν χειρογράφων αὐτῶν, καὶ

10) Migne, P.L. 15, 1818.

11) Ἴδε τὸ ἐμβριθὲς ἄρθρον τοῦ A. Durand, Agonie de J.-Christ, ἐν Vacant, Dict. de Théol. Catholique, τομ. 1, σ. 615 κ. ἑξ.

12) Ἐπιφανίου, Ἀγκυρωτός, κεφ. 31, Migne, E. II. 43,73.

δὴ οἱ Δοκῆται, διότι ἔβλεπον ὅτι τοῦτο ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἀντέκειτο εἰς τὰς δοξασίας των. Ἐπίσης ἐνῷ ὁ ἱ. **Φώτιος** 13) αἰτιᾶται διὰ τὴν ἀφαίρεσιν αὐτὴν τοὺς Σύρους Μονοφυσίτας, **Νίκων ὁ Μοναχός,** μάλιστα δὲ **Ἰσαὰκ** ὁ Καθολικὸς τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας 14) καὶ Εὐθύμιος ὁ Ζιγαβηνὸς 15) αἰτιῶνται τοὺς «χριστομάχους Ἀρμενίους».

Σήμερον πιθανωτέρα ἐκ τῶν ὡς ἄνω γνωμῶν κρίνεται ἡ τοῦ ἱ. Ἐπιφανίου, ἐφ' ὅσον θὰ ἦτο λίαν ἀπίθανον, ἀλλὰ καὶ τολμηρὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι μεμονωμέναι καὶ τοπικῶς περιωρισμέναι αἱρέσεις (ὡς ἡ τῶν Δοκητῶν ἢ τῶν Μονοφυσιτῶν ἢ τῶν αἱρετικῶν Ἀρμενίων) ἐπέτυχον νὰ ἐπιβάλωσι τὸ κολοβὸν κείμενον αὐτῶν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων κατεῖχον ἄρτιον τὸ κείμενον τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Κατὰ ταῦτα, ἐφ' ὅσον ἡ παρουσιαζομένη διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἱ. χειρογράφων προέρχεται ἐκ τῆς ἕνεκα δογματικῶν λόγων ἀφαιρέσεως τοῦ χωρίου ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, δυνάμεθα ἄρα ἀνεπιφυλάκτως νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἀπὸ ἀπόψεως ἱεροῦ κειμένου οὐδόλως κλονίζεναι ἡ πραγματικότης τῆς αἱμαθιδρώσεως τοῦ Κυρίου.

Ἀλλὰ καὶ σύμπασα ἡ ἱερὰ Παράδοσις γνωρίζει τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, οἱ δὲ Πατέρες, ἤδη ἀπ' αὐτῶν τῶν μεταποστολικῶν χρόνων, ἀποδέχονται καὶ δὴ καὶ σχολιάζουσιν αὐτό.

Οὕτω, τὸ *Διατεσσάρων* σύγγραμμα τοῦ Τατιανοῦ—ὅπερ ὡς γνωστόν, εἶναι συμπίλημα εὐαγγελικῆς ἱστορίας ἐκ τῶν 4 εὐαγγελίων, ἀνάγον τὴν προέλευσιν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' αἰῶνος—, καθὼς καὶ ἐκ τῶν Πατέρων ὁ **Ἰουστῖνος** 16), ὁ **Εἰρηναῖος** 17), ὁ **Ἱππόλυτος** 18), **Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας** 19) ὁ **Ἐπιφάνιος** 20), ὁ **Χρυσόστομος** 21), ὁ **Θεοδώ-**

13) Φωτίου, τὰ Ἀμφιλόχια, ἐρώτησις Σιθ'. Migne, Ε. Π. 101, 992.

14) Ἰσαάκ, Καθολικοῦ Μεγ. Ἀρμενίας, Λόγος στηλιτευτικὸς κατὰ Ἀρμενίων, κεφ. 6, Migne, Ε. Π. 132, 1172.

15) Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ Δογματικὴ Πανοπλία, τίτλος 23ος, Migne, Ε. Π. 130, 1180.

16) Ἰουστίνου, πρὸς Τρύφωνα Ἰουδαῖον διάλογος, § 103. Migne, Ε.Π. 6, 717.

17) Εἰρηναίου, κατὰ αἱρέσεων, Βιβλ. 3, κεφ. 32, Migne, Ε. Π. 7, 957.

18) Ἱππολύτου, εἰς τὴν αἵρεσιν Νοτίου τινός, Ε, 18, Migne, Ε. Π. 10, 828.

19) Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, Ἑρμ. εἰς τὸ Ἅγ. Εὐαγγ. κατὰ Λουκᾶν, Migne, Ε. Π. 10, 1592.

20) Ἐπιφανίου, Ἀγκυρωτός, κεφ. 31 καὶ κεφ. 37. Migne, Ε.Π. 43, 73 καὶ 84

21) Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὸν Ἅγ. Ματθαῖον τὸν Εὐαγγ., ὁμιλ. 83, Migne, Ε. Π. 58, 746.

ρητος [22]), ***Ἐφραὶμ ὁ Σῦρος*** [23]), ***ὁ Ἱερώνυμος*** [24]), ***ὁ Αὐγουστῖνος*** [25]), ***ὁ Ἰλάριος ὁ Πικναβίου*** [26]), ***Διονύσιος ὁ Ψευδοαρεοπαγίτης*** [27]) κ. ἄ., ἀναφέρουσι τὸ ἐπεισόδιον καὶ θεωροῦσιν αὐτὸ ὡς μίαν ἀδιαμφισβήτητον καὶ τραγικὴν λεπτομέρειαν τῶν Παθῶν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὡς μίαν ἀποκαλυπτικὴν ἐξωτερίκευσιν τῆς ἀνθρωπίνης ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ φύσεως.

* * *

Πλὴν ἡ οὕτως ἐπιμεμαρτυρημένη αὕτη αἱμαθίδρωσις τοῦ Κυρίου, γεννᾷ αὐτομάτως τὴν ἀπορίαν: πῶς ἐκληπτέα αὕτη; Ἦτο μία ἁπλῆ ἐφίδρωσις τοῦ κοινοῦ καὶ συνήθους ἱδρῶτος, παρουσιάζοντος τὰ ἐξωτερικὰ μόνον γνωρίσματα τοῦ αἵματος, οἷα τὸ χρῶμα, ἡ πυκνότης κτλ., ἢ ἦτο μία αἱμαθίδρωσις, ἐν τῇ κυριολεξίᾳ τοῦ πράγματος, μὲ ὅλα τὰ συστατικὰ καὶ τὰ οὐσιαστικὰ στοιχεῖα τοῦ ὀργανικοῦ αἵματος, οἷα αἱμοσφαίρια κτλ.;

Εὐνόητον παντὶ ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐξηγητικῆς, ἀρχαιότεροι καὶ σύγχρονοι, τάσσονται τόσον ὑπὲρ τῆς μιᾶς, ὅσον καὶ ὑπὲρ τῆς ἑτέρας ἐξ αὐτῶν.

Καὶ ἐκ μὲν τῶν Πατερικῶν μαρτυριῶν δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ ἐξαγάγωμεν ἀποκεκρυσταλλωμένην τινὰ ἑρμηνείαν ἐπὶ τῆς ἐκδοχῆς τῆς φύσεως τῆς αἱμαθιδρώσεως, τῶν Πατέρων ἀναφερομένων εἰς τὸ γεγονὸς ὁσάκις ἀπαιτοῦσι τοῦτο δογματικαὶ ἀνάγκαι, καὶ δὴ ὁσάκις καταπολεμοῦσι Χριστολογικὰς αἱρέσεις, ἀρνουμένας τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Κυρίου.

Πρῶτος εἰδικῶς ἐξηγῶν τὸ χωρίον εἶναι ***Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας***, ὅστις ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου, ἐκλαμβάνει τὸ φαινόμενον ὡς ἁπλῆν ἐφίδρωσιν, λέγων τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά: «Παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν σφόδρα λυπουμένων καὶ ἀγωνιώντων, αἵματος ἵδρωσις, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν πικρῶς ὀδυρομένων, αἵματα κλαίει. Ὅτι ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος εἰπών, οὐ θρόμβους ἱδρῶτος ἀπεφήνατο αἵματος. Οὐ γὰρ ἂν καθ' ὁμοιότητα τούτων εἴρηκε γενέσθαι τοὺς ἱδρῶτας. Τοῦτο γὰρ ὡσεὶ θρόμβοι

---

22) Θεοδωρήτου Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ψαλμούς, ψαλμὸς ΙΕ', στιχ. Ј'. Migne, Ε. Π. 80, 961.

23) Ἐφραίμ, Evang. concord. Exposit., ἔκδ. Mösingen, σελ. 235. Παρὰ Vacant, Dict. de Theol. Cathol. τομ. 1. στηλ. 619.

24) Ἱερωνύμου, Dial. adv. Pelagianos, Lib. II, § 16 Migne, P. L. 23, 552.

25) Αὐγουστίνου, De Consensu Evangelistarum, Lib. III, κεφ. 4. § 12, Migne, P. L. 34, 1165.

26) Ἰλαρίου, De Trinitate, Lib. X, κεφ. 40, Migne, P. L. 10, 375.

27) Διονυσίου Ψευδοαρεοπαγίτου, Περὶ Οὐρανίας Ἱεραρχίας, κεφ. Δ', § 4 Migne, Ε. Π. 3, 181.

παρίστησι. Θέλων δὲ μᾶλλον δηλῶσαι, ὡς οὐχὶ λεπταῖς τισι νοτίσι, καὶ οἷον ἐνδείξεως χάριν ἐπιφαινομέναις, τὸ δεσποτικὸν ἐνοτίζετο σῶμα, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἁδρῶν σταγόνων δίκην ὅλον τοῖς ἱδρῶσιν περιεστάζετο, τοὺς τῶν αἱμάτων θρόμβους εἰς εἰκόνα τοῦ γεγενημένου παρείληφεν....» [28]).

Κατ' αὐτὸν ἀκολούθως καὶ ὁ ἱερὸς **Φώτιος** [29]), μάλιστα δὲ **Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας** καὶ **Εὐθύμιος ὁ Ζιγαβηνὸς** ἀπεριφράστως νοοῦσιν ὑπὸ τὰς λέξεις «καὶ ἐγένετο ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος» μίαν ἁπλῆν ἐφίδρωσιν. Οὕτω, Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας [30]) ἐπαναλαμβάνων τὰ τοῦ Διονυσίου τοῦ 'Αλεξανδρείας λέγει: «παροιμία γάρ ἐστι ἐπὶ τῶν σφόδρα κοπιώντων ὅτι αἷμα ἵδρωσεν· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν πικρῶς ὀδυρομένων, αἵματα κλαίει. Τοῦτο τοίνυν θέλων δηλῶσαι καὶ ὁ Εὐαγγελιστής, ὅτι οὐχὶ λεπταῖς τισι νοτίσι, καὶ οἷον ἐνδείξεως χάριν ἐμφαινομέναις.. κτλ.» 'Επίσης καὶ Εὐθύμιος ὁ Ζιγαβηνὸς [31]) λέγει: «θρόμβοι δὲ αἵματος οἱ παχύτατοι σταλαγμοὶ τοῦ αἵματος. Τοῦτο δὲ εἶπε δηλῶν **οὐχ ὅτι αἷμα ἵδρωσεν**, ἀλλ' ὅτι παχεῖς κατῆγεν ἱδρῶτας ὑπὸ τῆς ἀγωνίας». Τὴν γνώμην ταύτην ἠκολούθησαν ἀρκετοὶ ἐκ τῶν νεωτέρων Θεολόγων καὶ 'Εξηγητῶν τῆς Δύσεως, ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων ὁ Ν. Δαμαλᾶς.

Οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης προσάγουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν κυρίως τὴν ἔκφρασιν: «ὡσεί», «ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος», ἥτις καὶ ἐμφαίνει, κατ' αὐτούς, ἁπλῆν τινα σύγκρισιν μεταξὺ ἱδρῶτος καὶ αἵματος.

῞Οτι ὅμως δὲν πρόκειται περὶ μιᾶς ἁπλῆς καὶ ὅλως ἐξωτερικῆς παρομοιώσεως τοῦ ἱδρῶτος πρὸς τὸ αἷμα, ἀλλ' ὅτι ἡ αἱμαθίδρωσις ὑπῆρξε πραγματικὴ ἐν τῷ Κυρίῳ, καταφαίνεται ἐκ τούτων:

α') Αὐτὴ ἡ ἔκφρασις «**ὡσεὶ**» δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸς τρόπος ἐκφράσεως μιᾶς οἱασδήποτε συγκρίσεως, μάλιστα δὲ ἐν τῇ Κ.Δ., ἐν ᾗ χρησιμοποιεῖται ὁ σύνδεσμος «ὡς», «ὡσεί», οὐχὶ σπανίως, πρὸς ἔκφρασιν αὐτοῦ τούτου τοῦ πραγματικοῦ χαρακτῆρος τῶν προσώπων ἢ τῶν πραγμάτων, εἰς ἃ ἀναφέρεται. 'Εν τοιαύτῃ χρήσει συναντᾶται ὁ σύνδεσμος καὶ παρὰ Ματθαίῳ, 21, 26, παρὰ 'Ιωάννῃ 1, 14, καὶ εἰδικώτερον παρὰ Λουκᾶ, 15, 19, καὶ Πράξ., 2, 3. Ὡς ἐκφραστικὴ λοιπὸν αὐτοῦ τούτου τοῦ οὐσιώδους χαρακτῆρος τοῦ ἱδρῶτος ὡς αἵματος ἐκληπτέα ἐνταῦθα ἡ ἔκφρασις «ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος».

β') Αὐτὴ αὕτη ἡ σημασία τοῦ ρήματος «**ἐγένετο**» ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐνισχύει τὴν γνώμην περὶ τῆς πραγματικότητος τῆς αἱμαθιδρώσεως.

---

[28]) Migne, Ε. Π. 10, 1592.

[29]) Φωτίου, τὰ 'Αμφιλόχια, ἐρώτησις Σιθ', Migne, Ε. Π. 101, 992.

[30]) Θεοφυλάκτου, Ἑρμ. εἰς τὸ κατὰ Λουκ. Εὐαγγέλιον, Migne, Ε.Π. 123,1081.

[31]) Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, Ἑρμ. εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, Migne, Ε.Π. 129, 685.

Ἐὰν τὴν ἐξωτερικὴν ὁμοιότητα τοῦ ἱδρῶτος πρὸς τὸ αἷμα ἤθελεν ἁπλῶς νὰ τονίσῃ ὁ ἱ. Εὐαγγελιστὴς ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ, πᾶν ἄλλο ῥῆμα θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ χρησιμοποιήσῃ, οὐδέποτε ὅμως τὸ «ἐγένετο», ὅπερ ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς Κ. Δ. σημαίνει τὸ πραγματικῶς ὑπάρχον. (Πρβλ. «καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»).

γ´) Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ πτῶσις τῆς μετοχῆς ***«καταβαίνοντες»*** εἶναι ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ταύτης. Ἐὰν ὁ Εὐαγγελιστὴς ἤθελε νὰ κάμῃ μίαν ἁπλῆν σύγκρισιν, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναφέρῃ τὴν μετοχὴν εἰς τὸν ἱδρῶτα καὶ νὰ εἴπῃ: «καὶ ἐγένετο ***ὁ ἱδρὼς*** αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος, ***καταβαίνων*****.....»**. Ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ, ἥτις καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν λέξιν «θρόμβοι», «ὡσεὶ ***θρόμβοι*** αἵματος, ***καταβαίνοντες*** **...»**. Ἐκφραστικωτέρα ἀκόμη εἶναι ἡ μετοχὴ εἰς τὸ κείμενον τῆς Vulgata, ἔνθα ὑπάρχει: «καταβαίνοντος», «ὡσεὶ θρόμβοι ***αἵματος καταβαίνοντος.....»***. [32])

Πάντως δι' ὅλων τῶν ὡς ἄνω γραμματικῶν παρατηρήσεων καταφαίνεται ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ μιᾶς ἁπλῆς ἐφιδρώσεως παρὰ τῷ Κυρίῳ, ἐφιδρώσεως ἐξωτερικῶς μόνον ὁμοιαζούσης πρὸς τὸ αἷμα, ἀλλὰ πρόκειται ἀδιαμφισβητήτως περὶ μιᾶς ἐκτάκτου αἱμαθιδρώσεως, ἀναλόγου πρὸς τὰς ἀγωνιώδεις στιγμάς, ἃς διῆλθεν ὁ Κύριος. Ὡς τοιαύτην δὲ ἐκδέχεται πλέον σήμερον αὐτὴν τὸ μέγα μέρος τῶν νεωτέρων Καθολικῶν καὶ Προτεσταντῶν ἐξηγητῶν, ὡς εἶναι οἱ Meyer, Fillion, Plummer, Lagrange De Grandmaison, Pirot κ. ἄλ. πολλοί.

Τὸ τοιοῦτον ὅμως φαινόμενον ἐπιβεβαιοῦται ἄραγε καὶ ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης;

* * *

Β´.- Ἡ αἱμαθίδρωσις τοῦ Κυρίου καὶ τὰ δεδομένα τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης.

Κατ' ἀναμφισβητήτους ἰατρικὰς παρατηρήσεις, ὁ ἁπλοῦς καὶ ἄχρους ἱδρὼς τῶν ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ὀργανισμῶν, χρωματίζεται ἐνίοτε παρά τισι παθολογικῶς πάσχουσι (χρωμίδρωσις) καὶ ἐμφανίζεται ὑπὸ διάφορα χρώματα, κίτρινον, πράσινον καὶ δὴ καὶ ἐρυθρόν, ὅτε καὶ καλεῖται αἱμαθίδρωσις.

[32]) Πρβλ. J. Renié, Manuel d'Écriture Sainte, τόμ. 4, Les Évangiles, Lyon— Paris, 1934, σελ. 600—601.

Σοβαροὶ ἐπιστήμονες ἰατροί, ἤδη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος [33]) ὁρμηθέντες ἐν πολλοῖς ἀπ' αὐτῆς τῆς περιπτώσεως τοῦ Κυρίου, ἐξήτασαν παρουσιασθείσας εἰς αὐτοὺς περιπτώσεις τοιαύτης αἱμαθιδρώσεως καὶ ἀπεκρυστάλλωσαν τὴν ἰδέαν ὅτι αὕτη εἶναι: ἀναμφισβήτητον παθολογικὸν φαινόμενον, σπανιώτατον, ἐξαιρετικὸν καὶ δυνάμενον νὰ προέρχηται ἐκ δύο κυρίως ἀφορμῶν: ἢ ἐκ μικροβιακῆς μολύνσεως, ὅτε καλεῖται «μικροβιακὴ αἱμαθίδρωσις» καὶ ἀποτελεῖ παθολογικὸν φαινόμενον, ἢ προέρχεται ἐξ ἀνωμάλου τινὸς τοπικῆς ἢ γενικῆς ὑπεραιμίας, προκληθείσης ἐκ ψυχολογικῶν αἰτίων, ὅτε καὶ καλεῖται «αἱματικὴ αἱμαθίδρωσις» καὶ ἀποτελεῖ ἔκδηλον ἐξωτερίκευσιν ἐσωτερικοῦ καὶ δὴ καὶ ψυχικοῦ κλονισμοῦ.

Τοιαύτης αἱματικῆς αἱμαθιδρώσεως ἀνὰ μίαν περίπτωσιν ἀναφέρουσιν οἱ ἰατροὶ J. Parrot [34]) καὶ Magnus Huss [35]), οἵτινες καὶ ἐξετάσαντες μικροσκοπικῶς τὰς συλλεγείσας σταγόνας διεπίστωσαν ἐν αὐταῖς τὴν ὕπαρξιν αἱμοσφαιρίων.

Ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ J. Parrot, τὸ αἷμα ἐξέφευγεν ἐκ τοῦ μετώπου καὶ ἐσχημάτιζε κύκλον πέριξ τῶν ριζῶν τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς, «ἀπὸ δὲ τὴν πτυχὴν τῆς κάτω βλεφαρίδος ἔρρεεν αἷμα εἰς ἀρκετὴν ποσότητα, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ συναχθῶσι καὶ πλεῖσται σταγόνες». Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Magnus Huss «ὁ ἀσθενὴς ἵδρωνε συνήθως ἐκ τοῦ κρανίου, ἀλλ' ἄλλοτε ἡ αἱμορραγία ἐγίνετο ἀπὸ τῶν βλεφαρίδων· σπανιώτερον ἀπὸ τῶν τριχῶν τῆς ἀριστερᾶς μασχάλης, ἀπὸ τῶν τριχῶν τῆς θηλῆς τοῦ ἀριστεροῦ μαστοῦ, μίαν φορὰν ἀπὸ τὴν ρίζαν τῶν τριχῶν τῆς ἥβης, τρεῖς φορὰς ἀπὸ τοὺς ἀριστεροὺς ἀκουστικοὺς πόρους» κτλ. κτλ. Ἐπίσης, ὁ ἰατρὸς Caizergues ἀναφέρει μίαν ἄλλην περίπτωσιν αἱμαθιδρώσεως, καθ' ἣν τὸ αἷμα ἦτο τόσον ζωηρόν, ἐρυθρόν, φυσικόν, ἀλλὰ καὶ τόσον ἄφθονον, ὥστε «ὅταν ὁ ἀσθενὴς ἠγέρθη τῆς κλίνης, τὰ σινδόνια, τὰ ὑποκάμισα, κλπ. ἦσαν κεχρωματισμένα ἐκ τοῦ αἵματος, πρᾶγμα τὸ

---

33) Dr. J. Parrot, Etude sur la sueur de sang et les hémorrhagies névropatiques, ἐν Gazette hebd. de medecine et de chirurgie, 1859.- Pick, Berichte der Natur. zu Gratz, 1873.—Hoffmann, Wiener und Woschenschrift, 1873.— Babés, Observations sur quelques lesions infectieuses des muqueuses et de la peau, ἐν Journ. de l'anatomie et de la physiologie, 1884.— Barthelemy καὶ Balzer, Contribution à l'étude des sueurs colorées, ἐν Annales de dermatologie, 1884. Παρὰ Vacant, Dict. de Théol. Catholique, 1, 621.

34) J. Parrot, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 634.

35) Dr. Magnus Huss, Cas des Maladies rares, observées et commentées, ἐν Archiv. gen. de Medecine, Αὔγουστος 1885.

ὁποῖον δεικνύει ὅτι ὁ ἱδρὼς (ἡ αἱμαθίδρωσις) ἐξήρχετο ἐξ ὅλου τοῦ σώματος». 36)

Πῶς καί πόθεν ἐξέρχεται τὸ αἷμα ἐν τῇ τοιαύτῃ αἱμαθιδρώσει; Ὡς καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων, τὸ αἷμα ἐξέρχεται πάντοτε σχεδὸν ἐκ τῶν λεπτοτέρων μερῶν τῆς ἐπιδερμίδος καὶ δὴ ἐκεῖθεν ἔνθα ἀφθονοῦν οἱ ἱδρωτογόνοι ἀδένες. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ πῶς ἐξέρχεται τὸ αἷμα τοῦτο, πιθανώτερον φαίνεται ὅτι συνεκρρέει μετὰ τοῦ κοινοῦ ἱδρῶτος, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι ἡ ἀναλογία ἱδρῶτος καὶ αἵματος ποικίλλει ὄχι μόνον κατὰ ἰδιοσυγκρασίαν καὶ ὀργανισμόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἔντασιν τῆς ψυχολογικῆς ἀφορμῆς ἐξ ἧς προκαλεῖται ἡ αἱμαθίδρωσις.

Διότι εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ψυχολογικαὶ μόνον ἀφορμαὶ προκαλοῦσι τὴν αἱματικῆς φύσεως αἱμαθίδρωσιν ταύτην. Ἰδοὺ δὲ τί λέγει ὁ αὐτὸς καὶ πάλιν Dr. J. Parrot, ἀναλύων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰς λεπτομερείας καὶ δὴ καὶ τὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς ἡ τοιαύτη αἱμαθίδρωσις ἐμφανίζεται:

«Ἐντὸς τοῦ συμπτωματικοῦ κύκλου τῶν νευρικῶν παθήσεων κυρίως διαφαίνεται ἡ αἱμαθίδρωσις, εὑρίσκεται δὲ σχεδὸν πάντοτε ἐν συναφείᾳ πρὸς τὰ θλιβερὰ συμβάντα τῆς ζωῆς, μάλιστα δὲ πρὸς τὸ κατ' ἐξοχὴν τοιοῦτο, τὴν θλῖψιν. Ἐνίοτε αἱμορραγία καὶ θλῖψις ἔχουσι μίαν κοινὴν ἑστίαν..... Εἰς τὰς γυναῖκας μᾶλλον ἢ εἰς τοὺς ἄνδρας παρουσιάζεται συνήθως ἡ αἱμορραγία αὕτη. Σπάνιον εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τὸ φαινόμενον τοῦτο, προσιδιάζει μᾶλλον εἰς τὴν νεανικὴν καὶ τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, δὲν γνωρίζω δὲ περιπτώσεις παρατηρηθείσας εἰς τὸ γῆρας. Μία ἰδιοσυγκρασία νευρική, μιὰ φύσις εὐαίσθητος, εἷς χαρακτὴρ ἀψίθυμος προδιατίθενται ἄριστα εἰς μίαν τοιαύτην αἱμορραγίαν. ***Μεταξὺ τῶν ὁριστικῶν ἀφορμῶν*: *ὁ φόβος*, *ὁ θυμός*, *τὸ δέος*, *εἷς ἰσχυρὸς πόνος*, *ἓν ζωηρὸν ἀτύχημα*, *ἡ χαρὰ καὶ ἰδίως αἱ μεγάλαι χαραὶ καὶ αἱ μεγάλαι θλίψεις*, *ἐν μιᾷ λέξει*, *αἱ παντὸς εἴδους ἠθικαὶ ταραχαὶ ἔρχονται εἰς τὴν πρώτην γραμμήν*»**. 37).

* * *

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν παρατηρήσεων τούτων τῶν νεωτέρων ἰατρῶν καὶ σοφοὶ τῆς ἀρχαιότητος διεπίστωσαν τὴν ὕπαρξιν τοῦ φαινομένου τῆς αἱμαθιδρώσεως, ἡ δὲ ἱστορία διέσωσε περιπτώσεις τοιούτων αἱμαθιδρώσεων, αἱματικῆς προελεύσεως.

---

36) Annales cliniques de Montpellier, Νοέμβρ., 1874.—Πάντα ταῦτα καὶ παρὰ Vacant, Dict. de Théol. Cathol., τομ. 1, στηλ. 621—624, ἔνθα ἄρθρον τοῦ Dr. Baraban.

37) Dr. J. Parrot, ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 635.

Ἤδη ἀπὸ τῶν κλασσικῶν χρόνων, ὁ Ἀριστοτέλης, πρῶτος διαπιστώνει τὴν ὕπαρξιν αἱματωδῶν ἱδρώτων εἰς τοὺς ὁποίους καὶ πρῶτος αὐτὸς δίδει τὸ ὄνομα λέγων, ἐπὶ λέξει: «ἤδη τινες ἴδισαν αἱματώδη ἱδρῶτα». (Περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν, Γ', 19).

Ἐπίσης, ὁ Θεόφραστος ἀπαριθμῶν τὰς διαφόρους διακρίσεις τῶν ἱδρώτων παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, λέγει ὅτι ὑπάρχουσι δύο εἰδῶν ἱδρῶτες, «ὁ μὲν γὰρ ἐπιπόλαιος καὶ πρῶτος ὑδατώδης τις καὶ λεπτός· ὁ δ' ἐκ βάθους μᾶλλον βαρύτερος, ὥσπερ συντηκομένης τῆς σαρκός. Ἤδη δέ τινες φασι καὶ αἵματι εἰκάσαι, καθάπερ Μονᾶς ἔλεγεν ὁ ἰατρός, δῆλον ὡς ἐπισπασθείσης πλείονος ὑγρότητος ἐκ τῶν φλεβῶν.....» (Θεοφράστου. περὶ ἱδρώτων, Θ'. 11 καὶ 12).

Ἐπίσης, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, ἐν τῇ περιγραφῇ χώρας τινὸς παρουσιαζούσης πολλὰ τὰ ἐξόχως τρομακτικά, ὁμιλεῖ καὶ περὶ ὄφεών τινων, οἱ ὁποῖοι «ὀξεῖς θανάτους ἀπειργάζοντο καὶ διὰ τῶν δηγμάτων τῶν ὁποίων «τοὺς πληγέντας πόνοι δεινοὶ συνεῖχον καὶ ῥύσις ἱδρῶτος αἱματοειδοῦς κατεῖχε». (Διοδ. Σικελιώτου, ΙΖ', 90) [38]

Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ ἀναφέρονται περιπτώσεις τοιαύτης αἱμαθιδρώσεως, λίαν χαρακτηριστικαί. Οὕτω ὁ De Mezeray ἀναφέρει περὶ Καρόλου τοῦ Θ' τῆς Γαλλίας ὅτι «κατὰ τὰς δύο τελευταίας ἑβδομάδας τῆς ζωῆς του (Μάϊος τοῦ 1574) ὁ ὀργανισμὸς αὐτοῦ κατέβαλλε παραδόξους προσπαθείας...... Αἷμα ἐξεχύνετο ἀπὸ ὅλας τὰς διεξόδους τοῦ σώματός του, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς πόρους τοῦ δέρματος αὐτοῦ, οὕτως ὥστε εἰς μίαν περίπτωσιν εὑρέθη περιλελουμένος μὲ ἱδρῶτα αἵματος». [39]

Ἐπίσης καὶ ὁ Γ. Κωνσταντίνου [40]), ἀναφέρει ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιπτώσεως Καρόλου τοῦ Θ' καὶ ἑτέραν καθ' ἣν κατάδικός τις «ἐν ταῖς εἱρκταῖς τῆς Λυών, μαθὼν τὴν εἰς θάνατον καταδίκην αὐτοῦ, εὑρέθη

---

[38]) Ὁ Hobart, ἐν The medical language of St. Luke, Dublin, 1882, σελ. 28, ἀναφέρει καὶ περὶ τοῦ ἰατροῦ Ἀρέθα τοῦ Καππάδοκος (Α' μ. Χρ. αἰῶνος), ὅστις ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου του συνέκρινε κάτι τὸ παχὺ καὶ πεπηγὸς (τί;) πρὸς θρόμβους αἵματος («παχὺ καὶ πεπηγός, οἷον θρόμβοι»). Παρὰ Lagrange, Évangile selon S. Luc, Paris, 1921, σελ. 561. entary

[39]) Παρὰ Alfred Plummer, A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel acc. to S Luke, Edinburgh, 1913, σελ. 510—512, ἔνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία; W. Stroud, The Physical Cause of the Death of Christ, 1847, σελ. 85-88 καὶ 379-389.—Lönarz, De Sudore Sanguinis, Bonn, 1850. Langen, Die letzten Lebenstage, σελ. 214.

[40]) Ἑρμ. κριτικὴ καὶ πρακτικὴ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων, τομ. Β', Ἀθῆναι, 1889, σελ. 254.

κυλιώμενος ἐν τῷ αἵματι, ἕνεκα τοῦ φόβου, ὃν ἐπροξένησεν αὐτῷ ἡ εἴδησις».

* * *

Διὰ τῶν ὡς ἄνω δεδομένων τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης καταφαίνεται ὅτι ἡ αἱματικὴ αἱμαθίδρωσις εἶναι ἓν ἀναμφισβήτητον φαινόμενον, ἀνάγον τὴν αἰτίαν αὐτοῦ εἰς λόγους καθαρῶς ψυχολογικούς.

Καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς ἀπόψεως, λαμβανομένης δηλονότι ὑπ' ὄψιν τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως, εἰς ἣν εὑρέθη ὁ Κύριος κατὰ τὴν τελευταίαν νύκτα τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς του, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος μὲν ὀνομάζει λύπην «ἕως θανάτου» (Ματθ. 26, 38), ἱκανὴν τουτέστι νὰ προκαλέσῃ εἰς Αὐτὸν καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, οἱ δὲ εὐαγγελισταὶ χαρακτηρίζουσι μὲ τὰς ζωηροτέρας λέξεις, ὡς «ἀδημονίαν» (Ματθ. 26, 37), τουτέστιν ὡς θλῖψιν ἐπὶ προβλεπομένοις κακοῖς, ἢ ὡς «λύπην καὶ ἀγωνίαν», τί τὸ παράδοξον ἐὰν καὶ εἰς τοῦτο ἡ τελεία Αὐτοῦ ἀνθρωπίνη φύσις παρουσίασε τὸ σπάνιον τοῦτο φαινόμενον τῆς αἱμαθιδρώσεως, ἥτις ἄλλωστε δὲν ἦτο δι' ὅλου τοῦ σώματος αἱμορραγία, ἀλλὰ συνίστατο εἰς σταγόνας μόνον τινάς, αἱ ὁποῖαι διηυλάκωνον τὸ θεῖον Αὐτοῦ μέτωπον;

Ἡ δὲ τοιαύτη Αὐτοῦ ψυχολογικὴ κατάστασις οὐδόλως δύναται ἢ ἐπιτρέπεται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς λιποψυχία, διότι ἡ ψυχολογικὴ αὕτη κρίσις ἦτο στιγμιαία. Ἡ Ἀνθρωπίνη Φύσις τρομάζει πρὸ τοῦ θανάτου καὶ ζητεῖ ὅπως ἀποφύγῃ τὸ πικρὸν ποτήριον αὐτοῦ. Πλὴν εὐθὺς ἀμέσως ἡ Θεία ὑπερισχύει καὶ ὑποτάσσει τὴν ἀνθρωπίνην εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. «Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ». Ἐξ οὗ καὶ τὸ σθένος, μὲ τὸ ὁποῖον ἀντεμετώπισεν ἀκολούθως τὸν θάνατον, μὲ ὅλας αὐτοῦ τὰς φάσεις καὶ τὰς σκηνάς.

ΔΙΑΚ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΘΡΗΣΚΕΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Ἡ Χριστιανικὴ ἀλήθεια ὑπῆρξε πάντοτε ἐκθαμβωτική, διότι πηγάζει ἐκ τοῦ Θεοῦ, συνταυτίζει τὸ νόημα καὶ οὐσιαστικόν της περιεχόμενον μὲ τὴν βάσιν κάθε ἀληθείας, ἡ ὁποία πηγάζει ἐκ τῆς ἠθικῆς καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ μὲ τὰς ἀρχὰς τῶν φυσιολόγων, σοφῶν καὶ ἐρευνητῶν τῶν μεγάλων πανανθρωπίνων προβλημάτων.

Ἐσφαλμένως δὲ ἀναφέρεται πάντοτε, ὅτι ἡ θρησκεία εὑρίσκεται εἰς διάστασιν μὲ τοὺς σοφοὺς ἐρευνητὰς τῶν κοσμικῶν φαινομένων.

Ἀπόδειξις τῶν σχέσεων αὐτῶν εἶναι αἱ προσπάθειαι τῶν ὁραματιστῶν, τῶν ἐπιδιωξάντων νὰ ἀποκαλύψουν μίαν μεγάλην ἀλήθειαν ἀφορῶσαν εἰς τὴν διατροφὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ σχετιζομένην ἀμεσώτατα μὲ τὴν διαμόρφωσιν καὶ τὴν πνευματικὴν κάθαρσιν τῶν τελειοτέρων καὶ ἐκλεκτοτέρων ὀργανισμῶν τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου.

Ἡ βασικὴ αὕτη ἀρχὴ τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως ἐγένετο κτῆμα τῶν μεγάλων διανοιῶν, ὄχι μόνον δι' ὁραματισμῶν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἰδίαν βεβαιότητα τὴν διαγραφομένην εἰς τὴν κοσμικὴν τάξιν καὶ ἠθικήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πηγάζει καὶ ἡ θρησκεία.

Διὰ τοῦτο εἰς τὴν χορείαν τῶν μυστῶν, τῶν φωτισμένων ἐπιστημόνων καὶ ἐρευνητῶν, διανοουμένων καὶ ὁραματιστῶν τῆς ἀληθείας πρωτεύουσαν θέσιν κατέχουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ θεσπίσαντες τὰς νηστείας καὶ τὰς διαφόρους ἡμέρας ἀποχῆς ἀπὸ τῆς κρεωφαγίας.

Διέγνωσαν αὐτοί, ἂς ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὴν μεγαλυτέραν ἀνηθικότητα ἔχομεν σήμερον ὄχι μόνον εἰς τὰς σεξουαλικὰς ἐκδηλώσεις μας ἀλλὰ εἰς τὴν καθ' αὐτὸ διατροφήν μας. Προτοῦ γευθῶμεν προηγεῖται ἡ σφαγή, ἡ ἡ ἀφαίρεσις ἄλλης ζωῆς. Ἀποκρουστικὴ καὶ κολάσιμος πρᾶξις ἐναντία πρὸς τὴν ποιητικὴν ὕπαρξίν μας, τὴν ἐξωτερικευομένην διὰ τῶν σκιρτημάτων καὶ ἐκλάμψεων τοῦ θείου πνεύματος τοῦ «οἰκοῦντος ἐν ἡμῖν» καὶ τὸ ὁποῖον διαγράφει τὴν πορείαν του πάντοτε πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὴν λύτρωσιν, πρὸς τὸ ἀκατάληπτον φῶς.

Ὅσον καὶ ἂν ἀποκαλύπτεται εἰς ἡμᾶς ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀλήθεια διὰ τῆς ἐν μέρει κατανοήσεως τῆς πλάνης μας εἰς τὸ ζήτημα τῆς διατροφῆς μας — καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα χαρακτηριστικὰ παρακμῆς τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ — ἐξακολουθοῦμεν μοιρολατρικῶς νὰ ἀνεχώμεθα τὴν τρομερὰν αὐτὴν πραγματικότητα, τὴν φοβερὰν αὐτὴν πλάνην μας, ἡ ὁποία διαπιστώνεται εἰς πᾶν βῆμα καὶ πᾶσαν ἐπαφὴν μὲ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ ἔργον του. Ἀναλογιζόμενοι δὲ τὴν ἀθλιότητα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν φρίκην τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας τὴν προβαλλομένην εἰς τοὺς στοχαστικοὺς ὀφθαλμοὺς

τῆς ψυχῆς μας μὲ ὅλα τὰ ἀποκρουστικὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς, διαισθανόμεθα μέγα χάσμα νὰ μᾶς χωρίζῃ ἀπὸ τὴν **ὑπόστασιν** τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν πολιτισμένων.

Ἄλλωστε ἡ φύσις τῆς καθόλου δικαιώσεως τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας τῆς προτεινομένης ἐξ ὑπερφυσικῆς ἀποκαλύψεως εἰς τὸν ἐλεύθερον ἄνθρωπον εἶναι πρὸ παντὸς ἠθική. Καὶ ἐφ' ὅσον καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς γεννωμένη βεβαιότης εἶναι καὶ αὐτὴ κυριώτατα ἠθική, προβάλλει ἐπιβλητικὴ ἡ ὑποχρέωσις καὶ ἀπαράγραπτον καθῆκον εἰς τὸν ὀρθόδοξον Χριστιανὸν ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἠθικοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ ἠθικοῦ βάθους τῆς πίστεως ἡμῶν.

Ἀπὸ τὴν μακρυνὴν ἐκείνην ἐποχὴν τῆς προϊστορίας καὶ τῆς προκατακλυσμιαίας περιόδου ὁ ἄνθρωπος ὑπέπεσεν ἑκὼν εἰς τὰ μεγάλα σφάλματα καὶ δὲν ἕπεται ὅτι πρέπει νὰ πλανᾶται — τώρα ποὺ ἔχει ἤδη ἀπὸ εἴκοσι αἰώνων φωτισθεῖ ἀπὸ τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας — καὶ νὰ ἐξακολουθῇ νὰ μένῃ εἰς τὴν κάτω ἐκείνην βαθμίδα ὅπου συγκαταλέγονται καὶ μένουν τὰ κατώτερα ἔμβια ὄντα.

Ἡ ὕλη πάντοτε ὑπόκειται εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ πνεύματος, μορφοποιεῖται ἀπὸ αὐτό. Ἡ ὕλη ὑπακούει εἰς τοὺς νόμους ποὺ τὴν διέπουν. Δίχως τὸ πνεῦμα ἡ ὕλη εἶναι ἂν ὄχι νεκρά, ἄμορφος ὅμως καὶ τυφλή. Τὰ ἀτελῆ ὄντα μοιραίως φέρονται ἀπὸ τὰς τυφλὰς ὁρμὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας των, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τὰ ἔνστικτα.

Εἶναι αὐτὰ ἡ ὕλη, ἡ ὁποία δὲν ἔχει πνευματοποιηθεῖ, ἡ ὁποία δὲν ἔχει μορφοποιηθεῖ. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως — ἡ εἰκὼν καὶ τὸ ὁμοίωμα τοῦ Μεγάλου Δημιουργοῦ — εἶναι ἡ προσωποίησις τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος τῆς κυριαρχούσης ἐπὶ τῆς ὕλης.

Ἀλλὰ ποία ἡ διαφορὰ τοῦ **λογικοῦ ὄντος** ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἀποτελέσματα ; Ποία εἶναι ἡ ἀληθὴς ἀνθρωπίνη ἀξιοπρέπεια καὶ ποίας μορφῆς εἶναι ἡ συναίσθησις τῆς ἠθικῆς τῆς ὁποίας πάντοτε ὑπεραμύνεται αὐτός ; Πῶς ἀνέχεται τὴν καταστρατήγησιν τοῦ μεγάλου ἠθικοῦ νόμου ; Καὶ πῶς διὰ νὰ τραφῇ ἀναιρεῖ τὴν ζωήν, καταστρέφει ἔμβια καὶ πολτοποιεῖ σπέρματα προωρισμένα νὰ σπαροῦν εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ βλαστήσουν, νὰ πολλαπλασιασθοῦν καὶ νὰ δώσουν τὴν ζωὴν εἰς μυριάδας ἄλλων μικροοργανισμῶν ;

Αἱ πράξεις τῆς κρεωφαγίας, τῆς σπερμοφαγίας καὶ τῆς ἐμβιοφαγίας ἐὰν παραγνωριζομένης τῆς ἀνηθικότητός των θελήσωμεν νὰ ἀποδείξωμεν καὶ δικαιώσωμεν ὄχι διὰ μόνου τοῦ ἠθικοῦ κριτηρίου, ἀλλὰ διὰ τῶν πειραματικῶν παρατηρήσεων καὶ διὰ τῆς προοπτικῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ κλασσικοῦ καὶ διεθνοῦς δικαίου ἀποβαίνουν κολάσιμοι διότι ἀναιροῦσαι τὴν ζωὴν ἐμψύχων ὄντων καταστρέφουν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ.

Τὸ μέγα ὅμως αὐτὸ πρόβλημα, τὸ αἰώνιον ζήτημα τῆς διατροφῆς,

ἂν καὶ θεωρητικῶς ἔχει λυθῇ, δὲν πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ διὰ μιᾶς εἰς τὴν ταραχώδη ἐποχήν μας. Αὐτὸ θὰ ἦτο μία οὐτοπία καὶ νὰ τὸ πιστεύσωμεν. Διότι καὶ ἡ ἐρχομένη γενεὰ δὲν βλέπω πῶς θὰ ἀπολαύσῃ τὴν πραγμάτωσίν του καὶ τόσον εὔκολα. Τὰ ὅσα λέγονται καὶ γράφονται δὲν βλάπτουν ὅμως.... Δὲν πρόκειται νὰ στερηθοῦν οἱ ἰατροὶ τοὺς ἀσθενεῖς των, οὔτε οἱ φαρμακοποιοὶ τὰ καθημερινά των κέρδη. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ στοχασμοὶ δὲν εἶναι διὰ τοὺς συγχρόνους. Οἱ σύγχρονοι ἔχομεν ἐκφυλισθῇ καὶ ὁ ὑποσυνείδητος ἐκεῖνος ὁραματισμὸς τῆς τελειότητος ποὺ μᾶς κατέχει ἐνδοψύχως μᾶς ὑπαγορεύει νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν μελλοντικὴν ἐμφάνισιν τῶν νέων, οἱ ὁποῖοι θὰ μᾶς διαδεχθοῦν.

Τοὺς νέους ἀνθρώπους πρέπει νὰ σώσωμεν· αὐτοὺς ποὺ θὰ δημιουργήσουν νέαν ζωὴν πραγματικὴν καὶ μίαν κοινωνίαν πράγματι πολιτισμένην. Ὅλοι οἱ πνευματικοὶ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ διανοούμενοι πρέπει νὰ συμβάλουν διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλως τε τὴν βάσιν τῆς ἠθικῆς ταύτης ἀρχῆς μᾶς τὴν ὑπαγορεύει τὸ χριστιανικον ἰδεῶδες, τοῦ ὁποίου σχετικότης εἶναι ἡ σοφῶς θεσπισθεῖσα ἡμέρα ἀπυχῆς κρεάτων.

Ἡ Ἐκκλησία, μὲ τὰς περὶ νηστείας διατάξεις, ἐπέτυχε μερικὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἰδεώδους τῆς ἀκρεωφαγίας, τοῦ ἰδεώδους, τοῦ ἠθικοῦ, τοῦ εὐγενοῦς, τοῦ ὑψηλοῦ! Θὰ ἐπεθύμουν μόνον ἡ νηστεία νὰ ἦτο μεγαλυτέρα καὶ αὐστηροτέρα.

Ν. ΠΑΛΑΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΟΡΘΗΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΕΧΜΕΤ Β'».

Ὑπὸ ΒΛΑΔ. ΜΙΡΜΙΡΟΓΛΟΥ
Ἄρχοντος Μ. Ῥήτορος
τῆς Μ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Συνεχίζων τὰς λίαν ἐνδιαφερούσας ἱστορικὰς μελέτας αὐτοῦ, ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῆς μετὰ τὴν Ἅλωσιν Ἱστορίας, ὁ ἐντιμολογιώτατος Ἄρχων Μ. Ῥήτωρ τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κ. Βλαδίμηρος Μιρμίρογλου, ἐξέδοτο ἄρτι ἀξιοσπούδαστον, ἐν τουρκικῇ γλώσσῃ, ἐργασίαν ἐξ ὑπερεκατὸν σελίδων, ὑπὸ τὸν τίτλον: **«Fatih Sultan Mehmet Han Hazretlerinin devrine ait tarihî vesikalar».**

Πρὸς τῇ ἐμβριθεῖ ἐξετάσει τοῦ θέματος καὶ τῇ εὐλήπτῳ καὶ συστηματικῇ διατυπώσει, ἅτινα διακρίνουσιν ἑκάστοτε τὰς εἴτε ἐν αὐτοτελέσιν ἐκδόσεσιν εἴτε ἐν τῷ ἡμερησίῳ καὶ περιοδικῷ ὁμογενεῖ τε καὶ ἄλλῳ Τύπῳ δημοσιευομένας ἐργασίας τοῦ ἐντιμολογιωτάτου Ἄρχοντος τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, ὅ,τι προσδίδει ἰδιαιτέραν ἀξίαν εἰς τὰς ἐργασίας αὐτοῦ τὰς σχετιζομένας πρὸς ταῦτα ἢ ἐκεῖνα τὰ κεφάλαια τῆς Τουρκικῆς Ἱστορίας εἶναι ὅτι ἡ Α. Ἐντιμολογιότης πρὸς ταῖς τουρκικαῖς ἢ ἀραβικαῖς καὶ περσικαῖς πηγαῖς, ὧν ποιεῖται πλουσίαν χρῆσιν, συνεχῶς ἀναδιφῶσα τὰς ἐνταῦθα τουρκικὰς Βιβλιοθήκας, ἰδιαιτέρως δὲ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συγκεντρώσασα καὶ καταρτίσασα παρ' αὐτῇ καὶ ἀξιόλογον ἐκ πολυτίμων τουρκικῶν καὶ ἀραβοπερσικῶν χειρογράφων Βιβλιοθήκην, ἀρύεται πολύτιμα ἑκάστοτε στοιχεῖα ἐκ τῶν σχετικῶν ἑλληνικῶν πηγῶν, ἀντλοῦσα ἐξ αὐτῶν πολλὰς καὶ λίαν διαφωτιστικὰς πληροφορίας, διὰ τῶν ὁποίων πλουτίζεται ἡ τουρκικὴ ἱστοριογραφία.

Εἶναι ὡς ἐκ τούτου εὐνόητον διατί μετὰ τοσούτου ἐνδιαφέροντος ἀναγινώσκονται ἑκάστοτε αἱ ἐκδιδόμεναι μελέται τῆς Α. Ἐντιμολογιότητος καὶ ἐπισπῶνται εὐμενέστατα τὰ σχόλια καὶ τὰς κρίσεις ἰδιαιτέρως τῶν Τούρκων σοφῶν καὶ εἰδημόνων, τιμῶσι δὲ ἀναμφιβόλως τὸν ἐντιμολογιώτατον συγγραφέα καὶ Ὀφφικιάλον τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ ἀναδεικνύουσιν αὐτὸν ἄξιον τῶν θερμοτέρων συγχαρητηρίων.

* * *

Ἐκτὸς τῶν ἐν τουρκικῇ ἢ ἀραβικῇ ἢ περσικῇ γλώσσῃ ἀπολυθέντων καὶ περισωθέντων Φιρμανίων καὶ Ἐγγράφων καθόλου τοῦ Πορθητοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ τοῦ Β'., τῶν κατὰ καιροὺς παρὰ διαφόρων ἀνευρεθέντων ἐν Βιβλιοθήκαις ἢ Ἀρχείοις καὶ τύποις ἐκδοθέντων, περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν καὶ Φιρμάνια ἢ Ἔγγραφα γενικῶς τοῦ Πορθητοῦ, ἀρχικῶς ἐκδεδομένα παρ' αὐτοῦ ἐν ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Εἶχεν ἄλλως τε ὁ Πορθητὴς ἐν τῇ Αὐλῇ αὐτοῦ, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ ***Γραφεῖον Ἑλληνικῆς Ἀλληλογραφίας*** [1]), τοὺς οὕτω καλουμένους «Γραμματεῖς» ἢ «***Γραμματικούς***»,

---

[1]) Βλπ. Κ. Παπαρρηγοπούλου, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Ἀθῆναι 1887, τόμ. Ε' σελ. 507 κ. ἑ.

Ἕλληνας, ὧν τὸ ἔργον ἦτο ἡ κράτησις τῆς ἐν ἑλληνικῇ γλώσσῃ διεξαγομένης ἀλληλογραφίας τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὰς Δημοκρατίας τῶν Ἑνετῶν καὶ τῶν Γενουησίων, καὶ πρὸς τοὺς Ἱππότας τῆς Ρόδου. Ὁ θεσμὸς τῶν τοιούτων «Γραμματικῶν» ἐλειτούργησε καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Πορθητοῦ, ἤτοι καὶ ἐπὶ τῶν Σουλτάνων Βαγιαζὶτ τοῦ Β΄, Γιαβοὺζ Σουλτὰν Σελήμ, Κανουνῆ Σουλτὰν Σουλεϋμὰν καὶ Σουλτὰν Σελὴμ τοῦ Β΄. Τὰ πρωτόγραφα τῶν ἐγγράφων τούτων, ἐπιβεβαιωμένα διὰ τοῦ Σουλτανικοῦ Μονογράμματος (Τουγρᾶ), σώζονται ἐν Βιβλιοθήκαις καὶ Κρατικοῖς Ἀρχείοις τῆς Εὐρώπης.

Προεισαγωγικῶς παρέχων λίαν ἐνδιαφερούσας ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω πληροφορίας ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Βιβλίου ὁ ἐντιμολογιώτατος Ἄρχων, ἐξηγεῖ ὅτι, ἐκ τῶν ἐν τοῖς Ἀρχείοις Βιέννης καὶ Βενετίας καὶ διαφόροις ἐν Εὐρώπῃ Βιβλιοθήκαις ἀνευρεθέντων τοιούτων ἐν ἑλληνικῇ γλώσσῃ Σουλτανικῶν Φιρμανίων, δέκα τὸν ἀριθμὸν ἀνάγονται εἰς τὸν Πορθητὴν Σουλτὰν Μεχμὲτ [2]) καί, ἐπειδὴ τούτων οὐδαμοῦ ἄχρι σήμερον συνήντησεν ἔκδοσιν τῆς εἰς τὸ τουρκικὸν μεταφράσεως, προβαίνει ὁ ἴδιος εἰς δημοσίευσιν τοῦ τε ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου καὶ ἀκριβοῦς εἰς τὴν τουρκικὴν μεταφράσεως αὐτῶν.

Εἶναι δὲ τὰ δέκα ταῦτα Φιρμάνια τὰ ἀκόλουθα:

α) Φιρμάνιον ὑπὸ χρονολ. 7 Ἰανουαρίου 1479 πρὸς τὸν μέγαν Δοῦκα τῆς Βενετίας Ἰωάννην Μοτζενῖγον, διαλαμβάνον τὴν μεταξὺ τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας Συνθήκην, μετὰ τὸν Πόλεμον τῆς Σκόδρας, περὶ διαρρυθμίσεως τῶν συνόρων.

β) Φιρμάνιον ὑπὸ χρονολ. «Ἔτους 6987, Ἰνδικτ. ΙΒ΄, μηνὶ Ἰανουαρίῳ κε΄» (25 Ἰανουαρίου 1479), διαλαμβάνον τὴν πρὸς τὴν Ἑνετικὴν Δημοκρατίαν γενομένην Συνθήκην φιλίας.

γ) Φιρμάνιον ὑπὸ χρονολ. «6988, ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ζ΄» (7 Ὀκτωβρίου 1479), πρὸς τον αὐτὸν Μ. Δοῦκα Βενετίας Ἰωάννην Μοτζενῖγον περὶ τῶν αὐτῶν φιλικῶν σχέσεων Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας καὶ Ἑνετικῆς Δημοκρατίας.

δ) Φιρμάνιον ὑπὸ χρονολογίαν «ἔτους 6987, Ἰνδ. ΙΒ΄ ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ κθ΄» (29 Ἰανουαρίου 1479), πρὸς τὸν αὐτὸν Μ. Δοῦκα Βενετίας Ἰωάννην Μοτζενῖγον περὶ τοῦ διορισμοῦ ὡς πρεσβευτοῦ τοῦ Σουλτάνου παρὰ τῇ Ἑνετικῇ Δημοκρατίᾳ τοῦ Λουτφῆ βέη.

ε) Φιρμάνιον ὑπὸ χρονολ. 10 Ἰουλίου 1480 πρὸς τὸν αὐτὸν Μ. Δοῦκα Βενετίας Ἰωάννην Μοτζενῖγον, διαλαμβάνον τὴν μεταξὺ τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας συναφθεῖσαν Συνθήκην.

στ) Φιρμάνιον πρὸς τὸν αὐτὸν Μ. Δοῦκα Βενετίας Ἰωάννην Μοτζενῖγον, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ πρωτογράφῳ εἶναι ἀχρονολόγητον, χρονολογεῖ δὲ ὁ ἐντιμολογιώτατος Ἐκδότης ἀπὸ Ἀπριλίου 1481, διαλαμβάνον Συνθήκην διαρρυθμίζουσαν τὰ σύνορα Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας καὶ Ἑνετικῆς Δημοκρατίας.

ζ) Φιρμάνιον ὑπὸ χρονολ. 26 Δεκεμβρίου 1454 πρὸς τοὺς Προὔχοντας τοῦ Μωρέως «Ἄρχον κὺρ Σφανδζῆς μὲ ὅλλους τοὺς ἐδικούς του καὶ κὺρ Μανουὴλ Ραοὺλ μὲ ὅλλους τοὺς ἐδικούς του καὶ κὺρ Σοφιανὸς μὲ ὅλλους τοὺς ἐδικούς του καὶ Λάσκαρις κὺρ Δημήτριος μὲ ὅλλους τοὺς ἐδικούς του καὶ Διπλοβατατζέι, Καβακέοι, Παγομενέοι, Φραγκοπουλέι καὶ Σγουρομαλαίοι καὶ Μαυρόπαπας καὶ

---

[2]) Βλπ. Miklosich — Müller, Acta et Dipl. Graeca, Βόνν. 1865, τόμ. Γ΄, σελ. 286 — 306.

Φιλανθρωπηνέους καὶ Πετρωμπουιέι», διαλαμβάνον ὁρισμὸν τοῦ Πορθητοῦ, ἐξασφαλίζοντα τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν.

η) Φιρμάνιον ὑπὸ χρονολογίαν «6959 Ἰνδ. ΙΕ΄, μηνὶ Δεκεμβρίῳ 25» (25 Δεκεμβρίου 1451), διαλαμβάνον τὴν αἰτήσει τοῦ Μ. Μαΐστορος Ρόδου Φρὰν Δζάνες δὲ Λαστὶκ συναφθεῖσαν πρὸς τοὺς Ἱππότας τῆς Ρόδου συνθήκην φιλίας.

θ) Φιρμάνιον ὑπὸ χρονολογίαν 17 Μαρτίου 1480 πρὸς τοὺς Ἄρχοντας Ναυπλίου καὶ Μονεμβασίας, καθορίζον τὰ σύνορα Ἄργους καὶ Ναυπλίου.

ι) Φιρμάνιον ὑπὸ χρονολογίαν «6961 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἐγείρας 857» πρὸς τοὺς Ἄρχοντας τοῦ Γαλατᾶ, ἀσφαλίζον αὐτούς, δηλώσαντας ἑκουσίως ὑποταγὴν τῷ Πορθητῇ.

Σημειωτέον ὅτι τῶν ὡς ἄνω δημοσιευομένων Φιρμανίων ὁ ἐντιμολογιώτατος Ἄρχων προτάσσει, κατὰ κατηγορίας, περιεκτικὰ διαφωτιστικὰ προλεγόμενα, ἐν οἷς καθορίζονται αἱ ἱστορικαὶ καὶ ἄλλαι συνθῆκαι, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐγένετο ἡ ἔκδοσις τῶν Φιρμανίων τούτων.

Μετὰ τὰ δέκα Φιρμάνια ἡ Α. Ἐντιμολογιότης ἐν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ πραγματεύεται περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Πορθητοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ καὶ τοῦ πρώτου Πατριάρχου μετὰ τὴν Ἅλωσιν Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, παρατίθησι τὴν βιογραφίαν τοῦ Πατριάρχου, ἱστορεῖ τὰ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, καθορίζουσα ἰδιαιτέρως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀκριβῶν σήμερον ἱστορικῶν δεδομένων, τὸν χρόνον τῆς ἐκλογῆς (τέλη Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1453), ὡς καὶ τὰς τρεῖς πατριαρχείας Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, καὶ ἀνασκευάζουσα τὰς περὶ αὐτῶν ἀνακριβεῖς θέσεις τῶν μέχρις ἐσχάτων τὰ κατὰ τὸν πρῶτον μετὰ τὴν Ἅλωσιν Πατριάρχην ἱστορησάντων, ἀναλύει ἐφεξῆς τὰ τῆς ἐπισκέψεως, δίς, τοῦ Πορθητοῦ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τῆς μετὰ τοῦ Πατριάρχου Γενναδίου προσωπικῆς ἐπικοινωνίας αὐτοῦ, ἐπιθυμοῦντος νὰ πληροφορηθῇ τὰ κατὰ τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν, καί, ἐν συνεχείᾳ, πραγματεύεται περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, κατόπιν τῆς ἐκφρασθείσης σχετικῆς ἐπιθυμίας τοῦ Πορθητοῦ, καταρτισθείσης καὶ ἐπιδοθείσης αὐτῷ Ἐκθέσεως, ἐν εἴκοσι κεφαλαίοις, περὶ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως ἐν ἑλληνικῇ γλώσσῃ, μεταφρασθείσης εἰς τὸ Τουρκικὸν ὑπὸ τοῦ τότε Καδῆ Βερροίας Ἀχμέτ. Ἀναλύουσα δὲ ἐπὶ τούτῳ ἡ Α. Ἐντιμολογιότης τὰ κατὰ τὴν Ἔκθεσιν ταύτην, ἧς τό τε ἑλληνικὸν κείμενον καὶ ἡ τουρκικὴ μετάφρασις, εἰς λατινικοὺς χαρακτῆρας, σώζονται ἐν τῇ Τουρκογραικίᾳ τοῦ Μαρτίνου Κρουσίου, ὑπογραμμίζει τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ εἰς λατινικοὺς χαρακτῆρας ἐκτετυπωμένον τουρκικὸν κείμενον, λόγῳ τῆς ὑπὸ τῶν στοιχειοθετῶν ἀγνοίας προφανῶς τῆς τουρκικῆς γλώσσης, εἶναι οὕτως ἀτάκτως ἐκτετυπωμένον, τῶν λέξεων τοῦ κειμένου κολοβωθεισῶν ἐν τῇ ἐκτυπώσει ἢ συνενωθεισῶν, κατὰ τὸ ἥμισυ ἢ καὶ ἐν ὅλῳ, τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλην, ὥστε δυσχερεστάτη νὰ ἀποβαίνῃ ἡ ἀκριβὴς ἀνάγνωσις αὐτοῦ, ἐξ οὗ καὶ οἱ, ἐλάχιστοι ἄλλως τε, ἀποπειραθέντες ἄχρι τοῦδε τὴν ἔκδοσιν τοῦ τουρκικοῦ κειμένου, οὓς ἀναφέρει ἡ Α. Ἐντιμολογιότης καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ ἀείμνηστος Μ. Λογοθέτης Σταυράκης βέης Ἀριστάρχης (ἐν Mecmuayi Ebüzziya, ἔτ. 1911), ἀνακριβῶς ἐν πολλοῖς ἢ καὶ ἐλλιπῶς ἀνέγνωσαν καὶ ἀπέδωκαν τὸ τουρκικὸν κείμενον, παραλείψαντες καὶ πολλὰ ὡς ἀκατάληπτα. Ἀποσκοπῶν νὰ δημοσιεύσῃ σὺν τῷ ἑλληνικῷ καὶ τὸ τουρκικὸν κείμενον τῆς Ἐκθέσεως ἐν τῷ ὑπὸ κρίσιν ἔργῳ, ὁ ἐντιμολογιώτατος Ἄρχων — ἐξηγεῖ ἐν τέλει τοῦ περὶ τῶν σχέσεων Πορθητοῦ καὶ Σχολαρίου κεφαλαίου — προῆλθε, μετὰ πολὺν κόπον, εἰς ἀκριβῆ καὶ πλήρη κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐν τῇ Τουρκογραικίᾳ τουρκικοῦ ὡς ἄνω κειμένου καὶ μετέγραψε τοῦτο εἰς τὸ αὐτὸ ἰδίωμα τῆς τότε ἐποχῆς διὰ τουρκικῶν χαρακτήρων τῆς σημερινῆς

γραφῆς. Προσέτι δὲ ὁ ἴδιος ἐφιλοτέχνησε καὶ ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τῆς Τουρκογραικίας μετάφρασιν τῆς Ἐκθέσεως εἰς τὸ σημερινὸν τουρκικὸν ἰδίωμα. Οὕτως, εὐθὺς ἐν συνεχείᾳ, ἡ Α. Ἐντιμολογιότης δημοσιεύει κατὰ σειρὰν α) τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῆς Ἐκθέσεως, β) τὴν παρὰ τοῦ Καδῆ Βερροίας Ἀχμὲτ γενομένην μετάφρασιν αὐτῆς καὶ γ) τὴν παρὰ τοῦ ἰδίου ὡς ἄνω φιλοτεχνηθεῖσαν ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ μετάφρασιν τῆς Ἐκθέσεως.

Τοῦ λόγου ὄντος περὶ ἐπισήμων ἐγγράφων τοῦ Πορθητοῦ, ὁ ἐντιμολογιώτατος Μ. Ρήτωρ, μετὰ τὰ ἀνωτέρω, κατὰ σειρὰν καταχωρίζει ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ, προτάσσων ἑκάστου καὶ σχετικὰ διαφωτιστικὰ προλεγόμενα:

— Τὸ ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ παραχωρηθέν, ἐπικυρωτικὸν τῶν ἐπὶ τῶν Ἁγίων Τόπων δικαίων τῆς Ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος, Φιρμάνιον, ἐπὶ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἀθανασίου καὶ

— Τὸ ἐν τοῖς Ἀρχείοις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σωζόμενον ἐν πρωτοτύπῳ Φιρμάνιον (ἀπὸ ἔτους 867/1462), δι' οὗ ὁ Πορθητὴς ἐδωρεῖτο εἰς τὴν ὀρθόδοξον χριστιανὴν μητέρα τοῦ τότε Μ. Βεζύρου Μαχμοὺτ Πασᾶ τὴν περιώνυμον Μονὴν τοῦ Τ. Προδρόμου τῆς Πέτρας.

Ἐν τέλει τοῦ βιβλίου ἡ Α. Ἐντιμολογιότης, ἐν ἐπὶ τούτῳ κεφαλαίῳ πραγματευομένη καὶ περὶ «Πορθητοῦ καὶ Γεωργίου τοῦ Ἀμιρούτση», τοῦ γνωστοῦ βυζαντινοῦ φιλοσόφου, τοῦ ἐκ τῆς Αὐλῆς τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος Δαυῒδ τοῦ Κομνηνοῦ αἰχμαλωτισθέντος καὶ ἀργότερον παραληφθέντος εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Πορθητοῦ, δημοσιεύει, ὁμοῦ μετὰ μεταφράσεως αὐτῶν εἰς τὴν τουρκικήν, τοὺς παρὰ τοῦ εἰρημένου φιλοσόφου καὶ ποιητοῦ συνταχθέντας πρὸς τὸν Πορθητὴν Ὕμνους (βλπ. Σπυρ. Λάμπρου, Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας, τόμ. β΄ σελ. 276 - 277), ὧν ἡ ἀρχή: «Αὐτοκράτωρ μέγιστε Αὐτοκρατόρων» καὶ «Μοῦσα λάλει μοι σεμνά».

Τὸ ὅλον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐν τέλει πρὸς τῷ πίνακι τῶν Περιεχομένων, ἔχει καὶ τὴν σχετικὴν Βιβλιογραφίαν καὶ Πίνακα ὀνομαστικὸν Προσώπων καὶ Πόλεων, εἶναι πλουτισμένον καὶ διὰ λίαν ἐνδιαφερουσῶν εἰκόνων τοῦ τε Πορθητοῦ καὶ ἄλλων, ἐν αἷς:

— ἡ τοῦ Πίνακος τοῦ παριστάνοντος τὴν ἐπικοινωνίαν Πορθητοῦ καὶ Πατριάρχου Γενναδίου (ἐκ τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καέντος ἐν ἔτει 1941 ἀντιγράφου).

— ἡ τοῦ πρώτου μετὰ τὴν Ἅλωσιν Πατριαρχικοῦ χρηματίσαντος (1453 — 1456) ἱ. Ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, οὗ ἐν τῇ θέσει, κατεδαφισθέντος, ἐκτίσθη τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πορθητοῦ τέμενος καὶ

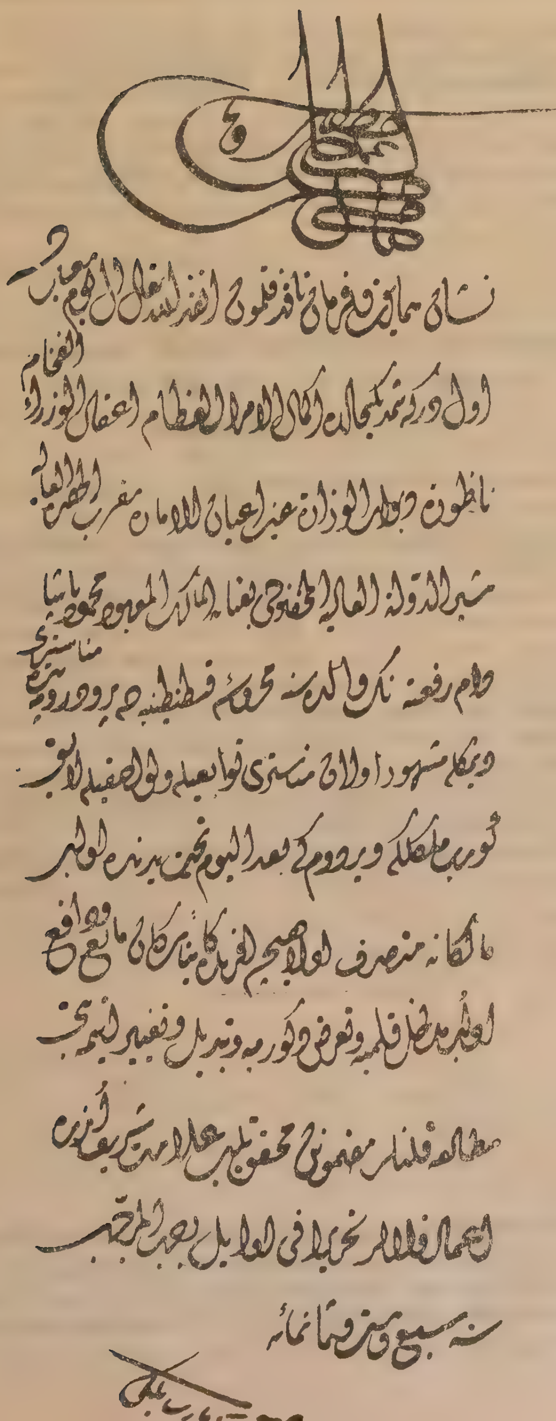
— ἡ τῆς ἀκολούθως (1456 — 1587) ὡς Πατριαρχείου χρησιμοποιηθείσης Ἱ. Μονῆς τῆς Παμμακαρίστου,

ὡς καὶ διὰ φωτοτυπίας τοῦ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ἀρχειοφυλακίῳ φυλασσομένου πρωτογράφου τοῦ περὶ τῆς δωρεᾶς τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Τ. Προδρόμου εἰς τὴν μητέρα τοῦ Μ. Βεζύρου Μαχμοὺτ Πασᾶ Φιρμανίου.

Ἔκρινα νὰ ἀναλύσω πλατύτερόν πως τὰ τοῦ νέου τούτου ἐνδιαφέροντος βιβλίου τοῦ ἐντιμολογιωτάτου καὶ φίλου Ἄρχοντος, ἀποσκοπῶν νὰ καταστήσω τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ γνωστὸν εἰς ὅσον οἷόν τε εὐρύτερον παρ' ἡμῖν κύκλον, ἐφ' ὅσον, μάλιστα, τὸ βιβλίον δὲν εἶναι γεγραμμένον ἐν ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἐθεώρησα δὲ χρήσιμον τὴν κατ' ἀνατύπωσιν ἐκ τοῦ βιβλίου καταχώρισιν ἐν τῇ «Ὀρθοδοξίᾳ» καὶ δύο ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἀναφερομένων εἰκόνων, ἤτοι τῆς φωτοτυπίας τοῦ Φιρμανίου, οὗτινος — ἐκδεδομένου τούτου πρωτογράφως εἰς τὴν τουρκικὴν — ἐν

Ο ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΠΡΩΤΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΝΑΟΣ
ΧΡΗΜΑΤΙΣΑΣ Ι. ΝΑΟΣ ΤΩΝ ΑΓ. ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

ΤΟ ΕΝ ΤΩι ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΩι ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΙΩι ΦΥΛΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΠΡΩΤΟΓΡΑΦΟΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ Τ. ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ ΦΙΡΜΑΝΙΟΥ ΤΟΥ ΠΟΡΘΗΤΟΥ.

συνεχείᾳ καταχωρίζω καὶ ἀκριβῆ μετάφρασιν [3]), καὶ τῆς εἰκόνος τοῦ ἱ. Ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων [4]), προστιθεὶς περὶ τῆς τελευταίας ταύτης καὶ τοῦτο, ὅτι τυγχάνει αὕτη ἀντίγραφον τοῦ σχετικοῦ πίνακος τῆς δαπάνῃ τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου τοῦ Β΄. καταρτισθείσης σειρᾶς τῶν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας Πατριαρχικῶν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας χρηματισάντων Ναῶν, ἥτις σειρά, κοσμοῦσα τὴν Αἴθουσαν τῆς Παναγίας τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου, ἐκάη καὶ αὕτη κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1941 πυρκαϊὰν τῶν κεντρικῶν κτιρίων αὐτοῦ.

† Ο ΠΕΡΓΑΜΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ

Ἡ μετάφρασις τοῦ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ἀρχειοφυλακίῳ Φιρμανίου τοῦ Πορθητοῦ

Μονόγραμμα τοῦ Πορθητοῦ

«Τὸ Αὐτοκρατορικὸν Μονόγραμμα καὶ τὸ εὐτυχὲς Φιρμάνιον, ὅπερ ὁ Ὕψιστος Θεὸς ποιήσοι ἰσχυρὸν μέχρι τῆς ἡμέρας ἀναστάσεως, εἶναι τοῦτο.

Εἰς τὴν μητέρα τοῦ Μαχμοὺτ πασᾶ, οὗ εἴη διαρκὴς ἡ ὑψηλὴ περιωπή, τοῦ ἐπὶ τοῦ παρόντος τελειοτάτου τῶν ὑψηλῶν Ἀρχηγῶν, τοῦ νουνεχεστάτου τῶν ἐνδόξων Βεζυρῶν, τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ Βεζυρικοῦ Διβανίου, τοῦ ἐπιφανεστάτου τῶν προκρίτων τῆς χώρας, τοῦ πλησιεστάτου εἰς τὸν Ὑψηλὸν Θρόνον, τοῦ Στρατάρχου τοῦ νικητοῦ κράτους, τοῦ ἀπολαύοντος τῆς χάριτος τοῦ λατρευτοῦ Βασιλέως, θεωρήσας ἀξίαν παρεχώρησα τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει περιφήμου Μονῆς τοῦ Προδρόμου τῆς Πέτρας μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων καὶ παραρτημάτων, ἵνα κατέχῃ αὐτὴν ὑπὸ τὴν κυριότητα αὐτῆς ἐς ἀεί. Μηδεὶς παρακωλυέτω καὶ ἀποκρουέτω, μηδεὶς ἐπεμβαινέτω καὶ ἐνοχλήτω καὶ μηδεὶς μεταβαλλέτω καὶ ἀλλοιούτω. Καὶ οἱ μελετῶντες τὸ Φιρμάνιον τοῦτο, θεωροῦντες βέβαιον τὸ περιεχόμενον, πιστευέτωσαν εἰς τὸ ἱερὸν σύμβολον

Συνετάχθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετιμημένου Ρετζὲπ τοῦ ἔτους 867 (1462)».

---

[3]) Ἡ εἰς τὸ ἑλληνικὸν μετάφρασις αὕτη προφρόνως ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων κ. Εὐθ. Μαυρίδου.

[4]) Εἰκόνα τοῦ ἱ. Ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστολων, κατὰ παλαιὰν Μικρογραφίαν (Βιβλιοθήκη Βατικανοῦ Gr. 1162), ἐδημοσίευσεν ἡ «Ὀρθοδοξία» καὶ ἐν σελ. 539 τοῦ ἔτους 1930.

ΤΥΠΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Ληφθέντος ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ ἑορταὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου (25 Μαρτίου) καὶ τοῦ ἁγίου Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου (23 Ἀπριλίου) κατὰ τὸ παρὸν ἔτος συνέπεσαν ἡ μὲν πρώτη τῇ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας ἡ δὲ δευτέρα τῇ Δευτέρᾳ τῆς ἑβδομάδος τῶν Βαΐων καὶ ὅτι, ὡς ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1923 ἰσχυούσης ἡμερολογιακῆς διορθώσεως δὲν προβλέπεται διὰ τὰς ὡς ἄνω περιπτώσεις ἐν τῷ Τυπικῷ τῆς Μ. Ἐκκλησίας διάταξις, ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῆς Ἁγ. καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ δι' ἐγκυκλίων τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων ἐκοινοποιήθησαν ταῖς προϊσταμενίαις τῶν ἱ. Ναῶν αἱ κάτωθι δημοσιευόμεναι ***Τυπικαὶ Διατάξεις***, ἐπὶ τῇ βάσει των ὁποίων καὶ ἐψάλη ἡ ἱ. Ἀκολουθία κατὰ τὰς ὡς ἄνω δύο ἑορτάς:

α) Τυπικὴ Διάταξις τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, συμπιπτούσης τῇ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Τῇ Παρασκευῇ πρωΐ.

Ἐν τῷ Ἑσπερινῷ τῆς Προηγιασμένης μετὰ τὸν ***Προοιμιακὸν*** καὶ τὰ ***Πρὸς Κύριον*** εἰς τὸ ***Κύριε ἐκέκραξα*** τὸ Ἰδιόμελον ***Δεῦτε πιστοὶ*** (δίς), τέσσαρα τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου ***Δεῖτε φιλομάρτυρες, Τὴν θεοδώρητον χάριν, Δῶρον Θεοῦ ὑπέρτατον, Θείων δωρεῶν***, καὶ τέσσαρα Προεόρτια, ***Κεκρυμμένον μυστήριον*** (δίς), ***Φωτοφόρον Παλάτιον, Γαβριὴλ ὁ Ἀρχάγγελος***, Δόξα τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου ***Ὀργάνῳ χρησάμενος***, Καὶ νῦν ***Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριήλ***, Φῶς ἱλαρόν, καὶ τὰ Ἀναγνώσματα τῆς ἡμέρας. Τὸ ***Κατευθυνθήτω*** καὶ καθεξῆς ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων.

Παρασκευὴ ἑσπέρας.

Τὸ Μικρὸν Ἀπόδειπνον καὶ ἀναγινώσκεται, κατὰ τὴν τάξιν, ἡ Α' Στάσις τῶν Οἴκων τῆς Θεοτόκου. Μετὰ τὸ Τρισάγιον, Κοντάκιον ***Ἐπελεύσει Πνεύματος***.

Τῷ Σαββάτῳ. Ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, εἰς τὸν Ὄρθρον.

Μετὰ τὸ Μεσονυκτικὸν τὸ Τρισάγιον, τὸ Προεόρτιον Ἀπολυτίκιον καὶ ὁ Ἑξάψαλμος. Εἰς τὸ Θεὸς Κύριος ***Σήμερον τῆς παγκοσμίου χαρᾶς***,

τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου καὶ αὖθις ***Σήμερον τῆς παγκοσμίου χαρᾶς***. Καθίσματα τὰ Μαρτυρικά. ***Φωστῆρες νοεροί, Δι' ἐγκρατείας τῶν Παθῶν*** (Ζήτει ἐν τῷ τέλει τοῦ Τριῳδίου σελ. 454, ἦχος πλ. δ'.) καὶ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου. Ἀπὸ Γ'. Ὠδῆς, Κοντάκιον καὶ Οἶκος τοῦ Ἁγίου. Κάθισμα ***Θεϊκὴν παντευχίαν***, Δόξα καὶ νῦν, ***Σήμερον ἅπασα*** Ἀφ' Στ'. τὸ Κοντάκιον ***Ἐπελεύσει Πνεύματος***. Τὸ Μηνολόγιον τῆς ἡμέρας καὶ τὸ Ὑπόμνημα τοῦ Τριῳδίου.

Καταβασίαι ***Ἀνοίξω τὸ στόμα μου*** καὶ μετὰ τὴν Τιμιωτέραν, τὸ Ἐξαποστειλάριον τοῦ Ἁγίου ***Στεφανηφόρος Ἅγιε***, καὶ τὸ Προεόρτιον, ***Ὡς δῶρα προεόρτια***.

Εἰς τοὺς Αἴνους: Τοῦ Ἁγίου τρία, Προεόρτια τρία, ***Κατοικτειρήσας τὸ ποίημα ὁ Πλάστης***. (Ἑσπέρια τοῦ Μικροῦ Ἑσπερινοῦ 25ης τοῦ μηνός). Δόξα τοῦ Ἁγίου, ***Ἁγιωσύνης δωρεά***, καὶ νῦν, ***Γλῶσσαν ἣν οὐκ ἔγνω***. Δοξολογία Μεγάλη Μετὰ τὴν Δοξολογίαν τὸ Προεόρτιον Ἀπολυτίκιον καὶ καθεξῆς ἡ λειτουργία τοῦ Ἰ. Χρυσοστόμου. Κοντάκιον προεόρτιον, Ἀπόστολος τοῦ Ἁγίου, Εὐαγγέλιον τῆς ἡμέρας. Εἰς τὸ Ἐξαιρέτως ***Ἄξιόν ἐστιν***, Κοινωνικόν, ***Εἰς μνημόσυνον***. Εἴδομεν τὸ φῶς, καὶ Ἀπόλυσις.

Τῷ Σαββάτῳ Ἑσπέρας.

Εἰς τὸ *Κύριε ἐκέκραξα*, Ἀναστάσιμα τρία, τοῦ Τριῳδίου τρία, καὶ τῆς Ἑορτῆς τέσσαρα. Δόξα τοῦ Τριῳδίου, ***Ἡ χάρις ἐπέλαμψε***, Καὶ νῦν ***Ἀπεστάλη ἐξ οὐρανοῦ***. Εἴσοδος καὶ τὰ Ἀναγνώσματα τῆς Ἑορτῆς. Εἰς τὰ Ἀπόστιχα τὰ Ἀναστάσιμα Στιχηρά, Δόξα ***Οἱ ἐξ ἀσεβείας***, Καὶ νῦν ***Σήμερον χαρᾶς Εὐαγγέλια***, Ἀπολυτίκια τὸ Ἀναστάσιμον, Δόξα, ***Τὴν ἄχραντον Εἰκόνα σου***, Καὶ νῦν τὸ ***Σήμερον τῆς σωτηρίας***, καὶ Ἀπόλυσις.

Κυριακῇ πρωΐ.

Εἰς τὸν Ὄρθρον, μετὰ τὸ Εὐλογητὸς ὁ Θεός, τὸ Τρισάγιον καὶ τὸν Ν'. Ψαλμόν, ψάλλεται μόνον ἡ Λιτὴ τῆς Ἑορτῆς (καταλιμπανομένου τοῦ Τριαδικοῦ Κανόνος), Δόξα τοῦ Τριῳδίου ***Χαίρετε Προφῆται***, Καὶ νῦν ***Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριήλ***, τὸ Τρισάγιον, τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς Ἑορτῆς καὶ ὁ Ἑξάψαλμος.

Εἰς τὸ Θεὸς Κύριος, τὰ Ἀπολυτίκια ὡς εἰς τὸν Ἑσπερινόν. Καθίσματα εἰς τὴν Α'. καὶ Β'. Στιχολογίαν Ἀναστάσιμα δύο, καὶ ἓν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὡς Καὶ νῦν. Εἰς δὲ τὴν Γ'. Στιχολογίαν τὰ δύο ἕτερα τῆς Ἑορτῆς ***Γαβριὴλ ἐξ οὐρανοῦ***. Δόξα καὶ νῦν ***Ἀπεστάλη Γαβριήλ***. Μετὰ

τὰ Καθίσματα Αἴτησις καὶ ἀμέσως ἡ Ὑπακοή. Οἱ Ἀναβαθμοὶ τοῦ ἤχου καὶ τὸ Προκείμενον τῆς Ἑορτῆς ***Εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας***. Τὸ ***Πᾶσα πνοὴ*** καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ***Ἀναστᾶσα Μαριάμ***. Τὸ ***Ἀνάστασιν Χριστοῦ*** καὶ ὁ Ν΄. Ψαλμὸς χῦμα. Δόξα ***Ταῖς τῆς Θεοτόκου***, Καὶ νῦν τὸ αὐτό. Εἶτα τὸ Ἰδιόμελον ***Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριὴλ*** (Λιτή). Κανόνες ὁ Ἀναστάσιμος μετὰ τοῦ Στίχου ***Δόξα τῇ Ἁγίᾳ Ἀναστάσει σου***, τοῦ Τριωδίου μετὰ τοῦ Στίχου ***Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξα σοι***, καὶ τῆς Θεοτόκου ἄνευ Στίχου. Ἀπὸ τῆς Γ΄. Ὠδῆς μετὰ τὸ Κοντάκιον καὶ τὸν Οἶκον τοῦ Τριωδίου ψάλλεται τὸ Κάθισμα τοῦ Τριωδίου, ***Τὴν θείαν σου μορφήν***, Δόξα καὶ νῦν τῆς Ἑορτῆς ***Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ***. Ἀφ' Στ΄. Κοντάκιον καὶ Οἶκος τῆς Ἑορτῆς, τὸ Μηνολόγιον καὶ τὸ Ὑπόμνημα τοῦ Τριωδίου. Καταβασίαι τῆς Ἑορτῆς ***Ἀνοίξω τὸ στόμα μου***, καὶ ψάλλεται ἡ Θ΄. Ὠδὴ μετὰ τοῦ Μεγαλυναρίου ***Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην***. Καταβασία, ***Ὡς ἐμψύχῳ Θεοῦ Κιβωτῷ***, Ἐξαποστειλάρια τὸ Ἀναστάσιμον, τοῦ Τριωδίου καὶ τῆς Ἑορτῆς. Εἰς τοὺς Αἴνους, Ἀναστάσιμα δύο, τοῦ Τριωδίου τρία καὶ τρία τῆς Ἑορτῆς. Δόξα καὶ νῦν ***Τὸ ἀπ' αἰῶνος μυστήριον***, Δοξολογία Μεγάλη, ***Σήμερον σωτηρία***.

Εἰς τὴν Λειτουργίαν.

Τὰ ἀντίφωνα τῆς Ἑορτῆς, εἰς τὸ Β΄. Ἀντίφωνον ***Ὁ δι' ἡμᾶς σαρκωθείς***, Εἰς τὴν Εἴσοδον Ἀπολυτίκιον τῆς Ἑορτῆς. Εἰσοδικὸν ***Εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας***, Σῶσον ἡμᾶς... Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν. Μετὰ τὴν Εἴσοδον, τὸ Ἀναστάσιμον Ἀπολυτίκιον, τοῦ Τριωδίου καὶ τῆς Ἑορτῆς. Κοντάκιον ***Τῇ Ὑπερμάχῳ***, Ἀπόστολος τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ Εὐαγγέλιον τῆς Ἑορτῆς. Καὶ καθεξῆς ἡ λειτουργία τοῦ Ἱ. Χρυσοστόμου. Εἰς τὸ Ἐξαιρέτως ***Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην... Ὡς ἐμψύχῳ***. Κοινωνικόν. ***Ἐξελέξατο Κύριος τὴν Σιών. Εἴδομεν τὸ φῶς*** καὶ Ἀπόλυσις.

Ἀπόδοσις.

Τῇ Κυριακῇ Ἑσπέρας ἀποδίδοται ἡ Ἑορτὴ καὶ ψάλλονται τὰ τρία Προσόμοια ***Βουλὴν προαιώνιον***, καὶ τρία τοῦ Ἀρχαγγέλου, ***Γαβριὴλ ὁ μέγιστος***, Δόξα καὶ νῦν, ***Ἀπεστάλη ἐξ οὐρανοῦ***. Εἴσοδος, Φῶς ἱλαρόν, καὶ τὸ Προκείμενον τῆς ἡμέρας. Ἀπόστιχα τρία τῆς Ἑορτῆς. ***Τῷ ἕκτῳ μηνί***, Δόξα καὶ νῦν, ***Σήμερον χαρᾶς εὐαγγέλια***. Τὸ Ἀπολυτίκιον ***Σήμερον τῆς σωτηρίας*** (ἐκ τρίτου), καὶ Ἀπόλυσις.

β) Τυπικὴ Διάταξις τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, συμπιπτούσης τῇ Δευτέρᾳ τῆς ἑβδομάδος τῶν Βαΐων.

Τῇ Κυριακῇ Ἑσπέρας.

Εἰς τὸν Ἑσπερινὸν Στιχηρὰ τοῦ Τριῳδίου τρία, ***Πτωχεύσας ὁ πλούσιος, Κακίαν ἐπλούτησας, Τὴν ἕκτην τῶν σεπτῶν***, καὶ τὰ τρία τοῦ Ἁγίου, ***Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν*** κτλ. Δόξα τοῦ Ἁγίου, ***Ἀξίως τοῦ ὀνόματος***, Καὶ νῦν ***Ἀρχαγγελικῶς ἀνυμνήσωμεν πιστοὶ*** (Ζήτει εἰς τὰ Ἀπόστιχα τῆς Κυριακῆς Ἑσπέρας πλ. β΄. τῆς Παρακλητικῆς σελ. 242). Εἴσοδος, τὸ Φῶς ἱλαρὸν χῦμα, τὸ Μέγα Προκείμενον ***Ἔδωκας κληρονομίαν***, Εἴπωμεν πάντες, τὸ Καταξίωσον καὶ τὸ Τροπάριον. ***Ὁ λαμπρὸς ἀριστεὺς*** (τῆς Λιτῆς) καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἡ Εὐλογία τῶν ἄρτων. Εἶτα τὸ ***Πληρώσωμεν***. Εἰς τὰ Ἀπόστιχα τὸ Ἰδιόμελον ***Θαυμαστὴ τοῦ Σωτῆρος*** (δὶς) καὶ τὸ Μαρτυρικὸν ἅπαξ. Δόξα, ***Τὸν νοερὸν ἀδάμαντα***, Καὶ νῦν ***Ἐκ παντοίων κινδύνων***. Ἀπολυτίκιον τοῦ Ἁγίου, Δόξα καὶ νῦν ***Τὸ ἀπ' αἰῶνος ἀπόκρυφον***, καὶ Ἀπόλυσις.

ΣΗΜ. Τὸ Θεοτόκε Παρθένε οὐ ψάλλεται διὰ τὸ τελεῖσθαι τὴν ἑπομένην λειτουργίαν Προηγιασμένην.

Δευτέρα πρωΐ.

Ἀμέσως μετὰ τὸν Ν΄. Ψαλμὸν ψάλλονται ἐκ τῆς Λιτῆς τοῦ Ἁγίου τὰ τρία Τροπάρια τοῦ α΄. ἤχου, ***Ὁ λαμπρὸς ἀριστεύς, Ἀριστείας ἄθλων, Τοῦ μεγάλου βασιλέως***, Δόξα ***Νευέτω δίκαια***, Καὶ νῦν ***Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου***, Εἶτα τὸ Τρισάγιον, τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦ Ἁγίου καὶ ὁ Ἑξάψαλμος.

Εἰς τὸ Θεὸς Κύριος, Ἀπολυτίκιον τοῦ Ἁγίου (δίς), καὶ Θεοτοκίον τοῦ ἤχου Καθίσματα, ***Πόθῳ ζέοντι***, Δόξα καὶ νῦν ***Τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια*** (Ζήτει αὐτὸ εἰς τὴν Παρακλητικὴν Δευτέρα πρωΐ, ἦχος γ΄. σελ. 105). ***Γεωργήσας ἐμμελῶς***. Δόξα καὶ νῦν ***Κατεπλάγη Ἰωσήφ***. Οἱ ἀναβαθμοί, ***Ἐκ νεότητός μου***, τὸ Προκείμενον ***Δίκαιος ὡς φοῖνιξ, Πᾶσα πνοή***, ὁ Ν΄. Ψαλμός, Δόξα ***Ταῖς τοῦ ἀθλοφόρου*** καὶ νῦν ***Ταῖς τῆς Θεοτόκου***, καὶ τὸ Ἰδιόμελον ***Σήμερον ἡ Οἰκουμένη πᾶσα***. Κανόνες τῆς Θεοτόκου, ***Ὑγρὰν διοδεύσας*** καὶ τοῦ Ἁγίου ***Θερμοτάτῃ πίστει***. Ἀπὸ Γ΄. Κάθισμα ***Εὐσεβείας τοῖς τρόποις***. Δόξα καὶ νῦν. ***Ὁ τῶν ὅλων Δεσπότης καὶ Ποιητὴς*** (Παρακλητικὴ

ἦχος πλ. δ'. Δευτέρα, σελ. 325). Ἀφ' Στ'. Κοντάκιον καὶ Οἶκος τοῦ Ἁγίου. Τὸ Μηνολόγιον. Καταβασίαι ***Ἀνοίξω τὸ στόμα μου.*** Ἡ τιμιωτέρα. Ἐξαποστειλάρια, ***Τοῖς ῥείθροις τῶν αἱμάτων σου*** κτλ. (Βλ. Μηναῖον 3 Νοεμβρίου Ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου) καὶ Θεοτοκίον. Εἰς τοὺς Αἴνους τὰ τρία Στιχηρὰ Προσόμοια εἰς τέσσαρα ***Ὅλον προσενήνοχας*** (δίς), ***Σπόρον γεωργήσας***, ***Μάρτυς Ἀθλοφόρε***, Δόξα ***Ἀξίως τοῦ ὀνόματος***, Καὶ νῦν ***Θεοτόκε σὺ εἶ ἡ ἄμπελος***. Δοξολογία Μεγάλη, Ἀπολυτίκιον τοῦ Ἁγίου, καὶ ἀμέσως ἀναγινώσκονται αἱ ὧραι λιταί, ἐν αἷς λέγεται Ἀπολυτίκιον καὶ Κοντάκιον τοῦ Ἁγίου. Εἰς τὴν Θ'. ψάλλονται οἱ Μακαρισμοί. Εἶτα ***Χορὸς ὁ ἐπουράνιος***, τὸ ***Πιστεύω***, ἡ εὐχὴ ***Ἄνες ἄφες***, ***Πάτερ ἡμῶν***, Τὸ Κοντάκιον τοῦ Ἁγίου. Κύριε ἐλέησον ιβ'. καὶ ἡ εὐχὴ ***Παναγία Τριὰς*** καὶ εὐθὺς ἡ Ἀπόλυσις. Καὶ ἄρχεται ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων.

Εἰς τὸν Ἑσπερινόν.

Μετὰ τὸν Προοιμιακὸν καὶ τὰ ***Πρὸς Κύριον*** ψάλλομεν τὸ τῶν Ἀποστόλων Ἰδιόμελον ***Τῆς ψυχοβλαβοῦς πλεονεξίας*** (δίς), τὸ Μαρτυρικόν, ***Ὁ τῶν ἁγίων μαρτύρων*** (ἅπαξ), Προσόμοια τρία, ***Πολλοῖς παραπτώμασι***, ***Τον εὔσπλαγχνον πλούσιον***, ***Κύριε πέραν Ἰορδάνου***, καὶ τέσσαρα τοῦ Ἁγίου, ***Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν*** (Ζήτει ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑσπερινῷ) Δόξα ***Τὸν νοερὸν ἀδάμαντα***, Καὶ νῦν ***Ἐκ παντοίων κινδύνων***. Εἴσοδος μετὰ Εὐαγγελίου. Φῶς ἱλαρόν. Τὰ Ἀναγνώσματα τῆς ἡμέρας καὶ τὸ Κατευθυνθήτω. Τὸ ἀπολυτίκιον τοῦ ἁγίου καὶ ἀμέσως, κατὰ τὴν τάξιν, ἡ Εὐλογία τῶν ἄρτων. Μετὰ τὸ ***Πλούσιοι ἐπτώχευσαν***, ὁ Ἀπόστολος καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἁγίου, καὶ καθεξῆς ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων. Κοινωνικόν, ***Εἰς μνημόσυνον***, ***Εὐλογήσω τὸν Κύριον***, καὶ Ἀπόλυσις.

ΣΗΜ. Ἐν τῇ τραπέζῃ γίνεται κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Μ. ΑΡΧΙΔΙΑΚΟΝΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΚΡΙΘΙΩΤΟΥ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

(Γράμμα Ε)

Πόλις, 1945.

Φιλοτίμως ἀσχολούμενος, παρὰ τὴν ἄλλην ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Αὐλῇ ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, καὶ περὶ τὴν κατάρτισιν κατὰ καιροὺς καὶ δημοσίευσιν δοκίμων ἠθικοθρησκευτικῶν μελετῶν, ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος πρό τινος ἐξέδοτο τύποις νέαν, ἐξ ὑπερεκατὸν σελίδων, μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Χριστιανικὴ Οἰκογένεια», πέμπτην ταύτην μετὰ τὰς ἤδη ἐκδοθείσας τέσσαρας προηγουμένας ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ἠθικοθρησκευτικαὶ Μελέται», «Ἡ ἀφύπνισις», «Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον» καὶ «Ἐκεῖνος εἶπε».

Ἀντικείμενον τῆς μελέτης εἶνε, ὡς καὶ ἐκ τοῦ τίτλου αὐτῆς ἐμφαίνεται, ἡ Οἰκογένεια, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν ἐξεταζομένη ὥς τε θεσμὸς καὶ ὡς καθηκοντολογία τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν προσώπων, εἰδικώτερον δὲ ἀποτελεῖται ἡ μελέτη ἐκ τῶν ἑξῆς πέντε κεφαλαίων: α) Γάμος-Οἰκογένεια, β) Ἡ Γυνὴ-Θέσις αὐτῆς ἐν τῇ Οἰκογενείᾳ, γ) Ὁ Ἀνὴρ-Θέσις αὐτοῦ ἐν τῇ Οἰκογενείᾳ, δ) Τὰ Τέκνα-Καθήκοντα αὐτῶν πρὸς τοὺς Γονεῖς καὶ ε) Καθήκοντα τῶν Γονέων πρὸς τὰ Τέκνα.

Τὸ βιβλίον ἡ αὐτοῦ Πανοσιολογιότης εὐγνωμοσύνης χάριν εὐσεβάστως ἀφιεροῖ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, προλογίζει δὲ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθάγγελος.

Εἶναι ἡ μελέτη συντεταγμένη εἰς ὕφος ἐκλελαϊκευμένον, διαπραγματεύεται μὲ ἁπλότητα καὶ σαφήνειαν τὸ θέμα, εἶνε διηνθισμένη μὲ πλεῖστα Γραφικὰ χωρία, μὲ ἐντυπωτικὰ παραδείγματα ἔκ τε τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐκ τῆς θύραθεν ἱστορίας καὶ μὲ ἐπικαίρους εἰκόνας, εἰλημμένας ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς, διὰ πάντα δὲ ταῦτα καὶ διὰ τὰς ὡραίας χριστιανικὰς συμβουλάς, τὰς ὁποίας ἰδιαιτέρως διὰ τοὺς νέους περιέχει, ἀποτελεῖ χρήσιμον καὶ οἰκοδομητικὸν ἀνάγνωσμα, κατὰ τοῦτο δὲ ἀξιοσύστατον ἀπόκτημα, κάθε χριστιανικῆς οἰκογενείας.

† Ὁ Π. Α.

ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΥΠΑΠΑΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Πόλις, 1945.

Ἐν κομψῷ πεντηκοντασελίδῳ τεύχει, εὐγνωμόνως ὑπὸ τοῦ γράψαντος ἀφιερουμένῳ ***τῇ Τροφῷ Γεραρᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ Χάλκης*** ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι αὐτῆς (1844-1944), ἐκυκλοφόρησε πρό τινος, κατ' ἀνατύπωσιν ἐκ τῆς «Ὀρθοδοξίας», ἡ ἐν αὐτῇ δημοσιευθεῖσα μελέτη τοῦ ἱερολ. Διακόνου κ. Χρυσοστόμου Κωνταντινίδου, Βιβλιοφύλακος τῆς ἐν τῇ Ἱ. Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῇ τῆς Ἁγ. Τριάδος Χάλκης Βιβλιοθήκης τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, διακόνου δὲ καὶ ἱεροκήρυκος ἅμα ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τῶν Ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Σταυροδρομίου.

Τμῆμα γενικωτέρας οὖσα ἐργασίας περὶ τῆς ***Χριστιανικῆς Ἑορτολογίας*** καθόλου ἡ περὶ ἧς πρόκειται μελέτη, χαρακτηρίζεται μὲν ὑπὸ τῆς αὐτοῦ Ἱερολογιότητος μὲ τὸν σεμνὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ πρωτολείου, ὡς πείθει ὅμως ἀδιστάκτως καὶ ἁπλῆ ἀνασκόπησις αὐτῆς, ἔχει ἡ μελέτη, μὲ τὴν περιεκτικὴν καὶ συστηματικὴν διατύπωσίν της, τὴν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς διαπραγμάτευσιν τοῦ θέματος, τὸν πλοῦτον τῶν πηγῶν καὶ παραπομπῶν καὶ τὴν ὅλην οἰκονομίαν της, τὰ στοιχεῖα δοκίμως καὶ κατόπιν λιπαρᾶς προπαρασκευῆς κατηρτισμένης πραγματείας, ἡ ὁποία, λαμβανομένου μάλιστα ὑπ' ὄψιν τῆς πρωτοτυπίας καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος, τὰ ὁποῖα παρουσιάζει ἡ μελέτη ὡς θέμα, ἀναμφιβόλως τιμᾷ τὸν γράψαντα.

Ἡ μελέτη, μετὰ τὰ ἐν ἀρχῇ εἰσαγωγικῶς περὶ τῆς Ἑορτῆς λεγόμενα, περιέχει ἐπὶ μέρους τὰ ἑξῆς κεφάλαια: α) Γραφικὴ βάσις τῆς Ἑορτῆς,, β) Ὀνομασία, γένεσις καὶ ἱστορικὴ ἐξέλιξις τῆς Ἑορτῆς καὶ γ) Ἡ Ἑορτὴ ἐν τῇ Τέχνῃ, καὶ ἐν τέλει Παράρτημα περί: Α) τῆς ἐν τῷ Ναῷ τῶν Βλαχερνῶν τελουμένης Συνάξεως καὶ τοῦ καθόλου Πανηγυρισμοῦ τῆς Ἑορτῆς κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους καὶ Β) τῶν πρὸ τῆς Θ΄. Ὠδῆς στίχων: «Ἀκατάληπτόν ἐστι....»

Τὸ βιβλίον τοῦτο, καθὼς παρουσιάζει ὡς ἓν συνεχὲς ὅλον τὴν τόσον καλὴν περὶ μιᾶς ἀπὸ τὰς ἱερωτέρας καὶ ποιητικωτέρας Ἑορτὰς τοῦ Χριστιανικοῦ Ἑορτολογίου ἐργασίαν τοῦ ἱερολογιωτάτου Διακόνου, ἀναντιρρήτως πρέπει νὰ λάβῃ θέσιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἰδιαιτέρως παντὸς μεμορφωμένου κληρικοῦ.

† Ὁ Π. Α.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

(ΜΗΝΩΝ ΑΠΡΙΛΙΟΥ - ΜΑΪΟΥ - ΙΟΥΝΙΟΥ)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Ἡ Ἑβδομὰς τῶν Παθῶν καὶ τὸ Ἅγιον Πάσχα.

Ἐν πολλῇ εὐπρεπείᾳ καὶ κατανύξει διεξήχθησαν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ αἱ ἱεραὶ Ἀκολουθίαι τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ τῆς Λαμπροφόρου Ἀναστάσεως.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν κροῦσιν κατερχομένη, ἐχοροστάτησε κατὰ τὰς ἱερὰς Ἀκολουθίας τῶν Νυμφίων τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων καὶ τῆς Μ. Τρίτης, ἅμα δὲ καὶ κατὰ τὴν ἱερὰν Ἀκολουθίαν τῶν Μ. Ὡρῶν καὶ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Μ. Παρασκευῆς, συγχοροστατησάντων Αὐτῇ, κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην, τῶν σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων Προύσης, Θεοδωρουπόλεως, Εἰρηνουπόλεως, Λαοδικείας, Προικοννήσου, Κυδωνιῶν, Περγάμου καὶ Χαλδίας. Κατ' αὐτὴν τὸν θεῖον λόγον, οὗ τὸ κείμενον δημοσιεύεται ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἐκήρυξεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος.

Τὸ ἑσπέρας τῆς Μ. Πέμπτης, τῆς ἱ. Ἀκολουθίας τῶν Παθῶν προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθάγγελος, ἀναγνώσας τὸ α' Εὐαγγέλιον, τῶν λοιπῶν ἀναγνωσθέντων κατὰ σειρὰν ὑπὸ τῶν πανοσιολογιωτάτων Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μαξίμου, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, Ἀρχιμ. κ. Μαξίμου καὶ τῶν ἐφημερίων τοῦ π. Πατριαρχικοῦ ναοῦ.

Τὸ ἑσπέρας τῆς Μ. Παρασκευῆς, κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἱεροῦ Ἐπιταφίου, προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Προικοννήσου κ. Φιλόθεος. Τὴν θείαν λειτουργίαν τοῦ Μ. Σαββάτου ἐτέλεσε, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ Ἀρχιγραμματεὺς πανοσιολογ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Μάξιμος, διακονοῦντος τοῦ πανοσιολογ. Ὑπογραμματέως κ. Ἰακώβου.

Τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, ἀδιαθετούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἐτέλεσεν ἐν μέσῳ πολυπληθοῦς ἐκκλησιάσματος ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος μετὰ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθαγγέλου καὶ Γάνου καὶ Χώρας κ. Παγκρατίου. Τὴν ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ Πατριαρχικὴν Ἀπόδειξιν ἀνέγνω κατ' αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Ἄμβωνος ὁ πανοσιολογ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Πατριαρχικὴ Χοροστασία.

Κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, συγχοροστατοῦντας ἔχουσα τοὺς σεβ. Μητροπολίτας Προύσης, Θεοδωρουπόλεως, Λαοδικείας, Προικοννήσου, Κυδωνιῶν, Γάνου καὶ Χώρας, Περγάμου καὶ Χαλδίας. Τὴν Α´ Στάσιν ἀνέγνω ἡ Α. Θ. Παναγιότης, τὰς δὲ λοιπὰς οἱ κατὰ σειρὰν τρεῖς πρῶτοι ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης εἰς Χάλκην.

Συστάσει τῶν θεραπόντων ἰατρῶν Αὐτῆς ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνεχώρησε τῇ 15ῃ Μαΐου δι' ἰδιαιτέρας ἀτμακάτου εἰς Χάλκην, εἰς τὴν ἐκεῖσε Ἱερὰν Πα-

τριαρχικὴν καὶ Σταυροπηγιακὴν Μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἔνθα ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή, ἵνα κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους ἐφησυχάσῃ ἐν τοῖς ἐν αὐτῇ ἰδιαιτέροις Πατριαρχικοῖς Διαμερίσμασι. Τῇ Α. Θ. Παναγιότητι μεταβαινούσῃ συνώδευον οἱ σεβ. Μητροπολῖται Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος, Προύσης κ. Πολύκαρπος, Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιος καὶ Λαοδικείας κ. Δωρόθεος, ἅμα δὲ καὶ οἱ τὴν ἰδιαιτέραν Αὐτῆς Ἀκολουθίαν ἀποτελοῦντες κληρικοὶ τῶν Πατριαρχείων.

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

Ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐτέλεσαν: τῇ Β′ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἀδαμάντιος, τῇ Γ′ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος, τῇ Δ′ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος, συλλειτουργούντων αὐτῷ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Λαοδικείας κ. Δωροθέου καὶ Προικοννήσου κ. Φιλοθέου. Ἐχοροστάτησαν δὲ ἐν αὐτῷ τῇ μὲν Κυριακῇ τῶν Βαΐων, τὴν θείαν λειτουργίαν τελέσαντος τοῦ πανοσιολογ. Μ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Καλλινίκου, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος, κατὰ τὰς ἱ. Ἀκολουθίας δὲ τῶν Προηγιασμένων, τὰς λοιπὰς Κυριακάς, καθὼς καὶ κατὰ τὴν Δευτέραν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁ πανοσιολογ. Μ. Πρωτοσύγκελλος, ὁ αὐτὸς λειτουργήσας καὶ τῇ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς.

Θεῖον κήρυγμα.

Ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὰς ἀπὸ τῆς Α′ Κυριακῆς καὶ ἐντεῦθεν Κυριακὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς τὸ θεῖον κήρυγμα ἐγένετο: τῇ Β′ Κυριακῇ ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου, τῇ Γ′ Κυριακῇ ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Μελετίου, τῇ Δ′ Κυριακῇ ὑπὸ τοῦ πανοσιολογ. ὑπογραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου διακόνου κ. Ἰακώβου, τῇ Ε′ Κυριακῇ ὑπὸ τοῦ πανοσιολογ. Μ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Καλλινίκου καὶ τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Δωροθέου.

Ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Τῇ 23ῃ Ἀπριλίου, ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιφόρου, συμπεσούσῃ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τῇ Δευτέρᾳ τῆς Ἑβδομάδος τῶν Βαΐων, πανηγυρίζοντος τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ, ἐτελέσθη ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Χριστουπόλεως κ. Μελετίου, συνῳδὰ τῇ συνοδικῶς ἐγκριθείσῃ καὶ δι' ἐγκυκλίου τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας κοινοποιηθείσῃ τυπικῇ διατάξει, ἡ θεία λειτουργία τῶν Προηγιασμένων.

Μνημόσυνον Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ.

Συνῳδὰ σχετικῇ ἀποφάσει τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἐτελέσθη ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, τῇ Δ′ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν, 15ῃ Ἀπριλίου, τὸ τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ. Τῆς θείας λειτουργίας προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος, συλλειτουργούντων αὐτῷ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Λαοδικείας κ. Δωροθέου καὶ Προικοννήσου κ. Φιλοθέου. Παρέστησαν κατ' αὐτὴν πολλοὶ ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν, οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἐνταῦθα παρεπιδημῶν θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Βελισσοῦ κ. Ἀνδρέας καὶ πλῆθος λαοῦ συμπροσευχομένου, ὡς καὶ πλεῖστοι ἐκ τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐν αἷς πλειστάκις ἱερουργήσας ὁ ἐκλιπὼν ἀείμνηστος ἱεράρχης, ἀπετέλει ἀντικείμενον ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ.

Τὴν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐπιμνημόσυνον τελετὴν ἐπεσφράγισε τρισάγιον ἀναγνωσθὲν ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἀδαμαν-

τίου, μεταβάντος ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸ Νεκροταφεῖον Σισλῆ, ἔνθα ὁ τάφος τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ.

Πατριαρχικὰ συλλυπητήρια.

Ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Φραγκλίνου Ρούσβελτ, κατ' ἐντολὴν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, μεταβὰς εἰς τὸ ἐνταῦθα Γενικὸν Προξενεῖον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὁ πανοσιολογ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος μετὰ τοῦ διευθύνοντος τὴν διερμηνείαν τῶν Πατριαρχείων κ. Ἀλεξ. Μελίδου, διεβίβασε τὰς συλληπητηρίους εὐχὰς Αὐτῆς.

Ἡ Α. Πανοσιολογιότης παρέστη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ κατὰ τὴν γενομένην, τῇ 16ῃ Ἀπριλίου, ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἀγγλικανικῷ Ναῷ, ἐπιμνημόσυνον δέησιν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Προέδρου.

Πατριαρχικαὶ εὐχαὶ—συγχαρητήρια.

Κατὰ τὴν γενομένην ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Σερβικῆς Παροικίας ἐπὶ τῇ συντελεσθείσῃ νίκῃ καὶ τῇ λήξει τοῦ πολέμου ἐν Εὐρώπῃ Δοξολογίαν, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη, ὁ πανοσιολογ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

— Αἱ συγχαρητήριοι εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καταλλήλως διεβιβάσθησαν ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ Ἑορτῇ τῆς Πολωνίας (3ῃ Μαΐου) καὶ τῇ Ἐθνικῇ Ἑορτῇ τῆς Ρουμανίας (10 Μαΐου) τοῖς οἰκείοις ἐνταῦθα Γενικοῖς Προξενείοις.

— Εὐλογηθέντων κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα, ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μαξίμου τῶν γάμων τοῦ ἐντιμ. κ. Νικολάου Καμπαλούρη, ὑποπροξένου τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, μετὰ τῆς εὐγενεστάτης Δδος Μακρίνης Κυρίλλου Τολστόϊ, τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διεβίβασεν ὁ πανοσιολογ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Δευτέρα Ἀνάστασις.

Καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἡ διεξαγωγὴ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἐγένετο οὐχὶ πανηγυρικῶς, ἀλλὰ καθ' ὃν τρόπον καὶ κατὰ τὰ προηγηθέντα τελευταῖα ἔτη, συνῳδὰ τῷ ἄλλοτε δημοσιευθέντι σχετικῷ Ἐγκυκλίῳ Σημειώματι τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας.

Μητροπολίτης Ἴμβρου καὶ Τενέδου.

Τῇ 13ῃ Ἀπριλίου ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβος. Τὴν Α. Σεβασμιότητα ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος προέπεμψεν ἐπὶ τῆς προκυμαίας ὁ πανοσιολογ. Δευτερεύων τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Ἰσίδωρος.

Π. Κ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπή.

—Ἀποφάσει τῆς Π. Κ. Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐγκρίσει δὲ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, προϊστάμενος τοῦ ἐν Νεοχωρίῳ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου διωρίσθη ὁ ἱερομόναχος Μητροφάνης Ἀγγελόπουλος, τέως ἐφημέριος τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

— Εἰς τὴν οὕτω κενωθεῖσαν θέσιν ἐφημερίου τῆς εἰρημένης Ἱερᾶς Μονῆς διωρίσθη ὁ ἱερεὺς Ἀναστάσιος Ἰωαννίδης, τέως ἐφημέριος τοῦ ἱεροῦ Ἁγιάσματος τῶν Βλαχερνῶν.

— Ὁ τέως ἱερατικὰ καθήκοντα ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου Νεοχωρίου ἐπιτελῶν ἱερομόναχος Μελέτιος Ὀρφανίδης διωρίσθη προϊστάμενος τοῦ ἐν Σαρμασικίῳ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

Θάνατοι.

—Ἀσθενῶν ἀπό τινος καὶ νοσηλευόμενος ἐν τοῖς Νοσοκομείοις Βαλουκλῆ ἀπεβίωσε τῇ 19ῃ Μαρτίου ὁ διάκονος καὶ ἱεροκῆρυξ τῆς κοινότητος Ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὑψωμαθείων Χρύσανθος Μαρκόπουλος, ἐκ τῶν νεω-

τέρων ἀποφοίτων τῆς Θ. Σχολῆς Χάλκης καὶ ἀδελφὸς τοῦ πρώην Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Γρηγορίου. Τῆς κηδείας αὐτοῦ, γενομένης κοινοτικῇ δαπάνῃ ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τῶν Ἁγ. Κωνστ. καὶ Ἑλένης, προέστη ὁ σεβ. Μητροπ. Χριστουπόλεως κ. Μελέτιος, ἀπὸ μέρους δὲ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ Πατρ)κὸς διάκονος κ. Αἰμιλιανός.

— Τῇ 19ῃ Ἰουλίου ἀπεβίωσεν ὁ σεβαστὸς πρεσβύτης Πέτρος Α. Παντερμαλῆς, πατὴρ τοῦ ἐντιμοτ. Προξένου ἐνταῦθα τῆς Ἑλλάδος κ. Παύλου Παντερμαλῆ. Ἐν τῇ νεκρωσίμῳ ἀκολουθίᾳ, ψαλείσῃ ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τῆς Ἁγ. Τριάδος Σταυροδρομίου, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Ὀρθόδοξος Κοινότης Τεχεράνης.

Κατόπιν σχετικῆς αἰτήσεως, ὑποβληθείσης ἐν καιρῷ ὑπὸ τῶν ἐν Τεχεράνῃ Ὁμογενῶν τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, περὶ διορισμοῦ μονίμου ἱερέως καὶ διευθυντοῦ τῆς ἐκεῖσε ἱδρυθησομένης σχολῆς, διωρίσθη συνοδικῶς ὡς τοιοῦτος ὁ τέως ἐφημέριος τοῦ ἱ. Ναοῦ τῶν Ἁγ Ἀποστόλων Φερίκιοϊ πανοσιολ. Ἀρχιμ. Δημήτριος Παπαδόπουλος, ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Ἱ. Θ. Σχολῆς Χάλκης. Οὗτος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν νέαν θέσιν του τῇ 18 Ἰουνίου, παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ποσότητα Ἁγ. Μύρου διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν.

Ἐπισκέψεις.

Προσελθόντες εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἐγένοντο δεκτοὶ παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι καὶ ὑπέβαλον τὰ σέβη αὐτῶν:

—Οἱ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπ' ἐσχάτων ἐξ Ἑλλάδος ἀφιχθείσης Ἐμπορικῆς Ἀντιπροσωπείας κ. κ. Οἰκονόμου, Γκούρας μετὰ τῆς εὐγεν. κυρίας του, Κρεμμύδας καὶ Ἰωάννου.

— Ὁ Νομικὸς Σύμβουλος τῆς ἐν Μόσχᾳ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας κ. Νεόφυτος.

— Ὁ διευθυντὴς τοῦ Γραφ. τοῦ Τύπου τῆς Ρουμανικῆς Πρεσβείας κ. Αὐρήλιος Δετσέϊ μετὰ τῶν κ. κ. Αὐγουστίνου Πόπα, καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, Μιχαὴλ Μαρινέσκου, μηχανικοῦ τῆς Ἀεροπορίας, Κωνσταντίνου Γκιουρέλλου, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου καὶ διευθυντοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Ἱστορίας τῶν Ἐθνῶν.

— Ὁ κ. Ν. Παρασκευαΐδης.

— Ὁ Ἐντιμ. Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Σ. Καπετανίδης μετὰ τῆς Εὐγενεστάτης κυρίας του.

— Ὁ Ἐντιμ. κ. Ν. Καμπαλούρης μετὰ τῆς Εὐγενεστάτης κυρίας του.

— Ὁ Ἐντιμ. Πρόξενος τῆς Βουλγαρίας κ. Λάζαρος Ποπόφσκι.

— Ὁ Ἐντιμ. Πρόξενος τῆς Γιουγκοσλαυΐας.

— Ὁ Ἐντιμ. Ναυτικὸς Ἀκόλουθος τῆς Ἑλλάδος κ. Θ. Βουτσαρᾶς.

— Ὁ Διευθυντὴς τοῦ ἀστυνομικοῦ τμήματος Φαναρίου ἀξιότιμ. κ. Hasan Başri Gür.

— Ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Βελισσοῦ κ. Ἀνδρέας.

— Ἀντιπροσωπεία τοῦ Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου.

— Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἐκκλησίας τῶν Συροχαλδαίων.

— Οἱ Ἐντιμ. ἀδελφοὶ κ. κ. Ν. καὶ Ἠλ. Ἠλιάσκοι.

— Οἱ Ἐντιμ. Ὀφφικιάλοι τῆς Μ. Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ἀντιπροσωπεῖαι Ἐφορειῶν καὶ Ἐπιτροπῶν τῶν Σχολῶν καὶ Κοινοτήτων τῆς Ἁγ. Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ πλεῖστοι τῶν ἐνταῦθα προκρίτων ὁμογενῶν.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Συνοδικαὶ συνεδρίαι

Τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀπὸ τῆς 15ης Μαΐου ἐφησυχαζούσης εἰς τὰ ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Ἱερᾷ Πατριαρχικῇ καὶ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἰδιαίτερα Πατριαρχικὰ Δώματα, τῶν συνοδικῶν συνεδριῶν, ἀδείᾳ καὶ προτροπῇ Αὐτῆς, προήδρευσεν ὁ Α' τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος.

Πασχάλιοι χαιρετισμοί.

—Ἐπὶ ταῖς διαγενομέναις ἑορταῖς τοῦ Ἁγίου Πάσχα μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν ἀντηλλάγησαν αἱ προσήκουσαι προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις.

— Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα συνεχάρησαν, ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς, τηλεγραφικῶς καὶ διὰ γραμμάτων, οἱ Μακαρ. Πατριάρχαι, οἱ Πρόεδροι τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὁ Τοποτηρητὴς τοῦ χηρεύοντος Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Κύπρου καὶ ἡ Ἱεραρχία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Εἰς τὰ ὡς ἄνω τηλεγραφήματα καὶ γράμματα ἐγένοντο ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος αἱ προσήκουσαι ἀπαντήσεις.

Νέον Συνοδικὸν μέλος

Τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Χριστουπόλεως κ. Μελετίου ὑποβαλόντος παραίτησιν ἀπὸ τῶν συνοδικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, εἰς πλήρωσιν τῆς οὕτωσὶ κενωθείσης συνοδικῆς ἕδρας ἐκλήθη ὁ πανιερ. Μητροπολίτης Χαλδίας κ. Κύριλλος.

Ἀνασυγκρότησις τῆς ἐπὶ τοῦ Σκευοφυλακίου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς.

Συνεπείᾳ τῆς τελευτῆς τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Σάρδεων, ἀνασυγκροτηθείσης τῆς ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Σκευοφυλακιου Ἐπιτροπῆς, κατηρτίσθη αὕτη ἐκ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Λαοδικειας κ. Δωροθέου, Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου καὶ Χαλδίας κ. Κυρίλλου καὶ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μαξίμου.

Πατριαρχικὴ δωρεά.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδωρήσατο τῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Πατριαρχείων τὴν ἐκ 500 καὶ ἄνω τόμων προσωπικὴν Αὐτῆς Βιβλιοθήκην.

Μητροπολίτης Αὐστραλίας.

Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Αὐστραλίας κ. Τιμοθέου, παρεσχέθη αὐτῷ ἡ κανονικὴ ἄδεια τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ ἐνταῦθα.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ρόδου.

Ἐλήφθησαν γράμματα τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου κ. Ἀποστόλου, παρέχοντος ἐκτενεῖς πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ.

Ἱερὰ Μητρόπολις Νευροκοπίου.

Ὁ κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ ἔτους 1942 ἐκλεγεὶς σεβ. Μητροπολίτης Νευροκοπίου κ. Γεώργιος, διὰ γράμματος αὐτοῦ, ἀγγέλλων τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ, ἐξῃτήσατο τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς Μητρὸς Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς πιστὴν καὶ εὔορκον ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ποιμαντορικῆς διακονίας.

Τῇ Α. Σεβασμιότητι ἐγένετο τὸ προσῆκον συγχαρητήριον καὶ εὐχετήριον γράμμα.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Ὁ Μακ. Μητροπολίτης Σόφιας καὶ Ἔξαρχος πάσης Βουλγαρίας κ. Στέφανος διὰ γραμμάτων, διαπνεομένων ὑπὸ σίσθημάτων ἐξαιρετικῆς πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως, πρὸ πάσης ἄλλης εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐπισκέψεως, ἐπισκεφθῇ πρῶτον, κατὰ τὴν τάξιν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ὑποβάλῃ οὕτω καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τῇ Μητρὶ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ διευθετήσει τοῦ Βουλγαρικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ζητήματος.

Ἡ Α. Μακαριότης, προτιθεμένη ἵνα ἐπισκεφθῇ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατὰ μῆνα Μάϊον, ἠναγκάσθη, διὰ λόγους ἀνωτέρους καὶ ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεως Αὐτῆς, ὅπως ἀναβάλῃ τὸ ταξίδιον Αὐτῆς εἰς εὐθετώτερον χρόνον.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ ἐνθρόνισις τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας.

Τῇ 19ῃ Ἀπριλίου ἑ. ἔ., ἐν μέσῳ ἀπειροπληθοῦς ἐκκλησιάσματος ἐγκλείοντος ὅ,τι ἐπίλεκτον δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Ἀγγλικὴ κοινωνία, ἐγένετο ἡ ἐνθρόνισις τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας καὶ Πριμάτου πάσης Ἀγγλίας Δρ. Τζέφφρεϋ Φίσερ. Ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος ἐνενηκοστὸς ἕβδομος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἀρχιεπισκόπων Καντουαρίας διανύει τὸ 57ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ καὶ ἀνέρχεται εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Λονδίνου, τὴν ὁποίαν ἐποίμανεν ἐπὶ πενταετίαν.

Ὁ Δρ. Τζέφφρεϋ Φίσερ ὡς ὁ προκάτοχος αὐτοῦ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ διήνυσε λίαν εὐδοκίμως ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ ἐπεδόθη, ὡς ἐκεῖνος, κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ διδασκαλικὸν στάδιον. Διδάξας ἐν τῷ Θεολογικῷ Κολλεγίῳ τοῦ Οὐέλλς καὶ τῷ 1911 μετατεθεὶς εἰς τὴν θέσιν βοηθοῦ διευθυντοῦ τοῦ Μάλμπορα, εἰς τὸ ὁποῖον ὤφειλε τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐκπαίδευσιν, διεδέχθη βραδύτερον τὸν Δρα Τὲμπλ εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κολλεγίου τοῦ Ρέπτον. Πρὸ 12ετίας ἀφοῦ συνεπλήρωσε καθηγεσίαν δέκα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν ἐκλήθη εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς ἐπισκοπῆς Τίτσεστερ, ἀφ' ἧς προήχθη εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Λονδίνου.

Δεξιὸς οἰακοστρόφος, ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν πραγμάτων εἰς τὰς κληρωθείσας εἰς αὐτὸν ἐπισκοπὰς και ἀκραιφνὴς φίλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως εἰργάσθη ἀνενδότως εἰς τὴν ἐπικράτησιν αὐτῆς ἐν τῇ διοικήσει αὐτῶν. Ἀκούραστος καὶ ἐπιθυμῶν νὰ παρακολουθῇ τὸ ἔργον μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν ὀλίγας ἔσχεν εὐκαιρίας, ὅπως ἀφιερωθῇ εἰς τὴν μελέτην καὶ δημοσίευσιν συγγραμμάτων. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐκ τούτου δέον νὰ ὑπολάβῃ ὅτι οὗτος μειονεκτεῖ εἰς λόγον θεολογικῆς μορφώσεως ἢ ὅτι ὑστερεῖ εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου. Ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἀποπνέει τὸ βάθος τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ πεποιθήσεων. Τὴν εὐρύτητα τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἀπέδειξε τελευταῖον ὅτε τῇ προτάσει τοῦ ἀοιδίμου Τὲμπλ εἰς αὐτὸν ἀνετέθη ἡ προεδρεία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Συνδέσμου πρὸς συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας μετ' ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν σωμάτων, μὴ ἐξαιρουμένης καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν εὐόδωσιν ζητημάτων ἐνδιαφερόντων τὴν ὅλην χριστιανικὴν κοινότητα ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ νέα αὐτοῦ κλῆσις ὡς Ἀρχιεπισκόπου φέρει αὐτὸν εἰς τὸ μέσον τῶν παγκοσμίων Χριστιανικῶν κινήσεων, εἰς

τὰς ὁποίας ἀσφαλῶς μεγάλην θὰ παράσχῃ συμβολὴν τὸ ὑγιὲς αὐτοῦ θεολογικὸν φρόνημα.

Εἰς τὴν καλλιέργειαν στενῶν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας σχέσεων δὲν ἔσχε μέχρι σήμερον τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀσχοληθῇ. Ἡ λῆξις τοῦ μακροῦ πολέμου ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ ἀνάληψις ἤδη ὑπ' αὐτοῦ τῶν ὑπάτων Ἐκκλησιαστικῶν εὐθυνῶν ἀφ' ἑτέρου θὰ παράσχωσιν εἰς αὐτὸν ἀφορμὰς πρὸς στενωτέραν προσέγγισιν καὶ ἐκτίμησιν τῆς ὑφισταμένης συγγενείας μεταξὺ τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας οὐ μόνον δογματικῶς καὶ διοικητικῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς λόγον εὐρυτέρων κατευθύνσεων καὶ προσανατολισμῶν.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μετ' ἰδιαζούσης χαρᾶς καὶ χρηστοτάτων ἐλπίδων χαιρετίζει τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου, εὔχεται δὲ αὐτῷ ἐνίσχυσιν ἀπὸ Θεοῦ ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ πρωθιεραρχικῶν καθηκόντων εἰς συνέχισιν τοῦ ἱεροῦ ἔργου τῶν προκατόχων αὐτοῦ πρὸς μείζονα σύσφιγξιν τῶν ἀπ' αἰώνων ὑφισταμένων μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἱστορικῶν δεσμῶν.

Ἀλλαχοῦ τοῦ παρόντος τεύχους καταχωρίζονται τὰ μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας ἀνταλλαγέντα Εἰρηνικὰ Γράμματα.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΡΟΔΟΠΟΛΕΩΣ

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1944 ἀπεδήμησεν εἰς Κύριον ὁ ἀπό τινων ἐτῶν ἐν Δράμᾳ καὶ τελευταίως ἐν τῇ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἱερᾷ Πατριαρχικῇ καὶ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τῶν Βλατάδων ἐφησυχάζων Μητροπολίτης Ροδοπόλεως Κύριλλος.

Ὁ ἐκλιπὼν ἀείμνηστος ἱεράρχης γεννηθεὶς τῷ 1872 ἐν Ἀλάτσαμ τῆς Ἐπαρχίας Ἀμασείας καὶ τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς πατρίδος αὐτοῦ διακούσας, εἰσήχθη τῷ 1889 εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολήν, ἐξ ἧς ἀποφοιτήσας ἐχειροτονήθη τῷ 1897 διάκονος ἐν τῷ ἐν Φαναρίῳ Μετοχίῳ τοῦ Παναγίου Τάφου. Διορισθεὶς ἀργότερον Ἀρχιδιάκονος τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Μυτιλήνης Κυρίλλου, προάγεται μετ' οὐ πολὺ εἰς Πρωτοσύγκελλον αὐτοῦ, ὑπηρετήσας ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην μέχρι τοῦ ἔτους 1908. Ἐλθὼν ἐνταῦθα κατ' Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, διωρίσθη ἱερατικῶς Προϊστάμενος τῆς Κοινότητος Μάλτεπε, ἔνθα ἱεράτευσε μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου τοῦ 1909, ὅτε καὶ προήχθη εἰς Μητροπολίτην τῆς Ἐπαρχίας Ροδοπόλεως, θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως ποιμάνας ἐπὶ μακρὰ ἔτη τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, διατελέσας δὲ κατὰ διαφόρους περιόδους καὶ μέλος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Τοῦ Μητροπολίτου Ροδοπόλεως Κυρίλλου εἴη αἰωνία ἡ μνήμη.